

tv-15 naš TOVARIS

Št. 21
26. maja 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Štafeta simbolizira tudi svobodo domovine

*Titove besede, namenjene mladini ob
sprejemu štafetnih palic 25. maja 1948*

V bratstvu in enotnosti je smisel naše domovine

»Tovariši mladinci, mladinke in pionirji! Ta velika čast, ki ste mi jo danes izkazali, je največja nagrada, ki jo je lahko deležen človek. Vendar pa pomeni to dejanje še veliko več. V vaši štafeti je izražena globoka vera vseh narodov naše države v to, kar danes ustvarjamo, v petletni plan in v socializem. To kaže hkrati trdno pripravljenost naših narodov, da bodo še vnaprej hodili po poti, za katero smo se odločili, po poti v boljšo in srečnejšo prihodnost. To je hkrati priznanje naši komunistični partiji, ki je vodila osvobodilni boj narodov naše države, zdaj pa vodi graditev socializma. To je hkrati obljuba naših narodov, da nobene ovire, nobene težave na naši poti ne bodo mogle preprečiti, da ne bi naredili vsega, kar smo si postavili za smoter, za nalogo. In ravno to, da izražajo naši narodi te svoje težnje, te svoje misli in to svojo odločnost po vas, mladem rodu Jugoslavije, ravno to dokazuje na drugi strani, kako naši narodi zaupajo v svojo mladino. To dokazuje, da bo delo, ki smo ga mi začeli in ga danes ustvarjamo, prevzela naša nova generacija, ki bo – o tem smo trdno prepričani – dokončala vse, česar mi morebiti ne bi mogli narediti.

Ta štafeta znova kaže tisto nezlomljivo bratstvo in enotnost naših narodov, ki je zanju tekla kri na vseh jugoslovanskih bojiščih in ki sta bila poročstvo vseh naših zmag v vojni in potem v mirni graditvi.

Ve, mlade generacije, tako rekoč prve mlade generacije po velikem narodnoosvobodilnem boju, ki smo ga bojevali za to bratstvo in enotnost, nosite zastavo tega tudi naprej in ne dovolite nikdar, da bi kdo spravil v nevarnost to največjo pridobitev, ki smo jo izbojevali. Varujte bratstvo in enotnost, bodite njuna najmočnejša opora. Izpolnjujte obljubo tistih, ki so padli na bojnih poljanah za to, kar imamo mi danes – za novo Jugoslavijo.«

Misli predsednika predsedstva ZSMJ Dragana Ilića

Ni dovolj, da si rojen v socializmu

● V teh zapletenih ekonomskih in družbenih pogojih imamo celo vrsto družbenih protislovij, ki se prelamljajo skozi mlado generacijo, in to celo na oster način. Mladine ne moremo opazovati z nekega zornega kota zunaj družbe, saj je njen sestavni del. Delovna mladina deli usodo delavskega razreda. Ostala mladina pa navedno pripada tisti kategoriji, v katero sodijo njihovi starši. Ko govorimo o položaju mladih, lahko svobodno rečemo, da je zelo zapleten in da se je v zadnjih nekoliko letih še poslabšal. Zelo dolgo smo čakali, da pridejo do takšnih ocen tudi drugi družbeni subjekti.

Pravzaprav današnja mlada generacija in tista, ki prihaja, ne nosi odgovornosti za stanje v družbi enostavno zato, ker ni imela priložnosti, da nanj vpliva. Po drugi strani pa ima tudi sedaj zelo malo možnosti, da to družbeno stanje in prakso spremeni, kajti večina mladih nima priložnosti, da s svojim delom in rezultati tega dela vpliva na svoj položaj v družbi. Tu očitno obstaja protislovje.

● Ne vém, če je kdo bolj kritičen do sebe kot mladinska organizacija. Tako na našem kongresu kot tudi po njem smo sprožili vprašanje obstanka takšne mla-

dinske organizacije, kakršna je danes. Vprašali smo se, ali je tisto, kar je bilo sklenjeno na tretji konferenci CK ZKJ, prava oblika organiziranja mladih ali bi bilo treba poiskati neke nove oblike. Na zadnjem kongresu ZSMJ je bilo to vprašanje samo postavljeno, brez konkretnih odgovorov, sklenili pa smo, da je treba do konca leta odgovoriti na to: ali je treba spremeniti kaj v osnovi sami ali pa le realizirati že ustaljeni koncept.

● Samo zaposleni mladi imajo možnost, da se v svojih delovnih organizacijah bojujejo za okrepitev materialne osnove družbe, za povečanje produktivnosti dela, za odpiranje novih delovnih mest. Zunaj skupne politike družbe pa zveza socialistične mladine ne more sama spreminjati sedanjega stanja in odnosov. Strinjam se, da bi morali biti upornejši, predvsem pa morajo vsi v družbi spoznati, da je hitrejšo zaposlovanje vprašanje »številka ena« in da ga je treba rešiti. Mladina sama pri tem ne more veliko storiti.

● Osnovni problem je v strukturi izobraževanja in v dolgoročnem planiranju kadrov v združenem delu, ki ga, žal, tudi danes še ni. Tu že leta in leta občutimo premetavanje žoge iz združenega

Štafeta mladosti je tudi eden od simbolov svobode in razvoja naše domovine. Mladost, Tito in revolucija so bili vedno izraz enotnosti preteklosti, sedanjosti in kašipot v prihodnost. Kakor vsa leta doslej je tudi letos štafeta mladosti kot svojevrsten simbol prepotovala od Zadra pa do Beograda skozi tisoče rok mladih, da izrazi opredelitev mlade generacije Jugoslavije do temeljnih vrednot naše družbe: socializma, samoupravljanja, neuvrčenosti in predvsem odnos mladih do dela in osebnosti tovariša Tita. Morda so se mladi celo bolj množično kot doslej odzvali manifestacijam, ki so spremljale štafeto po domovini. To je v zaostrenem družbenoekonomskem položaju gotovo vzpodbudno. Sicer pa so se mladi letos odločili, da svoj mesec mladosti obeležijo ne le z manifestacijami, temveč tudi s številnimi akcijami mladih in delovnimi rezultati.

Včerajšnje sklepne slovesnosti ob dnevu mladosti na stadionu v Beogradu JNA so potekale v znaku jubilejev Sutjeske, Neretve, drugega zasedanja AVNOJ in sedmega vrha neuvrčenih. Slovesnosti so se udeležile tudi delegacije mladinskih organizacij drugih držav.

Ž. D.

dela na izobraževanje in narobe. Trenutno imamo pred seboj zmanjšanje možnosti vpisa študentov na fakultete. Mi nimamo nič proti temu, vendar menimo, da je treba hkrati s to akcijo najti rešitev za teh 10, 20 ali 30 odstotkov nevpisanih mladih ljudi. Kako se bodo ti ljudje zaposlili? Če tega ne rešimo, bomo imeli jeseni 20 odstotkov več nezaposlenih.

● V teh zapletenih ekonomskih razmerah vznikajo tudi problemi na ideološki fronti, ki se

prelamljajo tudi na mlado generacijo. Idejna zavest mladih je v gradnji. Znano pa je, da je najlažje uresničiti vpliv prav na zavest še ne dovolj ideološko zgrajenega mladega človeka. Drugo pa je, da smo na idejnem področju kar vsi v defenzivi. Pravi izhod iz te situacije je, da mladim damo priložnost za delo in da na osnovi dela gradijo sebi položaj in perspektivo. V tem sklopu se bodo tudi idejno oblikovali. Dogodki na Kosovu so nas najboljše opozorili, da za človeka, ki je rojen v sociali-

zmu, ni nujno, da je tudi socialistično opredeljen, če se mi ne organiziramo naustrezen način in ne zgradimo njegove idejne in politične zavesti.

»Čeprav o mladi generaciji in mladinski organizaciji razpravljamo najpogosteje v maju – mesecu mladosti, oni tudi brez takšnega povoda zaslužijo, da so kot generacija in kot organizacija zanimivi skozi celo leto.« pravi predsednik predsedstva ZSMJ Dragan Ilić.

Borci in mladina imajo skupen jezik

Kaj misli predsednik predsedstva konference ZSMJ Dragan Ilić o odnosih in sodelovanju med mlado generacijo in starejšo generacijo - generacijo borcev, ki pa so nekoč tudi bili mladi?

»Mladina pri svojem delu najbolje sodeluje z borci. To je vzpodbudno dejstvo, ki ga je treba upoštevati in ki veliko pomeni. Ko govorimo o negovanju revolucionarnih tradicij, gre predvsem za razvijanje tistih temeljnih vrednot naše revolucije, ki krasijo člane ZZB NO, ki so jim dali in jim še dajejo svoj prispevek. Predvsem je treba govoriti o razvijanju vrednot; slovesne manifestacije ob pomembnih datumih iz NOB so šele na drugem mestu. Pogosto se pokaže, da je njen sodoben odnos do tradicij revolucije. Tako je bilo na primer sklenjeno, da se pri obeleževanju Neretve in Sutjeske opuste slovesne oblike in da mora imeti manifestacija na Tjentištu sodoben značaj. Vse takšne manifestacije so si namreč že leta sem podobne kot jajce jajcu. Mladi pa imajo vendarle svoj odnos, svoje čustva, in verjetno bi to pokazali na nek drugačen način. Če obeleževanje jubilejev ne zajame množice mladih in če mladim ne uspemo približati vrednot revolucije, potem takšne manifestacije nimajo nobenega pomena.

Pogovor, ki ga bomo imeli z borci o negovanju revolucionarnih tradicij, bo dal izhodišča za načrtovanje nadaljnjih akcij. Borci

so posebno občutljivi za nacionalizem. Prepričan sem, da bomo ob tej priložnosti poskusili skupaj najti enotno stališče o izvoru, vzrokih in nosilcih nacionalizma. Se pomembnejše pa je to, da bomo ne glede na probleme, ki tarejo mladino, lahko zagotovili borcev svojo pripravljenost nadaljevati revolucijo in da ni vzrokov za pesimizem. Domneve nekaterih, da današnja mlada generacija nima perspektive in ni sposobna nadaljevati revolucije, se popolnoma zgrešene!

Za mlade, ki jim je danes osemnajst let, je narodnoosvobodilni boj že daljna zgodovina. Zato je treba najti oblike in vsebine, ki bodo za te mlade sprejemljive. Oni ne želijo, da se o vojni in revoluciji govori zgolj kot o samozrtvovanju; želijo spoznati tudi dileme, s katerimi se je vojna mlada generacija srečevala. Kajti, brez tega spoznanja mlad človek ne vidi načina, kako bi se lahko danes on dokazal kot revolucionar.

Nujna je trdna vez med revolucijo in bojem pred štiridesetimi leti ter današnjo možnostjo mlade generacije, da se revolucionarno angažira.

Ž. D.

Sodelovanje z mladimi iz zamejstva

»Graditi prijateljstvo med narodi je želja, ki jo želi uresničiti vsak mlad človek naše samoupravne socialistične družbe,« sta dejala Roman Cvetko iz Kopra in Stojan Kljajić iz Sežane. »Nam mladim, ki živimo v obalno-kraški regiji in mejimo z republiko Italijo, kjer v Furlaniji in Juljski krajini živi tudi del našega naroda, je s tem dana posebna priložnost, ki jo dan za dnevom uresničujemo.«

Sklenitev videmskega sporazuma je bila prva priložnost, ki je omogočila tesnejše sodelovanje med mladimi na obeh straneh meje, tako na kulturnem, športnem in gospodarskem področju. Največji pomen pa je bil v tem, da je omogočil sodelovanje slovenske manjšine, ki živi v Italiji z matičnim narodom. Osimski sporazum, sklenjen v letu 1974, je dal nove, še širše možnosti skupnega delovanja. Mladi iz koprške in sežanske občine so sodelovali s Slovenci, ki žive za mejo, vselej dajali poseben pomen. S tem, ko se je sodelovanje širilo, je bilo treba iskati tudi nove oblike stikov. Največji uspehi so bili doseženi v sodelovanju z mladinskim odborom Slovenske kulturno gospodarske zveze. »Dosegli smo dogovor o ustanovitvi mešane komisije,« pripoveduje Stojan. »To je nova oblika v našem skupnem delu. Smisel organiziranosti mešane komisije, ki je sestavljena iz delegatov komisij za mednarodne odnose pri OK ZSMS Sežana in Koper ter mladih iz MO SKGZ Trst, ki so zadolženi za posamezna področja dela, je v tem, da je tako mogoče pripraviti in koordinirano izvesti predvsem večje naloge iz skupnega programa. Mešana komisija sestavlja petnajst delegatov, ki so zadolženi za kulturno, športno, idejnopolitično delo, mladinsko prostovoljno delo in razširjanje sodelovanja med OO ZSMS in mladinskimi krožki ter društvi v zamejstvu. V začetku leta vsaka OK ZSMS in MO SKGZ posebej pripravi predlog programa o sodelovanju, ki ga na skupni seji uskladimo in sprejmemo. Posamezniki so zadolženi za izpeljavo nalog. Seje mešane komisije sklicujemo vsakič v drugi občini, ob koncu leta pa kritično ocenimo izvedbo sprejetega programa.«

Podobno obliko sodelovanja uporabljajo tudi mladi v severnoprimorski regiji, zato se enkrat na leto srečajo vsi skupaj, torej mladi iz OK ZSMS Tolmin, Nova Gorica, Sežana, Koper ter člani MO SKGZ Trst, Gorica in Čedad. Izmenjujejo si izkušnje in ocenjujejo delo.

Sodelovanje pa ni omejeno le na mlade, združene v SKGZ, temveč navezujejo stike z vsemi naprednimi organizacijami in društvi v Italiji, kot na primer z Zvezo komunistične mladine Italije, številnimi kulturnimi in športnimi društvi. Takšno sodelovanje je vedno rodilo dobre rezultate, zato je prav, da ga okrepi v zvezi z mejo ne okrnejo. V tem je smisel podružbljanja in nadaljnje demokratizacije zunanjepolitičnega delovanja ZSMS.

Živa Drole

Avstrija na novi poti

Polnih trinajst let je bila Avstrija ena izmed tistih evropskih držav, ki je slovela po trdnem političnem položaju, kar naj bi bilo posledica večinske vladavine socialistične stranke. Dežela je slovela dolgo časa po tem, da je pomenila nekakšen miren otok sredi vedno bolj razburkanega morja. Ko so se drugod razplamelevali politični boji med strankami, ko so se - vzemimo za primer samo Italijo - kaj pogosto menjavale vlade različnih barv, ko je gospodarstva celo močnih držav vedno bolj grizel črv inflacije z eno najhujših posledic gospodarskega zastoja - rastočo brezposelnostjo, je Avstrija ostajala sredi Evrope kot nekakšen raj blaženstva, ki ga vse zunanje vihre in ujme ne morejo doseči in mu škodovati.

Zdaj je ta podoba avstrijske politične in gospodarske idile že mimo. Na nedavnih volitvah minuli mesec se je pripetilo nekaj, kar je mnogo stvari postavilo na glavo, predvsem pa je kdo ve za koliko časa podrlo temelje trdne večinske vlade socialistov.

Mnogo je vzrokov, ki so povzročili, da je politična in gospodarska kriza tako dolgo prizanašala Avstriji. Predvsem ni bila brez pomena njena trdna zaslonba v močni gospodarski moči Zahodne Nemčije. Vrh tega je znotraj Avstrije ves čas vladavine socialistične stranke obstajal posebne vrste dogovor oziroma sporazum med delodajalci in delavskim sindikalnim vodstvom o tako imenovanem partnerstvu kot temelju socialnega miru. Odtod skoraj popolna nenavzočnost v avstrijskem notranjem življenju različnih socialnih napetosti, trenj stavkovnih gibanj, bojov in podobno. Vse probleme, ki so seveda bili, so si vedno prizadevali urejati po mirni poti, s sporazumi med delodajalci in sindikati. Morda bi v tem dejstvu kazalo videti tudi obliko obveznosti delodajalcev, da so spoštovali, kolikor je bilo mogoče, zahteve po čim večji zaposlenosti. Bila so seveda območja v Avstriji, denimo južno Koroško, ki so vidno zaostajala v gospodarskem razvoju in je prav zato brezposelnost v tej deželi dosegala najvišjo raven.

Zasluge za trinajstletno trdno večinsko vlado socialistične stranke so pripisovali tudi uglednemu strankinemu voditelju kanclerju Brunu Kreiskemu, ki je užival velik vpliv ne le znotraj stranke pač pa v vsej avstrijski javnosti in tudi širše. Kreisky je vodil zelo razsodno in pametno politiko nevtralnosti in se je v mnogih konkretnih primerih - denimo ob prizadevanjih za evropsko varnost in sodelovanje na temelju helsinške listine - povezoval z drugimi nevtralnimi in prav tako neuvrženimi evropskimi državami. Bil je v resnici državnik takega kova, katerega sloves je segel čez meje Avstrije.

Zdaj je Avstrija ostala brez Kreiskega kot kanclerja, socialistična stranka brez Kreiskega kot njenega predsednika in stranka sama je na aprilskih volitvah zdrsnila z absolutne na relativno večino. Kreisky se je zato umaknil iz političnega in državnega življenja, na vodstvo stranke in vlade je prišel potomec gradiščanske hrvaške družine Fred Sinovatz. Ker je ostala stranka prešibka za sestavo samostojne vlade, se je morala povezati z eno najbolj desnih majhnih strank s svobodnjaško stranko. Ta seveda skuša izkoristiti položaj in čimbolj zvođeneti vse tisto, kar je naprednega ustvarila socialistična stranka. Svobodnjaki so bili celo tako predrzni, da so za enega izmed podpredsednikov vlade skušali vrniti zadržega neonacista Friedricha Petra, bivšega esesovca, kar je močno vzburilo vso demokratično avstrijsko javnost. Mnogi zato vstop svobodnjakov v vladno koalicijo označujejo kot pojav trojanskega konja, ki naj postopno od znotraj izniči demokratično podobo Avstrije. To naj bi se zgodilo tem laže, ker je tudi socialdemokratsko vodstvo z vsemi silami tiščalo in še tišči k tlom močno skupino mladih naprednih levicarjev pod vodstvom Capa, ki je dobil na volitvah okoli 70.000 glasov. Končno, vsa znamenja kažejo, da so za Avstrijo minila leta sedmih debelih krav in da gospodarska kriza z brezposelnostjo in veliko zadolženostjo vse bolj občutno trka na vrata avstrijske politike. Zato je odprto vprašanje, kako bo v novih razmerah krmaril novi avstrijski kancler Fred Sinovatz. Avstrijski tisk je sicer poln hvale o njegovih sposobnostih in vztrajnosti ter odločnosti.

Drago Košmrlj

naš komentar

Stanarine so višje, denarja pa je manj

O stanarinah v zadnjem času nekako ni prijetno govoriti. Mnogi trdijo, da si s tem nakopilejo kar precej preglice, zato premišljajo raje o drugih rečeh. To kaže, da najbrž ne gre vse tako, kot smo pričakovali in da se na tem področju dogajajo nepredvidljive stvari.

Toda naj bo tako ali drugače, v večini občin so stanarine letos že dvignili. Ponekod za 30 odstotkov, ponekod pa tudi za kakšen odstotek več. Kaj je potem narobe?

V začetku letošnjega leta smo zapisali, naj bi letos v Sloveniji dosegli 60 odstotkov načrtovane ekonomske stanarine. Pokazalo se je, da 30-odstotno povečanje za kaj takega ne bo dovolj. Ostali smo potemtakem kratkih rok. Izračunali so, da znaša zdaj letna povprečna stanarina v naši republiki le še 1,31 odstotka revalorizirane vrednosti stanovanja. Leta 1976 je delež stanarin znašal 3,6 odstotka revalorizirane vrednosti stanovanjskega sklada. Denarja za urejanje stanovanj je torej iz dneva v dan manj, ne več. To pa je v popolnem nasprotju s sprejetimi načeli. Mnogi se sprašujejo, kaj nas pravzaprav prisiljuje, da ravnamo tako, in ali so zdajšnje gospodarske razmere res tako neusmiljene, da bi bilo vsakršno večje povečanje stanarin nevzdržno? Vprašanje je na moč žgoče, odgovor nanj pa ni tako preprost.

Leta 1978 smo se dogovorili, da bomo ekonomske stanarine dosegli leta 1982. Številni so takrat zatrjevali, da tega roka nikakor ne bi smeli podaljševati. Zdaj je od vsega tega ostalo torej bore malo. Osebnih dohodkov so precej manjši, kot so bili, nanje pa z vso težo ne pritiskajo samo

stanarine pač pa tudi vse dražje komunalne storitve, prevozi in podobno.

Položaj se je torej zelo spremenil, čeprav je res, da je delež stanarin v družinskih proračunih zdaj manjši, kot je bil pred leti. Ob koncu lanskega leta je povprečna stanarina v državi za kvadratni meter znašala 11,14 dinarja, s 30-odstotno podražitvijo pa so se življenjski stroški povečali za 0,83 odstotka. Tako so vsaj izračunali v zvezni skupnosti za cene. Ne gre pa vse dajati v en koš. Med posameznimi republikami so tudi glede tega dokajšnje razlike. V Sloveniji je bilo treba povprečno plačati za kvadratni meter stanovanjske površine 15,99 dinarja, v Vojvodini 13,33, v ožji Srbiji 12,40, na Hrvaškem 10,74 dinarja, v Črni gori 8,09, na Kosovu 7,64, v Bosni in Hercegovini pa le 5,72 dinarja za kvadratni meter.

Razlike so izredno velike in vprašanje je, če so dejansko tudi upravičene. Med 53 jugoslovanskimi mesti ima, denimo, najnižjo povprečno stanarino za kvadratni meter stanovanjske površine Sarajevo. Prebivalci tega mesta plačajo pičlih 5,23 dinarja. Rekord na tem področju pa naj bi bil po podatkih zveznega zavoda za statistiko Maribor z 19,23 dinarja za kvadratni meter!

Zdi se, da bi glede na to v drugih delih države morali stanarine občutneje povečevati kot pa v Sloveniji, čeprav je zvezni izvršni svet letos vsem priporočil, naj jih dvignejo za 30 odstotkov. Kakorkoli že: na tem področju občutno zaostajamo. To so ugotovili tudi mednarodni de-

narni krogi, ki sodijo, da bi se stanarine v Jugoslaviji morale povečati za 90 do 100 odstotkov.

Kaj takega si v sedanjih zapletenih razmerah vsekakor ne moremo privoščiti, izhod iz začaranega stanovanjskega kroga pa bo vseeno treba poiskati. Zadnji statistični popis v Sloveniji je pokazal, da imamo okrog 583 tisoč stanovanj, od tega približno 184 tisoč družbenih najemnih. Po podatkih zveze stanovanjskih skupnosti Slovenije naj bi bilo 8 milijonov 700 tisoč kvadratnih metrov stanovanjske površine, ki je v družbeni lasti, vrednih kar 121 milijard 500 milijonov dinarjev. In to po cenah, ki so veljale leta 1981. Največ družbenih stanovanj je v Ljubljani in v Mariboru. V glavnem mestu so stanarine podražili 1. aprila, in sicer za 30 odstotkov, čeprav so računali na nekoliko višjo podražitev. V Mariboru naj bi ta korak naredili junija letos. V Ljubljani je več kot 100 tisoč stanovanj, v Mariboru pa nekaj manj kot 60 tisoč. Gre torej za veliko družbeno bogastvo, za katerega je treba poskrbeti. Če to veliko bogastvo propada, se dela neprecenljiva družbena škoda. V hišah je v preteklosti ostajalo za razna popravila vse manj denarja. Temu bi se morali upreti.

Najbrž so načini reševanja tega nič kaj razveseljivega problema lahko različni. O kakšnem novem vsesplošnem obremenjevanju družinskih proračunov ta čas res ne more biti govor, zato pa bo treba tisti dinar, ki ga imamo, veliko gospodarneje obrniti. To pa lahko dosežejo samo ljudje v hišnih in drugih samoupravah, ne pa togi administrativni predpisi, s katerimi - to se je v preteklosti jasno pokazalo - ni mogoče uspešno gospodariti - v stanovanjskem gospodarstvu še posebej ne.

Darko Marin

Ob podelitvi domicila Briško-beneškemu odredu Skromna zahvala

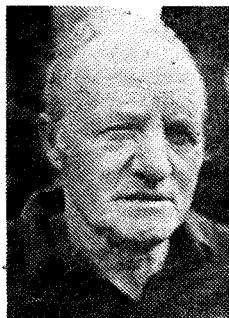
Tolminska vas Idrsko je minulo soboto gostila nekdanje borce Briško-beneškega odreda. Na skromni prireditvi so skupaj z vaščani obudili spomin na vojne čase in prejeli domicilno listino, ki jo je tej najbolj zahodni enoti Titove partizanske vojske podelila skupščina občine Tolmin. Predsednik skupščine občine Tolmin Anton Rozman je tudi prebral sklep družbenopolitičnega zbora o poimenovanju ceste, ki pelje od Idrskega prek Livka do državne meje, po Briško-beneškem odredu.

»Pobuda za poimenovanje ceste se je porodila pred nekaj leti na srečanju borcev odreda na Livku,« je dejal predsednik krajevne organizacije zveze borcev iz Idrskega Mirko Miklavič. »Pred slabima dvema mesecema pa smo ustanovili pripravljalni odbor, ki so ga sestavljali predstavniki vseh krajevnih družbenopolitičnih organizacij. Nosilec vsega je bila mla-

Mirko Miklavič, ki se je sicer bojeval v prekomorskih brigadah, je še dodal, da ima cesta poleg zgodovinskega pomena tudi danes svoj pomen, predvsem gospodarski. Vodi skozi gozdove, ki so last krajanov Idrskega in jim tako omogoča lažji dostop in odvoz posekanega lesa.

»Naša vas se ne razlikuje dosti od stotin vasi v Sloveniji. Večina prebivalcev je pol delavca, pol kmeta. Krajanji so zaposleni v Kobaridu in Tolminu, nekateri pa se vozijo na delo tudi drugam,« je poudaril predstavnik mlajše generacije Pavel Sivec. »Čistih kmetov je v vasi kakšnih dvajset. Vsi so kooperantje in so usmerjeni v proizvodnjo mleka in mesa.«

Na vprašanje, kakšno je družbeno življenje v njihovi krajevni skupnosti, je dejal, da zadnja leta spet oživlja. »Kot so mi pripovedovali starejši, je bilo navdušenje in zagon za delo po vojni neizmerno. Ko so ljudje začeli hoditi v službe, je tudi plahnelo navdušenje. Dokončni udarec je vsemu zadal majske potres 1976. leta. Ljudje so začeli skrbeti vsak zase in ni bilo časa za družbeno delo in akcije. Kakšno leto

Mirko Miklavič

Pavel Sivec

Vroče primorsko sonce je prisililo udeležence proslave, da so si poiskali senco pod košatimi drevesi.

dina. Cesto ni bilo treba veliko popravljati, saj je že nekaj let asfaltirana, le očistili so jo in slavnostno okrasili. Na začetku ceste so postavili veliko skalo, ki so jo pripeljali iz Bečja in nanjo vzdali ploščo z napisom – Cesta Briško – beneškega odreda. »Mirko Miklavič pa ni povedal, da je sam odstopil zemljišče, na katerem so mladinci postavili skalo z napisom.

Ko smo ga vprašali, koliko ljudi pričakuje na prireditvi, je dejal, da bodo prevladovali gostje, saj ima večina krajanov pokošeno seno in ga zdaj pospravljajo.

nazaj pa gredo stvari spet na bolje. Večina krajanov si je že uredila stanovanja in gospodarske objekte.

Za velik uspeh si v krajevni skupnosti štejejo uspehi referendum za ureditev kanalizacije in pokopališča. To bodo urejali skupaj s krajevno skupnostjo Kobarid.

»Poimenovanje ceste,« je ob koncu dejal Pavel Sivec, »je veliko priznanje za ves naš kraj. To je priznanje našim borcem in vsem ljudem, ki so z vsem srcem podpirali osvobodilni boj. To je tudi oblika prenašanja revolucionarnih

tradicij za mlade. Hkrati je to tudi zahvala borcem Briško-beneškega odreda za vso preli-to kri in žrtve.«

Po slovesnosti, ki so jo pripravili krajanji, so se borci, gostje, predstavniki JLA, TO, krajanji, mladina in drugi zadržali na tovariškem srečanju. Oživel je marsikateri spomin na težke dni pa tudi srečne trenutke v vojni. Ko so odhajali na vse konce naše republike, so si borci Briško-Beneškega odreda zaželeli srečno in kmalu na svidenje. Vsi so bili ponosni, da je mladina nosila glavno breme pri poimenovanju ceste po njihovem odredu.

Bojan Kuntarič

TV oddaja »Paučkove partizanske bolnišnice«

Te dni je na slovenjgraškem Pohorju ekipa ljubljanske televizije snemala oddajo »Paučkove partizanske bolnišnice«. Razen posnetkov v obnovljenem oddelku »Trška gora« so snemali še pri kmetu Karlu Strmčniku, po domače pri Popalu, na Legnu, kjer je bila glavna javka za te bolnišnice, in v Pokrajinskem muzeju NOB v Slovenj Gradcu.

V oddaji sodelujejo nekdanji člani osebja bolnišnice dr. Ivan Kopač-Pauček, upravnik, Jože Oblak-Sime, politični komisar, Antonija Oblak-Tončka, bolničarka, Zdravko Pogorelnik, ekonom in Fani Šisernik-Branka, farmacevtska pomočnica. Ranjence, ki so se zdravili v teh pohorskih bolnišnicah, pa so zastopali Slavko Vrtačnik, Jože Bambič in Branko Gombač.

Pri snemanju je sodeloval Bogdan Žolnir, ustanovitelj in bivši dolgoletni direktor Pokrajinskega muzeja NOB v Slovenj Gradcu, ki še sedaj kljub 75. letom vneta skrbi za Paučkove bolnišnice in za postavitev še novih obeležij tem bolnišnicam, ki so bile raztresene po zahodnem Pohorju.

Bivši ranjenci in člani osebja so prišli na snemanje z vseh koncev Slovenije. Najdaljšo pot pa je opravila Fani Šisernik-Branka, ki je na telefonsko povabilo prišla na snemanje celo iz Münchna. Da ne bo pomote: Branka je prišla na svoje stroške in prinesla s seboj kilogram kave, toda za pol kilograma kave je plačala carino!

Polurna oddaja o Paučkovih partizanskih bolnišnicah bo predvidoma 23. junija ob 18.45 v rubriki »Čas, ki živi«.

Jože Oblak

Izhajati moramo iz ocene položaja

V dvorani Doma JLA v Ljubljani je v četrtek 19. maja zasedala republiška konferenca ZRVS Slovenije. Delegati so obravnavali poročila o dejavnostih ZRVS Slovenije med sejama konference, o delu ZRVS in revija Naša Obramba v minulemu letu ter o programski zasnovi TV-15 Naš tovariš. Sprejeli so zaključni račun RK ZRVS Slo-

venije in soglašali z zaključnim računom Naše obrambe. Sklenili so tudi, da bodo povečali članarino in obravnavali informacijo o srečanju ZRVS Jugoslavije »Bratstvo in enotnost 83«, ter o usmeritvah za dejavnost članov in organizacij ZRVS na mladinskih delovnih akcijah.

Seje so se udeležili tudi številni gostje, med katerimi so bili sekretar predsedstva CK ZKS Miha Ravnik, član predsedstva zvezne konference ZRVS Jugoslavije Gracija Bulatović in pomočnik poveljnika Ljubljanskega armadnega območja Vinko Šunjara.

Več o zasedanju in razpravi preberite na peti strani.

B. K.

Srečanje koroških partizanov

Pred kratkim so se v Mariboru sestali nekdanji borci s Koroške, ki živijo v Mariboru in drugod v mariborski regiji. Srečanja so se poleg koroških partizanov med drugimi udeležili tudi Janez Wutte-Luc, predsednik Zveze koroških partizanov iz sosednje Avstrije, in Lipej Kolenik, podpredsednik, Ivan Uranič-Drago, predsednik osrednjega odbora koroških partizanov iz Ljubljane, in drugi predstavniki borcevskih organizacij.

Iz poročila, ki ga je podal Silvo Ajdišek, povzemamo, da borci in aktivisti še posebej zavzejo, da posledno ustvarjamo in delamo v vseh okolišjih, zlasti pa pri razvijanju in ohranjanju revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Koroški borci so imeli v preteklem letu več pogovorov z mentorji osnovnih in srednjih šol s področja Maribora za vse tiste, ki so prijavili uvedbo Gašperjeve bralne značke (GBZ), udeležili so se odprtja muzeja na Peršmanovem nad Železno Kapljo ter s seboj povabili tudi srednjošolsko mladino iz Maribora.

Ajdišek je v svojem uvodnem poročilu med

drugim ugotovil, da ko ocenjujemo opravljeno delo, ugotavljamo, da smo v večini programe dela uresničili. Nismo pa uspeli uresničiti organiziranja transverzale po poteh koroških partizanov pod geslom »Koroški partizanski pohod od Sel do Sel«, in sicer zaradi pologa ob prehodu čez mejo.

V razpravi je Ivan Uranič-Drago med drugim seznanil vse navzoče z delom in nalogami Osrednjega odbora koroških partizanov. Zavzel se je, da naj bi borci pogosteje obiskovali svoje nekdanje soborce, ki so bolni.

Predsednik Zveze koroških partizanov pa je med drugim povedal, da morajo še danes Slovenci, ki živijo onstran meje, dokazovati pred avstrijskimi oblastmi svoj obstoj, skratka da nadaljujejo boj za svoje pravice, svoj jezik, šole. Zavzel se je za še boljše sodelovanje z borci, živječimi na Koroškem ter ugotovil, da imajo boljše stike z borci z Gorenjske. V načrtu pa imajo, da bodo letos povsem obnovili osrednji partizanski spomenik v Velikovecu, ki je bil pred 30 leti razstreljen.

FRANJO HOVNIK

Problem, ki ne bi smel biti problem

Zadnje čase je prišlo v uredništvo nekaj ljudi. Nekateri so bili žalostni, drugi spet razburjeni in tretji jezni. Vsi so bili prizadeti zaradi tega, ker svojci nekaterih padlih borcev niso ali pa nočejo postaviti spominskih obeležij.

Značilen je primer nekje z Dolenjske. Padli so trije bratje. Enega so ustrelili Nemci kot talca, eden je padel v bojih, tretjega pa so zverinsko ubili domači izdajalci. Ta zadnji je imel tudi dve hčerki. Ena je darovala življenje za svobodo, druga pa je komaj ušla smrti. Ta živi še danes in ima borčevsko pokojnino. Na pokopališču, ki je blizu njenega doma, pa vse leto samevata grobova očeta in sestre. Nanju se spomni samo ob prvem novembru, ju malo očisti in skromno okraši z rožami. Naključni obiskovalci ne morejo vedeti, kdo tam počiva, ker sta oba grobova brez kakršnih koli spominskih obeležij in napisov.

Oče in hčerka, ki sta darovala življenje za svobodo, ne potrebujeata veličastnega spomenika, saj sta njuni imeni zapisani na skupnem obeležju vseh borcev in padlih sredi naselja. Povsem človeško in družinsko pa bi bilo, če bi še živeča hčerka oziroma sestra postavila skromni kamniti tabli z najosnovnejšimi podatki na grobova. Na žalost pa je to odvisno samo od nje. Nihče je ne more prisiliti, da bi postavila obeležji. Krajevna organizacija ZB je svoje že opravila s tem, da sta imeni na skupnem spomeniku. Prav gotovo pa tudi nima denarja za te namene.

V takšnih primerih prav gotovo ne pomaga drugo kot tovariški pogovor in prepričevanje. Svojci imajo gotovo svoje razloge, zakaj nočejo postaviti skromnih obeležij. Prepričati jih moramo, da postavljajo spominska obeležja borcem za svobodo in našo neodvisnost. Pri teh prepričevanjih bi morali biti navzoči vsi krajevni družbenopolitični dejavniki.

Bojan Kuntarič

Pomembna proslava v Metliki

Razvoj narodnoosvobodilne vojske na Slovenskem, zlasti pa v tako imenovani Ljubljanski pokrajini, spomladi 1943. leta in potreba po operativnejšem poveljevanju brigadam sta narekovala čimprejšnjo ustanovitev štabov divizij. Tako sta bili na podlagi odobrenja vrhovnega štaba NOV in POJ z dne 27. junija 1943 in ukaza Glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije z dne 13. julija 1943 ustanovljeni prvi dve slovenski diviziji – 14. in 15. Formirali sta se v začetku avgusta iz brigad, ki so se pred tem zbrale na Dolenjskem.

Po kapitulaciji Italije se je, prav tako na Dolenjskem, oblikovala še 18. divizija, in sicer iz pravkar ustanovljenih 8., 9. in 10. narodnoosvobodilne brigade. Zaradi hitre številčne rasti narodnoosvobodilne vojske in potrebe po operativnem vodenju in usklajevanju delovanja vseh treh divizij in drugih enot na Dolenjskem in Notranjskem so 3. oktobra 1943 ustanovili 7. korpus NOV in PO Jugoslavije.

Ustanovitev divizij in 7. korpusa je pomenila pomemben napredek v razvoju narodnoosvobodilne vojske v Sloveniji. Tako je tudi slovenska narodnoosvobodilna vojska kot del NOV in PO Jugoslavije dosegla v organizacijskem smislu raven, kakršno je tedaj že imela narodnoosvobodilna vojska v nekaterih drugih predelih Jugoslavije.

Letos torej praznujemo štiridesetletnico ustanovitve 14., 15. in 18. divizije in 7. korpusa NOV in PO Jugoslavije. Nenehen razvoj narodnoosvobodilne vojske v Sloveniji pa je narekoval tudi potrebo po načrtnem vojaškostrokovnem usposabljanju starešin, od komandirjev oddelkov do komandantov večjih taktičnih enot. Prvo tako šolo na Slovenskem, imenovala se je Vojaška šola, je Glavni štab NOV in POS ustanov-

vil 23. avgusta 1943. leta. Obsegala je tečaje za tiste rodove, v katerih so bile potrebe največje: za pehotne, artilerijske in minerske starešine ter radiotelegrafiste. Konec decembra 1943 se je preimenovala v Oficirsko šolo Glavnega štaba NOV in POS, v oviru nje pa so se postopoma oblikovali še drugi potrebni tečaji. Temu je sledila ustanovitev še drugih vojaških šol v Sloveniji: za krajše obdobje oficirske šole 9. korpusa, podoficirskih šol 7. in 9. korpusa in 4. operativne co-

ne, šole vojske državne varnosti in šole narodne zaščite. V vseh teh šolah so si številni kadri pridobili potrebno znanje za uspešno poveljevanje enotam, kar je v veliki meri pripomoglo k njihovi-meri uspešnemu bojevanju in k zmagi nad sovražnikom. Naj omenimo, da je samo oficirsko šolo Glavnega štaba NOV in POS, ki je skoraj ves čas delovala v Metliki, Črnomlju in okolici, končalo 2.964 borcev in starešin.

Tako letos praznujemo tudi

štiridesetletnico vojaškega šolstva in narodnoosvobodilni vojski Slovenije. Na pobudo občinskega odbora zveze združenj borcev in skupščine občine Metlika bo skupna proslava teh pomembnih obletnic v nedeljo, 3. julija, v Metliki. Proslava bo torej v občini, kjer je dolgo delovala oficirska šola Glavnega štaba NOV in POS, od koder je 14. divizija krenila na svoj legendarni pohod na Štajersko in kamor so občasno prihajale in sodelovale v bojih tudi enote 15. in 18. divizije. Prav v Metliki pa je bila v septembru 1943 ustanovljena tudi 15. belokranjska brigada in vključena v sestavo 15. divizije.

Pripravljalni odbor pričakuje, da se bodo proslave udeležili številni borci in starešine vseh treh divizij in štaba korpusa, tečajniki in predavatelji vojaških šol in prebivalci, zlasti iz Dolenjske in Bele krajine.

Pripravljalni odbor pričakuje, da se bodo proslave udeležili številni borci in starešine vseh treh divizij in štaba korpusa, tečajniki in predavatelji vojaških šol in prebivalci, zlasti iz Dolenjske in Bele krajine.

Polde Štukelj

S skupščine sekcije za partizansko zdravstvo Metodično in v okviru možnosti

Tako, kot so se polotili dela v sekciji za partizansko zdravstvo nekdanji partizanski zdravstveni delavci, se zrcali tudi njihovo, v desetih letih opravljeno delo. Sekcija, ki je bila ustanovljena leta 1969, se ni trudila s preštevilnimi visoko zvenečimi in v višave letečimi načrti, ki bi jih potlej ne mogla izpolniti. V prvi vrsti je bilo treba prešteti vrste nekdanjih zdravstvenih delavcev, ki so sodelovali v narodnoosvobodilnem boju, v vrstah Osvobodilne fronte ali v partizanskih enotah. To je bilo za začetek kar težavno in naporno delo. Spomini in pričevanja niso postranska stvar, vendar so se v tej sekciji domeni, da bodo vendarle dali prednost objavljajanju dokumentarnega in takšnega gradiva, ki bi utegnili iti v pozabo ali se razgubiti. Pa tudi

pri tem delu niso zmetali vsega v en koš, ampak so razdelili številne materiale in gradivo na posamične teme.

Ze če samo naštejemo nekaj opravljenih nalog, ki so si sledile tja od leta 1971, bodo gornje besede potrjene: ob kongresu zdravnikov na Bledu 1971. leta je izšel album likovnih del na temo partizanske sanitete, naslednje leto so partizanski zdravstveni delavci organizirali srečanje s sorodniki padlih zdravstvenih delavcev in takrat je izšel tudi album o padlih medicincih, ob tretjem kongresu slovenskih zdravnikov v Ljubljani je bila pripravljena razstava partizanskega zdravstvenega vestnika z albumom padlih medicincev, spet naslednje leto, ko je bil občni zbor slovenskega zdravniškega društva v Novem mestu, je

sekcija sodelovala s predavanji in izšla je knjižica »Partizanska saniteta na Dolenjskem«, že naslednje leto, 1974., je bila odkrita stalna razstava »Partizanska saniteta« v Muzeju ljudske revolucije Slovenije. Pripravili so številna predavanja o partizanskem zdravstvu, o ilegalnem zdravstvu v Ljubljani, o partizanskem zdravstvu v posameznih slovenskih pokrajinah, sodelovali so na številnih slovesnostih, kjer so odkrivali spominska obeležja padlim in umrlim zdravstvenim delavcem. In nenazadnje, izdali so zbornik dokumentov sanitetne službe NOV Slovenije.

Na letošnji skupščini je bila udeležba odlična. Dosedanje vodstvo sekcije je podalo poročilo o minulem delu, izvolili so novo predsednico, dr. Ružo Šegedinovo, in no-

ve člane predsedstva ter se za izredno aktivno in požrtvovalno desetletno delo in predsednikovanje zahvalili dr. Pavli Jerina-Lah.

Na omenjeni skupščini smo slišali tudi dva referata: prvega sta pripravila dr. Majda in dr. Martin Benedik o delu kirurške ekipe Sedmega korpusa, drugega pa je prispevala dr. Zora Konjajeva o civilnem partizanskem zdravstvu v NOB.

Dosedanje dobro delo pa seveda še ne pomeni, da niso v sekciji načrtovali dela za prihodnje. Še veliko bo treba zbrati podatkov o padlih bolničarkah in bolničarjih, v načrtu imajo še drugi in tretji del zbornika dokumentov in še kaj. Zavedajo se, da je treba z živimi pričevanji pohiteti, da ne bo delo opravljeno le delno.

B. Ž. J.

Iz Strunjana nam sporočajo

Dom vojaških invalidov in borcev v Strunjanu je te dni obsijan s soncem in vabi. Tamkajšnji delavci si prizadevajo, da bi bilo gostom čimlepše, in sporočajo:

Zdravilišče odlikuje izjemno ugodna mikroklima, ki jo ustvarja bližina morja, solin in obširnega parka sredozemskih rastlin ter iglavcev.

Zdravilišče je na najlepšem delu slovenske obale in ob najbolj čistem morju. Učinek zdravljenja ali oddiha povečuje tudi izreden mir, saj je oddaljenost do središč - Piran, Portorož - dobre 4 kilometre in dovolj blizu za kratek izlet ali za obiske znamenitosti in prireditve.

Hotel ima velik bazen z ogrevano morsko vodo, popolno zdravstveno službo s fizioterapijo in objekte za šport in razvedrilo.

Zdravilišče ima že lepe uspehe pri lajšanju bolečin in krepitvi zdravja dihalnih (astma), kožnih, ortopedskih, srčnih in drugih obolenj.

Cena polnega penziona, popolne oskrbe s posvetom pri zdravniku in kopanjem v bazenu oziroma na lastni plaži je za osebo v dvoposteljni sobi:

HOTEL »SVOBODA«

Maj	ND 610
Junij/September	ND 710
Julij/Avgust	ND 860
Oktober/December	ND 626

Turistična taksa za osebo na dan ND 12.

Dodatek za enoposteljno sobo znaša 20 odstotkov.

Odbitek za tretjo osebo v dvoposteljni sobi je 20 odstotkov.

Odbitek za polpenzion je 10 odstotkov, za prenočišče z zajtrkom pa 20 odstotkov.

Vabimo vas na zdravljenje ali oddih v Zdravilišču Strunjan pri Portorožu.

Prosimo, da si pravočasno zagotovite rezervacijo, zato nam pišite ali telefonirajte na (066) 75-881.

S seje predsedstva RO ZZB NDV Slovenije Pokojninski zakon in pregled dela

Letna skupščina 23. junija

Tudi na minuli seji predsedstva RO ZZB NOV Slovenije so obravnavali predvsem tista vprašanja iz osnutka pokojninskega zakona, ki so jih v javni razpravi najpogosteje kritično razčlenjevali. O tistih členih, ki najbolj neposredno obravnavajo vprašanja borcev ni bilo posebnih pripomb, ugotavljali so predvsem, da so borčevske organizacije v občinah in KS aktivno sodelovale v dosednji razpravi.

Ko je bilo na vrsti poročilo, oziroma predlog poročila o delu predsedstva, odbora in njegovih komisij, so v prvi vrsti poudarjali delegatsko naravnano delo v ZZB NOV ter njeno vključevanje v skupno fronto. Za letno borčevsko skupščino bo delovna skupina v besedilo poročila vnesla še nekatere podrobnosti iz dela komisij sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij ter tradicij NOB. Dogovorili so se, da bo

letna skupščina republiškega odbora ZZB NOV Slovenije 23. junija v Ljubljani. Delegati bodo med drugim sprejemali tudi novi statut ZZB NOV Slovenije, oziroma statut z vnešenimi popravki, kakršne narekuje nov zvezni statut te organizacije. Komisija, ki ji je bilo naloženo to delo, je ugotovila, da je sprememb zares prav malo.

Ob predlogu poročila o mednarodni dejavnosti so

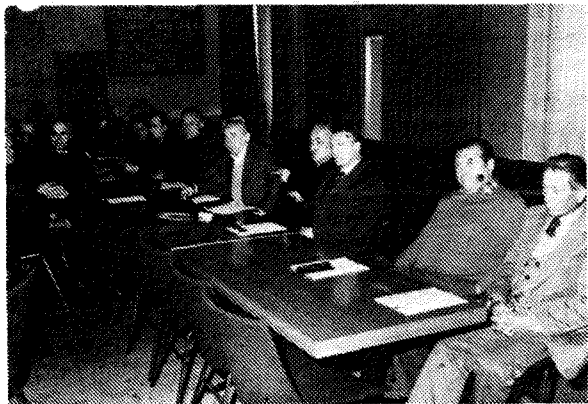
povedali, da sta za letošnje leto predvideni še dve srečanju s predstavniki iz sosednjih držav (»držav v trikotu«), ki bosta prdvidoma v Sloveniji. Kar pa zadeva celo verigo tesnih stikov naših borcev z onimi onstran naših meja, je bilo ponovno poudarjeno, da ukrep obveznega pologa ob prehodu državne meje v dolgih letih skrbno gojenemu prijateljstvu in sodelovanju gotovo ni v prid.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORG

Grosuplje - Program dela 83

Sestega aprila je bila v družbenem domu v Grosupljem skupščina organizacije ZZB NOV Grosuplje. Člani ZZB NOV so obravnavali poročilo o delu organizacije v minu-

lem letu in sprejeli program dela. O politično-ekonomskem položaju doma in v svetu ter o vlogi Jugoslavije v mednarodnih odnosih pa je spregovoril tovariš Stefan Cigoj, podpredsednik komisije predsedstva CK ZKS za mednarodno sodelovanje.

Milan Žurman

Jesenice - O zdravstvenem stanju borcev

Komisija za socialno zdravstvene zadeve pri občinskem odboru ZZB NOV Jesenice se je sestala marca. Udeležili sta se je in na njej poročali o delu dispanzerja za borce NOV Jesenice leta 1982 dr. Zala Schmitzerjeva ter dr. Marija Kovačič-Može, ki vodi ta dispanzer za borce železarje. Predstavnik železarne je v svojem poročilu poudaril, da so borci NOV v železarni zadovoljni z delovanjem dispanzerja in tudi z zobozdravstvenimi stvoritvami.

Zdravnica dispanzerja za borce NOV v zdravstvenem domu je podala pregled opravljenega dela v letu 1982. Pri približno 1200 borcih, kolikor jih obiskuje ta dispanzer, je

bilo opravljenih 627 sistematskih in 5806 kurativnih zdravniških pregledov, s čemer je bil za 17,2 odstotka presežen planirani program dela. Za klimatsko zdravljenje po A skupini, to je izključno zaradi nujnih zdravstvenih vzrokov, je bilo predlaganih 21 borcev, mest pa je bilo odobrenih 11. Po B programu, to je klimatsko zdravljenje zaradi okrevanja, je bilo predlaganih 98, odobrenih mest pa je bilo 70.

Pri borcih, ki obiskujejo dispanzer v zdravstvenem domu, je bilo ugotovljeno največ boleznih srca, ožilja, degeneracije sklepov, pri pregledih v železarni pa poleg tega še največ obolenj na prebavilih in dihalih.

V nadaljevanju seje so pregledali letošnje predloge za zdravljenje po B programu. Razen predstavnika KD iz Kranjske gore, ki bo o predlogu dal mnenje kasneje, ni imel nihče spreminjevalnih predlogov.

Branko Blenkuš

Ljubljana Šiška - Leto načrtnega in uspešnega dela

Na letni skupščini ZZB NOV Ljubljana Šiška je bilo kar 78 delegatov iz 31 krajevnih organizacij, ki zastopajo 5228 članov, vključenih v skupne napore za uresničevanje ciljev ekonomske stabilizacije in za krepitev delovanja družbenopolitičnega ter delegatskega sistema. Ugled borcev, ki je nesporen v okoljih, kjer živijo in delujejo s svojimi velikimi revolucionarnimi izkušnjami, je tudi obveznost, da še vnaprej prenašajo svoje izkušnje na mlade in tako razvijajo socialistično domoljubje, poglobljajo čustva bratstva in enotnosti, enakost in solidarnost; vrednote, ki so bile nešteto krat izpričane v narodnoosvobodilni vojni. Naloge so jasne. Izvirajo iz politike zveze komunistov. So obveznosti iz lani sprejetih nalog, zapisane v akcijskem programu za leto 1983, je dejal predsednik OO ZZB NOV Ljubljana Šiška, Cveto Novak, ko je podajal celoten prerez dejavnosti organizacije ter nadaljnjih nalog in obveznosti borcev. Le ti so svoje delo in svojo dejavnost združevali v devetih komisijah. Tako je komisija za socialno-zdravstvena vprašanja obravnavala kar 888 različnih primerov pomoči za zdravljenje in letovanje članov, priznavalnine pa tudi problema oskrbovancev v domovih.

Na območju občine živi 949 invalidskih upravičencev in komisija za vojaške vojne invalide se je aktivno vključila v razreševanje problematike zdraviliškega zdravljenja. Vendar zaradi omejenih možnosti ni mogla bistveno prispevati k izboljšanju trenutnih razmer. Ugotavljajo pa, da so premalo vključeni v družbenopolitično in društveno življenje v krajevni skupnosti, posebno v organih, ki obravnavajo in rešujejo socialno in drugo problematiko vojaških vojni invalidov.

Komisija za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij in zgodovinske NOB je bila uspešna, vendar pa ni bil viden napredek pri podružabljanju dejavnosti prek SZDL in prenosa te aktivnosti na druge nepolitične in gospodarske organizacije. Komisija uspešno sodeluje z OK ZSMS ter z občinsko zvezo prijateljev mladine.

Tudi v prihodnji bo komisija za politične zapornike, internirance in vojne ujetnike aktivno sodelovala pri vseh akcijah in bo nadaljevala z zbiranjem prispevkov in drugih podatkov za predvideno izdajo knjige o življenju zapornikov in internirancev.

Razprava delegatov je pokazala, da je bila tudi komisija za stanovanjska vprašanja v preteklem letu dokaj uspešna in je sodelovala z občinsko ter mestno samoupravno stanovanjsko skupnostjo. Skupščina je ugotovila, da so stanovanjski problemi v občini rešeni. Če gre le za izboljšanje stanovanjskega standarda.

V tem letu in tudi v prihodnji bodo posebno skrb namenili splošni ljudski obrambi in družbeni samozasčiti s tem, da bodo aktivneje sodelovali pri usmerjanju mladih v obrambno-vojaške poklice in sodelovali pri akciji NNNP-83. Šišenski pionirji so borcev zaželeli zdravje in kar najbolj uspešno delo pri ohranjanju vrednot socialistične revolucije. Tovariša Cveto Novaku so dejali: »Pionirji smo ponosni, da živimo v Titovi Jugoslaviji. Občudujemo in spoštujemo vsakega izmed vas borcev in se zavedamo velikih žrtev, ki so bile potrebne, da je bila ustvarjena naša samoupravna socialistična Jugoslavija. Vese limo se srečanj z borci in radi prisluhnemo vašemu pripovedovanju; dragi so nam skupni obiski spominskih obeležij in zgodovinskih krajev iz časa revolucije. Pionirji smo ob 40-letnici svoje organizacije kot že nešteto krat doslej obljubili, da bomo negovali in razvijali pridobitve NOB, utrjevali bratstvo med narodi in narodnostmi Jugoslavije in da bomo še vnaprej hodili po Titovi poti s Titom v srcu.

Roman Stana

Z druge seje republiške konference ZRVS Slovenije

V minulem letu so dobro delali

Največ pozornosti so delegati namenili poročilu o delu ZRVS Slovenije in revije Naša obramba za 1983. leto ter obravnavi o programski zasnovi TV-15 Naš tovariš. Razpravljali so se dotaknili vrste vprašanj, ki po njihovem mnenju in mnenju njihovih organizacij zahtevajo več pozornosti.

Obravnavali so raven strokovnega usposabljanja, ki bi jo morali dvigniti. Več pozornosti bi morali nameniti tudi kadrovanju mladih v šole rezervnih oficirjev in šolanju mlajših oficirjev. Organizaciji je veliko do tega, da pomlajuje svoje vrste in da se čim več sposobnih mladih ljudi usposobi za odgovorne naloge v SLO. Prav tako niso zadovoljni z delovanjem obrambnih krožkov po šolah in aktivov po delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih. Premalo so v SLO in DA vključeni rezervni vojaški starešine, ki še študirajo. Nekateri so opozorili, da je vse premalo osebnih stikov med člani ZRVS. Vprašali so se tudi, zakaj je v Sloveniji 34 občinskih organizacij, ki

nimajo sekretarjev, dosegljivih v vsakem trenutku. Moti jih tudi, ker zadnja leta pada število udeležencev preverjanja znanja. Podpredsednik republiške konference **Bojan Fertin** pa je opozoril, da poročilo o delu ZRVS vsebuje veliko podatkov in števil, vendar pa objektivne ocene mi mogoče narediti samo na temelju teh.

Predsednik informativno-založniške komisije ZRVS **Lojze Erbežnik** je večino svojega premišljanja namenil vlogi tiska pri vsestranskem izobraževanju rezervnih vojaških starešin. Poudaril je, da TV-15 in Naša obramba premalo prenašata medsebojne izkušnje med člani ZRVS. Več bi morali pisati o izkušnjah posamez-

nih organizacij. Nujno je tudi tesnejše sodelovanje med časnikoma, saj koncept obeh vsebuje elemente za to. TV-15 je zelo aktualen in informativen. Še bolj pa bi moral biti kritičen. Več naj bi pisal o napakah na vseh področjih, ne bi pa se smel izogibati tudi imen. Pri tem bi moral paziti, da ne bi zašel v kritiziranje.

V razpravo se je vključil tudi sekretar predsedstva CK ZKS **Miha Ravnik**. Dejal je, da mora ZRVS delovati iz ocene položaja v posameznih okoljih. Zavedati se moramo, da so rezervni vojaški starešine aktivisti in so pomembnem dejavnik za naš sistem SLO in DS in družbo nasploh. Svojo pozornost morajo usmeriti v vse probleme, ki nas trenutno pestijo. Poudaril je, da nam za reševanje sedanjih problemov niso potrebne nove resolucije, ampak samo dosledno uresničevanje že sprejetih

dokumentov. Vse preveč je ocen in razglabljanj in premalo je dela. Govoril je tudi o številnih nevarnostih, ki nam grozijo ob sedanjih omejitvenih ukrepih.

Ugotovil je tudi, da stvari ne gredo tako, kot smo se dogovorili. Zagnanost ni takšna, kot smo pričakovali v prvih treh mesecih. Posledice bodo lahko hude, zato moramo z vsemi sredstvi zagotoviti proizvodnjo in izvoz. Govoril je tudi o tisku in dejal, da bi morali TV-15 razširjati tudi med druge delovne ljudi in občane, predvsem pa na mladino. Časopis bi lahko veliko prispeval k oživiljanju nekaterih vrtilin, ki jih zdaj pozabljamo.

Pomočnik poveljnika Ljubljanskega armadnega območja **Vinko Šunjara** pa je izpostavil problem pomanjkanja slovenskih starešin v JLA. Dejal je, da je vojaški poklic premalo družbeno priznan, in da so osebni

dohodki starešin nekoliko nižji od tistih v civilstvu. Dotaknil se je tudi sodelovanja med JLA in ZRVS, ki je po njegovem mnenju plodno in vsebinsko. Tako JLA kot ZRVS imata skupne naloge pri usposabljanju, ki ga bodo poskušali še obogatiti z novimi vsebinami.

Predsednik republiške konference ZRVS Slovenije **Janez Japelj** je poudaril, da je temeljna naloga rezervnih vojaških starešin še bolj aktivna boj proti vsem nepravilnostim in za uveljavitev SLO in DS. Prav tako bi morali biti navzoči pri vsem, kar se nanaša na varnost in družbeno samozaščito. To temeljno usmeritev bi morali doseči pri vseh članih ZRVS.

Delegati so sprejeli poročilo o delu ZRVS v minulem letu, strinjali so se s poročilom o delu Naše obrambe in s programsko zasnovo TV-15 Naš tovariš. Sklenili so tudi, da naj bi poglobili sodelovanje med ZRVS, Našo obrambo in TV-15 Naš tovariš.

Konferenca je sklenila, da letošnja članarina znaša 60 dinarjev in da velja od 1. januarja 1983.

Vojko Štemberger je sez-

nanil konferenco s potekom priprav na srečanje »Bratstvo in enotnost 83«, ki bo v Vojvodini. Dejal je, da so priprave zelo skrbne in da bo srečanje delovno. Zasnovano je tako, da si bodo gostje ogledali nekatere delovne organizacije in izmenjali delovne izkušnje. Zvečer pa srečanje borcev, mladine, pripadnikov JLA in članov ZRVS. Proslava bo pri spomeniku na Irškem vrhu. Slovenija bo poslala enega predstavnika vsake občinske konference in po enega iz mestnih in obalne konference. Stroški naj ne bi bili večji od 4000 dinarjev. Odhod na srečanje bo v četrtek, 30. junija, trajalo pa bo do 2. julija. Srečanje je nekoliko prestavljeno zaradi osrednjih proslav ob 40-letnici bitke na Sutjeski in drugega zasedanja Avnoj. Na srečanje naj bi občinske organizacije poslale tiste člane, ki si s svojim delom to zaslužijo.

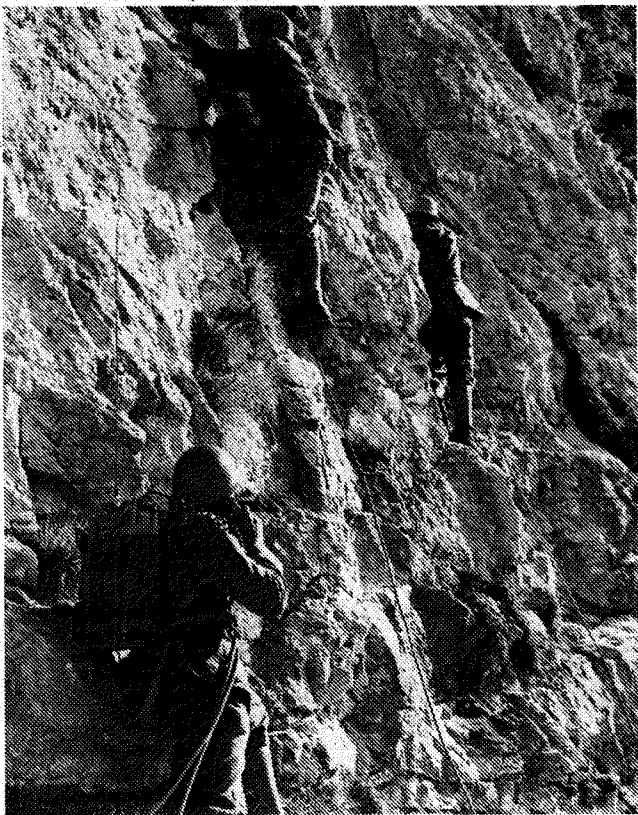
Ob koncu so delegati sprejeli tudi informacijo o usmeritvah za dejavnosti članov in organizacij ZRVS na mladinskih delovnih akcijah.

Bojan Kuntarič

Šport v JLA

Od srede, 25. maja, pa do sobote, 28. maja, poteka v Slovenski Bistrici in Slovenskih Konjicah prvenstvo Ljubljanskega armadnega območja v vojaškem mnogoboju in patrolno-orientacijskem gibanju. Ta manifestacija, ki pa ni samo športna, ampak tudi politična in kulturna, je hkrati tudi nekakšna sklenitev številnih prireditev v mesecu mladosti. Hkrati je to tudi priložnost za pregled, kako so pripadniki JLA telesno pripravljani za premagovanje največjih naporov.

Organizirana in vsestranska telesna vadba ima v JLA posebno vlogo in pomen. Kot sestavni del urjenja in bistveni element pouka je nujno potrebna vsakemu vojaku za uspešno premagovanje naporov v vojaškem življenju in visoko bojno pripravljenost. Poleg zavestne idejnopolitične opredeljenosti in visoke strokovne usposobljenosti je namreč bistveno, da so pripadniki oboroženih sil, delovni ljudje in občani pripravljani, da uresničujejo naloge tako v miru kot v vojni, ki jih pred njih

Pripadniki naših oboroženih sil bodo lahko opravili vse naloge, ki jih zahteva obramba domovine, samo če bodo dobro izurjeni, idejnopolitično čvrsti in telesno dobro pripravljeni. Zato se telesni vadbi namenja v JLA veliko pozornosti. Športna prvenstva so samo logična posledica načrtne vadbe in rekreacije v vojašnicah in garnizijah.

postavlja naša koncepcija SLO in DS. Jugoslovanska ljudska armada je zato poleg

šole za usposabljanje na vojaškem področju tudi ena najmnogičnejših šol telesno-kulturnega izobraževanja. O tem priča podatek, da se skoraj vsi vojaki in starešine vključujejo v šport in rekreacijo. Prav na tem temelji tudi celoten sistem tekmovanja in športnih prireditev Ljubljanskega armadnega območja. Prvenstvo je zato le priložnost, da se najboljši pomerijo med seboj.

Velikega pomena je tudi to, da vojakom ostanejo športne navade po odhodu iz JLA. Ostanejo jim smisel za kolektivno delo in življenje, tekmovalni duh ter predvsem tovarštvo in moralnoestetske vrednote. Tako tudi krepimo bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti.

Prvenstva armadnih območij so tudi nadaljevanje tradicij, ki segajo v narodnoosvobodilno vojno. Poznavalci pravijo, da segajo začetki športnih prvenstev JLA v leto 1942. Spomladi tega leta so na pobudo tovariša Tita pripravili v Foči »Partizansko olimpiado«. Nadaljevanje je bilo smučarsko prvenstvo slovenskih partizanov v Cerknem 1945. leta.

B. K.

Udeležba je bila odlična

Člani ZRVS Slovenije so maja preverjali znanje. Preizkusili so se v streljanju, poznavanju vojaško-strokovnega ter idejnopolitičnega gradiva, ki so ga predelali na predavanjih. Rezervni vojaški starešine iz ljubljanske občine Vič-Rudnik so letos pripravili preverjanje znanja na dveh mestih,

Rezervni vojaški starešine pozorno poslušajo razlago delovanja sodobne ostrostrelske puške.

in sicer na Rakovniku in v bližini Dobrave. Za to so se odločili, da bi njihovi člani lahko prišli na preverjanje z rednimi avtobusnimi vezami. Kljub temu pa je večina rezervnih vojaških starešin prišla z osebnimi vozili. Udeležba je bila presenetljivo visoka, saj je od 1660 članov prišlo na preverjanje okoli osemdeset odstotkov rezervnih starešin.

Po preverjanju znanja so vojaki iz vojašnice, s katero sodelujejo viški rezervni starešine, pokazali sodobno divzantsko opremo. Največ časa so namenili minsko-eksplozivnim sredstvom, ter ostrostrelskim puškam, raketometom, pištolam in drugemu.

B. K.

Mladi so merili znanje

Minuli torek je bilo v športnem parku izobraževalnega centra organov za notranje zadeve v Tacnu področno tekmovanje mladih v znanju iz SLO in DS. Na njem so sodelovale po dve zmagovalni ekipi osnovnih šol iz občinskih tekmovanj, po ena ekipa srednjih šol in ekipi izvenšolske mladine iz občine ljubljanske in zasavske regije.

Vse zbrane je pozdravil predsednik konference ZRVS Alojz Hren in tekmovalcem zaželel veliko uspeha. Nato so mladi tekmovalci streljali s puško in odšli na orientacijski pohod.

Tekmovanje je bilo posvečeno dnevu mladosti in počastitvi štiridesetletnice Zbora odposlancev sloven-

skega naroda, drugega zasedanja Avnoj in priključitve Primorske in Istre k matični domovini.

K. B.

V spomin na Tita

Ob obletnici poimenovanja obmejne karavle po tovarišu Titu je bila v nedeljo na Ljubelju spominska slovesnost. V času pred NOV je tam mimo peljal varen ilegalni prehod za člane KP. Tudi tovariš Tito ga je uporabil, ko je po nalogu partije potoval v Avstrijo, kjer je imel sedež centralni komitej KP Jugoslavije.

Ta varen ilegalni prehod so uporabljali tudi drugi naši revolucionarji, med njimi tudi Edvard Kardelj. V letih 1940 in 1941 pa so ga uporabljali španski borci, ki so se vračali v domovino.

Nepozaben dogodek za graničarje te karavle pa je bil 5. in 6. januar 1963. leta, ko jih je obiskal tovariš Tito in z njimi tudi prespal noč.

Slovesnosti so se poleg graničarjev udeležili predstavniki družbenopolitičnega življenja tržiške in sosednjih občin, starešine in pripadniki JLA, mladina, krajani ter gostje iz Ljubljane. Po pozdravnem govoru predsednika SO Tržič Janeza Piškurja je zbranim spregovoril pomočnik poveljnika Ljubljanskega armadnega območja **Vinko Šunjara**.

Po proslavi in kulturnem programu so si gostje ogledali staro karavlo, kjer se je mudil tovariš Tito, in se vpisali v spominsko knjigo, gostitelji-graničarji pa so jim s ponosom pripovedovali o svojem delu in življenju.

Jože Čurin

Popravek

V pogovoru s predsednikom koordinacijskega odbora za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice Alojzom Hrenom je pri pisanju prišlo do napake. V drugem odstavku odgovora na drugo vprašanje se besedilo pravilno glasi: **Veliko pedagoških delavcev, ki naj bi animirali mlade, so ženske, ki nimajo prave predstave o vojaškem poklicu.**

Knjiga o NOG 1941-45 v Mariboru

Magister Marjan Žnidarič, profesor zgodovine in sedaj tudi izvršni sekretar pri mestnem komiteju ZKS Maribor je doslej objavil že vrsto tematskih razprav o narodnoosvobodilnem gibanju 1941-45 v Mariboru. Sedaj pripravlja knjigo »Narodnoosvobodilno gibanje 1941-45 v Mariboru«, s katero bi naj zaokrožili pregled celotnega dogajanja med NOB v Mariboru.

»Za to knjigo se zanima založba Obzorja in sem doslej obdelal leti 1941 in 1942 in sklepno obdobje leta 1945. Ogromno dela pa me še čaka pri preučevanju gradiva v letih 1943 in 1944. Predvidoma bo ta knjiga izšla v okviru Knjižnice OF« – je dejal Marjan Žnidarič, ko smo ga vprašali za potek dela pri pripravljanju te knjige, ki bi naj imela okoli 600 strani.

Doslej je Marjan Žnidarič obdelal bombne napade na Maribor in ilegalne tehnike. Dejal je, da je bil Maribor med vojno najbolj bombardirano mesto v Jugoslaviji, saj je tukaj delala industrija za potrebe nemške vojske. Maribor je doživel med vojno 29 bombnih napadov, medtem ko je pri bombardiranju umrlo okoli 500 civilnih oseb. Število mrtvih nemških vojakov je bilo še večje, vendar ni mogoče nikjer dobiti zanesljivih podatkov. Med vojno je bilo pri bombardiranju poškodovanih blizu polovica stanovanj. Zaradi tega še danes čutijo posledice. Tudi ilegalne tehnike so delale med okupacijo od leta 1941 do 1945. Najbolj znane so bile pri Čepičevih, Papičevih, Vrečkovih in Kranjčevih. Te tehnike so

oskrbovale z ilegalno literaturo ne samo Maribor, temveč dosti širše območje.

Doslej je bilo o narodnoosvobodilnem boju 1941-45 v Mariboru zapisanih več spominskih besedil, ni pa še celostne znanstvene predstavitve narodnoosvobodilnega gibanja 1941-45 v Mariboru. Pri zbiranju gradiva za knjigo o narodnoosvobodilnem gibanju 1941-45 so težave, ker je okupatorjevo gradivo s tega obdobja razmeroma slabo ohranjeno in ga je največ v tujih arhivih, ni pa še dostopno. Druga težava pa je tudi v verodostojnosti spominskega gradiva, saj so ključni organizatorji narodnoosvobodilnega gibanja v letu 1941 mrtvi. V knjigi bo treba raziskati in osvetliti vlogo dveh okrožnih sekretarjev KP Lojzeta Zorka in Uroša Kladnika, ki sta bila gestapovska agenta in sta s svojo izdajo in sodelovanjem z gestapom povzročila gibanju veliko škodo in žrtve.

Hkrati s tem delom pa magister Marjan Žnidarič zbira gradivo tudi za knjigo o železničarjih v NOB na slovenskem Štajerskem. Ta knjiga bi naj obsegala okoli 400 strani. Mariborski železničarji so že v stari Jugoslaviji in pozneje v NOB odigrali pomembno vlogo, ki jo bo treba vsestransko osvetliti. Po obeh knjigah pa magister Marjan Žnidarič opozarja tudi na poveljniško sodelovanje, ki bi ga morali čimprej obdelati v posebni knjigi. V tej knjigi bi morali obdelati vsaj prvih 15 let poveljnega socialističnega razvoja Maribora.

M. K.

Portreti revolucije

Zaostrene gospodarske razmere so brez dvoma neugodno vplivale tudi na kulturno življenje in dogajanje v naši družbi. Tako poklicne ustanove s tega področja kot ljubiteljske umetnosti se spopadajo s pomanjkanjem sredstev. V tistih lepih časih, ko je bilo denarja dovolj, ni bilo težko pripraviti razstave ali pa gledališke predstave. Danes pa je že prava odisejda, če lahko ljubitelji umetnosti pripravijo kakšno kulturno prireditev. Pogosto je takšna razstava plod dobre volje tako organizatorjev kot razstavljalca.

O tem priča razstava, ki je odprta v ljubljanski tovarni Ilirija-Vedrog. Likovni samorastnik Andrej Milutarov razstavlja dvajset portretov revolucije, ki jih je s svinčnikom narisal po fotografijah. Narisal je naro-

dne heroje, nosilce partizanske spomenice 1941 in znane kulturne delavce. Posebne pozornosti pa so vredni portreti tovariša Tita, Edvarda Kardelja in Borisa Kidriča.

Kot je povedala predsednica kulturne komisije pri sindikatu v Iliriji-Vedrog Justa Am-

brožič, to ni prva letošnja razstava pri njih. Imeli so že tri, na katerih so avtorji predstavili svoja olja in akvarele. Za junij in julij načrtujejo še dve razstavi. Avtorjem dajo samo simbolične nagrade. Upajo, da bodo slikarji-amaterji še vedno sodelovali z njimi, teže pa je z akademskimi slikarji, ker se pač preživljajo s tem.

Bojan Kuntarič

Slovenski partizanski plakat

V Ljubljani smo lani že lahko videli razstavo slovenskega partizanskega plakata, ki ga je pripravila sodelavka Muzeja ljudske revolucije Slovenije Marjeta Mikuz. Ta razstava je sedaj (19. maja 1983) dobila svoj nov razstavni prostor do srede junija. V beograjskem Muzeju primenjene umetnosti si bodo obiskovalci lahko ogledali, kakšno je bilo plakatno umetniško snovanje slovenskih partizanov-likovnikov v obdobju med 1941. in 1948. letom.

B. Ž. J.

Ob 80-letnici rojstva in 40-letnici smrti

Vinko Košak

V plejadi slovenskih književnikov, ki so med narodnoosvobodilno vojno padli kot talci, je tudi Vinko Košak. Luč sveta je zagledal leta 1903 v Ljubljani, v družini pozlatarja. Kot študent se je odločil za študij slavistike. Najprej je poučeval slovensko na gimnaziji v Murski Soboti, nato kratak čas v Mariboru, od leta 1932 dalje pa na Tehniški srednji šoli v Ljubljani. Zaradi svojega naprednega mišljenja je bil kmalu osumljen komunistične propagande. Izgubil je službo in za nekaj časa so ga zaprli. Med italijansko okupacijo je organiziral na Tehniški srednji šoli celico Osvobodilne fronte. Domači izdajalci so mu prišli na sled in ga ukazali zapreti. Kot talca so ga ustrelili 14. oktobra 1942 v Gramozni jami v Ljubljani.

Poleg profesorske službe se je posvečal tudi literaturi, bil je pesnik, publicist in kritik. V obdobju 1903 do 1942 je objavil svoje pesmi in eseje v Mladini, Književnosti, Ljubljanskem zvonu in nazadnje v ilegalnem Slovenskem zborniku 1942. Slovenski zbornik je bil izredna

manifestacija Osvobodilne fronte, to je bil leposlovni in kulturnopolitični zbornik slovenske inteligence, ki se ni strinjala z okupacijsko slovenskega ozemlja in naroda. Slovenska literaturna zgodovina (V. Smolej) »Slovstvo v letih vojne« 1941-1945 je zapisala, da je Slovenski zbornik po dolgem, nevarnosti polnem natiskovanju v različnih ljubljanskih ilegalnih tehnikah prišel maja 1942. leta v roke slovenskim bralcem. V njem je bila natisnjena tudi Košakova pesem Črna cesta, v kateri pesnik poje o črnih, tujih možeh s črnim srcem. Bralcem ni bilo težko uginiti, da je pesnik mislil na fašiste.

Slovenska literarna kritika (Stanko Janež) je Košaka prištevala h Kosovelovemu krogu. Bil je sodelavec Novoga časa in Ljubljanskega zvona. Kot pesnik se je razvil iz ekspresionizma v socialni realizem. Na Košakova besedila je ustvaril nekaj zborovskih skladb Blaž Arnič. Od Košakovih predvojnih pesmi je izšlo njegovo Poslednje pismo v Slovenskem zborniku 1945. To pesem je

uvrstil Emil Cesar v knjigo Svitanja, antologijo jugoslovanskih pesmi odpora.

V letih 1924-1928 je bil Košak med uredniki pri Knjigi drugova, almanahu jugoslovanske medvojne lirike, leta 1929. Poleg njega so sodelovali v tem almanahu slovenski socialni pesniki: Seliškar, Klopčič, Grahor, Kosovel, Premru, Kozak in Gspan. To knjigo so pripravili predstavniki slovenske in jugoslovanske revolucionarne mladine. Knjigo je državni pravdnik zaplenil, obtoženci pa so bili v znanem kikindskem procesu oproščeni. To priča o povezanosti tedanjih mladih naprednih slovenskih književnikov z revolucionarnimi težnjami delovnih množic. Vinko Košak je v svojih pesniških izpovedih poudarjal delavsko kulturo in predvsem hrepenel po novem človeku. Literarna zgodovina prišteva Vinka Košaka tudi med marksistične kritike.

S svojim naprednim delom s svojo čutečo umetnostjo, ki je vedno bila na strani človeka, s svojo tragično smrtjo se je Vinko Košak za vedno zapisal med umetnike-borce, ki so pripravljali novo svobodno in pravično družbo, a je niso dočakali. Na nas je, da jih nikdar ne pozabimo.

Dušan Mevlja

Slovenska partizanska grafika in risba na Nizozemskem

V začetku julija 1983 bo v Amersfortu na Nizozemskem odprta razstava »Slovenska partizanska grafika in risba«, ki bo do začetka leta 1984 obiskala še osem nizozemskih mest. Gostovanje razstave na Nizozemskem bo realizirano na osnovi meddržavnega sporazuma o znanstvenem, tehničnem, prosvetnem in kulturnem sodelovanju, ki sta ga sklenila gostiteljica in naša država.

Razstava »Slovenska partizanska grafika in risba« obsega 102 likovni deli, ki so nastala v obdobju 1941-1945. Na razstavi so zastopani vsi pomembni partizanski likovni umetniki.

Razstava »Spomeniki NOB na Primorskem«

V Muzeju ljudske revolucije Slovenije so v sredo 18. maja odprli razstavo Spomeniki NOB na Primorskem. Razstavo je pripravil Goriški muzej iz Nove Gorice in jo realiziral s finančno podporo občinske konference ZKS severnoprimorskih občin.

Razstava, s katero sta oba muzeja primerno počastila svetovni dan muzejev, je plod marljivega študijskega dela, ki je medtem že preraslo v knjigo. Gre za predstavitev bogate dediščine spomeniškega snovanja v primorski regiji, ki je bilo posvečeno obeleževanju pomembnih dogodkov in osebnosti iz časa narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije. Velika vrednost razstave je v sistematičnosti obravnave, saj je avtorici razstave uspelo obsežen font spomenikov ustrezno diferencirati, ga razvrstiti v tipološke sklope in ovrednotiti.

V uvodnem govoru je avtorica Neleđa Nemec takole označila cilj razstave: »Z razstavo, ki smo ji dali naslov Spomeniki NOB na Primorskem, smo skušali podati kar se da jednat in nazoren pregled poveljnega spomeniškega ustvarjanja na Primorskem. S tako klasifikacijo, ki upošteva vse tri spomeniške tipe, smo dela hoteli tudi ovrednotiti in pokazati na

kvalitete primorskega prostora. Pričujoča razstava opozarja na dosežke pa tudi na probleme, ki se ob tem pojavljajo v želji, da bi se to posebno družbeno in umetnostno snovanje, ki še ni končano, še naprej uspešno nadaljevalo in razvijalo.«

I. D.

S Partizanskim pevskim zborom po Bolgariji

Gostovanje PPZ v Bolgariji je bilo v okviru izmenjave gostovanj z moškim pevskim zborom Kaval iz Sofije. Gostitelji so poleg nastopov za pevce PPZ organizirali še ogled zgodovinskih znamenitosti, zgodovinskih spomenikov, široko obdelana polja do turistično urejene črnogorske obale Burgas-Slančev breg.

Prvi koncert PPZ je bil v mestu Stanke Dimitrov v novi dvorani še nedograjenega mestnega kulturnega doma. Poslušalci so od pesmi do pesmi stopnjevali navdušenje nad izvajanjem, posebno pa jih je navdušila bolgarska »Hej pole široko...«

Po koncertu se je pevcem, posebno pa dirigentu Milivo-

da leta revolucionar, politik in vojak Nikola Parapunov z ilegalnim imenom Vlado. To mesto se imenuje Razlog. Nikola Parapunov je že 26. junija 1941 oblikoval prvo partizansko četo v Bolgariji. V spomin na ta dan praznujejo dan vstaje. Njegova rojstna hiša je danes muzej.

Od Velingrada do Črnega morja so se pevci ustavili v mestu Batak, kjer so se spoznali s strahotami petstoletnega suženjstva pod Turki. Lepo urejen narodni muzej hrani tudi te dokumente in tudi dokumente zgodovine partizanskega gibanja. V kletnih prostorih muzeja je spominska grobnica padlih partizanov v boju z bolgarskimi fašisti 7. marca 1944.

in političnega vodstva Bolgarije: dr. Konstantin Mičev, predsednik mednarodne komisije CK borcev protifašizma, ambasador SFRJ v Bolgariji Danilo Purić s člani ambasade, Bojan Sokolov, ustanovitelj in prvi dirigent zbora Kaval Slavčo Radomirski, partizanski general, Ljuben Jovčev, Kiril Nestorov in druge visoke osebnosti Sofije, med njimi glasbeniki, zborovodje in pevci. Koncertni program, razdeljen na dva dela, se je izlil v mogočni Gobčevi »Pesem o svobodi«. Posebno priznanje so dobili solisti, celoten zbor je dvorana nagradila stoje z velikim aplavzom in vzkliki za dodatne pesmi.

S tem koncertom so pevci sklenili svoje pomembno in odgovorno poslanstvo. Kljub naporom, saj so prevozili več kot 1000 kilometrov, so disciplinirano vzdržali in dostojno izvedli svoje pevsko poslanstvo. Pohvalo za službo vsi, posebno pa solisti: Božo Grošelj, Tone Lovčev, Jože Senegačnik in harmonikar Tone Bukovnik. Največjo zaslugo za uspešno gostovanje v Bolgariji pa ima umetniški vodja in dirigent PPZ, profesor Milivoj Šurbek, ki ni samo strokovnjak svojega poklica, ampak tudi dober tovariš.

Partizanski pevski zbor so po Bolgariji spremljali tudi Bogo Gorjan, predsednik komisije za mednarodne odnose pri predsedstvu ZZB NOV Slovenije, Edo Klanjšek, podpredsednik mestne konference SZDL Ljubljane in Ženi Živkova, prevajalka, solistka ljubljanske Opere.

Na sklepnem večeru se je prvi zahvalil pevcem Edo Klanjšek in za konec dejal: »V veliko čast si štejem, da sem bil član zbora. Zadovoljen in srečen sem, da so naše pesmi, ki opevajo junaške dni našega NOB, pri drugih narodih tako lepo sprejete in ponosni, saj prihajajo iz Ljubljane, prvega mesta - heroja.« Pevcem se je zahvalil tudi Bogo Gorjan in poudaril, da ima pesem pomembno poslanstvo tudi na področju mednarodnih odnosov.

Jože Jenič

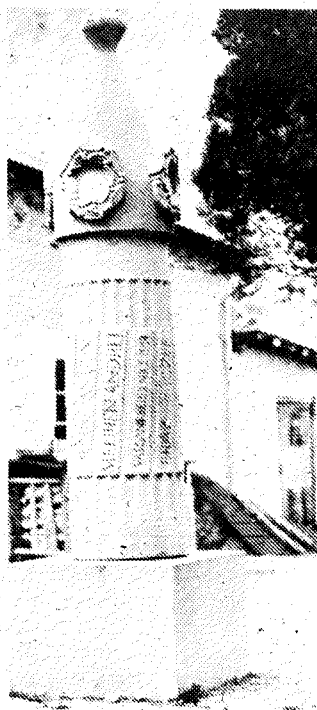
Z zadnjega koncerta v Sofiji pred polno dvorano poslušalcev

ju Šurbku zahvalil predsednik pevskega zbora Marek in v spomin izročil predsedniku IO PPZ Vladu Žoržu lepo spominsko zastavico.

Naslednji dan so se pevci odpeljali prek Blagojevgrada v Velingrad. Med potjo so si ogledali več zgodovinskih spomenikov in muzejev. Prvi pomemben kraj je bil Zabokrek, kjer je 24. avgusta 1944 Rilo-pirinski odred napadel in uničil nemško kolo in zaplenil veliko vojnega materiala. V spomin na to bitko in zmago je postavljen lep spomenik, pri katerem so pevci PPZ zapeli »Hej brigade« in »Na juriš«.

Rilski samostan je bil naslednji zgodovinski objekt, ki smo si ga ogledali.

Ze proti večeru so gostitelji pevcem pokazali rojstno hišo, kjer je živel svoja mla-

Srpenica: Jože Plečnik in inž. arh. Nataša Štupar

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR 20

Bitka za Bejrut

Posredni nastop

Ena bistvenih potez izraelske vojaške doktrine v prejšnjih vojnah je bila strategija posrednega nastopa. Britanski vojaški teoretik Liddell Hart, ki je definiral to strategijo, je zelo hvalil izraelsko vojsko, kako je znala izpeljati tak prodor: »Nikoli napasti pripravljenih položajev čelno, temveč udariti po sovražnikovi šibki točki, in sicer iz nepričakovane smeri, oziroma raje obiti ovire, kakor pa jih napadati.« Izraelska vojska je opisano taktiko lahko uporabljala zato, ker jo je uspešno izvajala na primerenih terenih že v prejšnjih vojnah – na praznih širjavah Sinaja, na ne preveč obljudenem Golanskem višavju in celo na zahodnem bregu reke Jordan leta 1967, kjer se palestinska mesta niso upirala in jih je bilo mogoče obiti.

V južnem Libanonu se je dal posredni nastop zaradi značilnosti terena, gostote prebivalstva in preprosto zaradi same velikosti izraelske vojske, uresničiti samo deloma. Res je izraelska vojska prvega in drugega dne vojne zelo hitro napredovala, saj se je ognila Nabatijeha, Tira in Sidona. Toda medtem ko so bili njeni premiki na zemljevidu videti prepričljivi, niso prav nič pripomogli k uničenju nasprotnika.

To je bila posledica tega, ker borci PLO, čeprav gverilci, niso bili partizani ali makijevci, ki živijo na deželi in od nje: bili so mestni gverilci, vkopani v Nabatijehu, Tiru, Sidonu, Damourju in Bejrutu – ter v begunskih taboriščih, ki so zrasla poleg mest, v taboriščih, ki so z leti postala prava mesta.

Ni jih bilo mogoče pustiti pri miru, da bi ostali na svojih položajih za napredujočimi Izraelci, saj vsa naštetá mesta in begunska taborišča ležijo vzdolž obalne ceste. Izraelci pa so bili zaradi množice tankov, oklepnih transporterjev in samovoznega topništva navezani na ceste, posebno na obalno, sicer pa so bili premiki zunaj

cest, po strmih, kamnitih libanonskih gričih skorajda nemogoči.

Oblegovalna metoda

Mesta je bilo torej treba zavzeti s staromodnimi oblegovalnimi metodami. Toda običajne oblegovalne metode so počasne in zamudne: celo med drugo svetovno vojno so obleganja Leningrada, Stalingrada in pristanišč Rokavskega preliva trajala tedne in mesece. Izraelcem se je mudilo. Zato so sklenili uničiti mesta južnega Libanona, druga središča odpora in taborišča tako, da s strašno močjo orožja, ki so ga imeli na voljo, razbijejo vse in branilce zravnaajo z zemljo.

Od tod strahotno uničenje, ki ga je tem ciljem povzročilo osredinjeno bombardiranje izraelskih letal, bojnih ladij, topništva in tankov. Cilji izraelskega obstreljevanja so bili preplavljeni z ognjem in jeklom. Strašno veliko žrtev je bilo tudi med civilnim prebivalstvom. Neki izraelski padalski častnik se je v časopisu Davar (25. junija 1982) spominjal takole:

Z uporabo moči našega orožja nismo ničesar tvegali.

Po srditih spopadih v Tiru si je utrujeni izraelski vojak privoščil počitek ob enem izmed redkih, še stoječih zidov.

Ponavadi smo koordinirano usmerili vse razpoložljivo težko orožje. Eno izmed vprašanj, na katera bo treba odgovoriti, je: »Kakšno je bilo opravičilo za uporabo tako izredne strelne moči proti sovražniku? Na to vprašanje ne znam odgovoriti.«

Vmes je bil tudi zelo pomemben osebni, človeški vzrok za izraelsko taktiko obsežnega bombardiranja naseljenih središč: za vsako ceno se je bilo treba ogniti izraelskim žrtvam.

Obstajata pa samo dva načina za uničevanje obleganega mesta: zlomiti odpor obrambe in se odločiti za naskok, ki se razvije v ulične spopade moza z možem, ali pa se utaboriti okrog obleganega mesta in ga razbiti na koščke. Razumljivo je, da so izraelski generali, ki so imeli pri roki dovolj težkega orožja, izbrali drugo možnost. Poleg tega izraelska vojska ni imela nobenih izkušenj s pouličnim vojskovanjem. Kljub junaškemu ugledu posamezni izraelski vojak, celo padalec, ni imel nobene volje do spopada mož z možem.

Tako so Izraelci več dni bombardirali Tir in Sidon, zahodni Bejrut pa nekaj tednov. Ko so končno izraelski vojaki vdrl v Tir in Sidon, so se morali še kar naprej spopadati s Palestinci, ki so

ostali sredi ruševin. Za Izraelce je bilo to tako neprijetno presenečenje, da so do zadnjega odlašali z naskokom na zahodni Bejrut in se namesto tega odločili za taktiko »statičnega bombardiranja, ki jo je izraelska vlada sprejela 25. julija z minimalno večino kot uradno taktiko, ki naj bi jo uporabili v napadu na zahodni Bejrut.

Večanje apetitov

V ponedeljek, 13. julija, je Šaron obrambnemu odboru kneseta dal vedeti, »da je posel v Libanonu opravljen«. Cilji izraelske vojaške operacije pa so se še naprej širili: zdaj je bil na vrsti četrti cilj – popolno uničenje tako politične kakor vojaške infrastrukture PLO. Za izpolnitev te naloge so Izraelci pripravili seznam z imeni 100 voditeljev organizacije PLO, ki so jih želeli nasilno pregnati iz glavnega poveljništva v Bejrutu. Končno je obrambni minister Šaron 30. junija v knesetu oznanil, da je vlada sklenila, »da mora PLO prenehati obstajati.«

Ker PLO ni pokazala nobenega znaka, da bo prenehala obstajati, so Izraelci ne nadome začeli terjati, da je treba palestinske borce in njihovo glavno poveljništvo izgnati iz Bejruta; nato, da jih je treba izgnati iz Libanona skupaj s širskimi četami v Bejrutu; nato spet, da je treba iz Libanona izgnati vse vojaško in civilno osebje PLO in z njimi tudi vse sirske čete, kar jih je v Libanonu.

V začetku so bile popolnoma jasne tudi izraelske politične zahteve: postaviti bi morali močno osrednjo libanonsko vlado, ki bi bila zmožna preprečiti PLO, da bi Libanon uporabljala za svoje oporišče, in ki bi (to je bil končni cilj Izraela) podpisala mirovni sporazum z Izraelom, kakor je bil že storil Egipt.

Treba je poudariti, da je vse te razširjene cilje Izraela v Libanonu javno podpirala tudi Reaganova administracija: to izhaja iz izjav samega predsednika Reagana, Alexandra Haiga, dokler je bil še državni sekretar, ter iz izjav predstavnikov Bele hiše in zunanjega ministrstva. Izraelski voditelji so se pritoževali, včasih presenečeno,

včasih pa s prizvokom grenkobe, da Američani sicer kritizirajo izraelska dejanja, v bistvu pa bi sami želeli uresničiti enake cilje. Imeli so prav.

Ogenj in plamen

Izraelske oborožene sile so prinesle ogenj in plamen na

nica je bila direktno zadeta in eno krilo stavbe se je sesulo. Dragocena in sodobna oprema leži napol zakopana pod ruševinami; ostudni smrtni trupel je strahoten...

Čeprav je dopisnik londonskega Timesa Christopher Walker (1. julija) zapisal, da je »strahotno uničenje« v Tiru, zaradi katerega mesta

Najzvestejši izraelski zaveznik v Libanonu je odpadnik iz libanonske vojske, major Haddad, ki je z blagoslovom Izraela pred leti ob libanonsko-izraelski meji ustanovil enklavo »Svobodni Libanon«. Haddad tudi danes ostaja ključni človek v izraelskih načrtih o prihodnosti libanonskega juga. Na sliki: Haddad je tretji z desne.

bojišča južnega Libanona – v mesto Tir, Sidon, Nabatijeh in Damour, kakor tudi v palestinska begunska taborišča Ain Hilweh in Rachidi-jeh.

Izraelci so bili med prvimi, ki so to priznali. Abraham Rabinovič je zapisal (18. junija 1982 v Jerusalem Postu):

Izraelskega vdora v Libanon prav gotovo ni načrtoval »Odbor za izboljšanje ugleda Izraela«. Pogled na ruševine Tira in Sidona je strahoten; ostal bo zlata jama za propagandne mline, in sicer vse dotlej, dokler bodo slike uničenih mest imele tak učinek. Zelo površna preiskava ni odkrila resnejših poškodb mošenj in cerkev, toda prav vse druge stavbe so bile zbombardirane, obstreljevalne in prerešene z streli iz avtomatskega orožja.

Izraelski veteran, rezervni podpolkovnik Dov Yirmiia je (16. julija v časniku Al-Hamishmar) zapisal:

Po prestopu meje me je presunilo opustošenje vzdolž ceste. Vrhunc vsega je bilo mesto Tir... trgovinski center z množico trgovin in delavnic je popolnoma uničen... palestinska bolniš-

»skoraj ni mogoče spoznati« precej huje kot v Sidonu, je njegov kolega Robert Fisk (19. julija v Timesu) ocenil:

Izraelski letalski napadi (na Sidon) so morali biti med najbolj divjimi, kar jih je doživelo kako libanonsko mesto (to je bilo še pred uničenjem Bejruta!). Južno območje Sidona je videti, kakor da je skozi stanovanjska poslopja in bloke zarohnel tornado, ki je spotoma odpihoval balkone in strešne podpornike, podrl debele zidove ter zdrobil cele stanovanjske bloke. V teh ruševinah so še vedno zakopani mrtvi.

Izraelski premier Begin se je zatekel k izjemno nerodnemu izgovoru, ko je opravičeval množično uničenje libanonskih mest in palestinskih begunskih taborišč: »Zahodne države,« je dejal, »nimajo nobene pravice kritizirati Izraela, saj so med drugo svetovno vojno Nemci nekaj podobnega storili mestu Coventry, Britanci pa Dresdenu.«

Celo izraelska javnost je ogorčeno opozorila, da sta ta dejanja tako Nemčija kot Britanija priznali kot dejanja strahovanja in nasilja.

Vsestranska ter poglobljena analiza

Rezultati dela sodelavcev Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani so siceršnji slovenski javnosti najbolj poznani prav po letnem zborniku z naslovom Razprave in gradivo. Konec lanskega leta je izšel že petnajsti po vrsti, pri čemer velja poudariti, da se posebej zadnja leta njegova kakovostna raven vztrajno vzpenja, obseg pa prav tako večja. Čeprav je od njegovega izida minilo že pol leta, smo mnega, da velja zaradi njegove pomembnosti reči o njem nekaj besed tudi v našem časniku. Že pri površnem – zunanjem pregledovanju publikacije je jasno nekaj dejstev. Gre za tematski zbornik, ki je v celoti posvečen položaju slovenske narodne manjšine v Italiji, ta položaj pa je že po naslovih sodeč analiziran z vidika različnih znanstvenih disciplin, ki seveda v svoji obravnavi segajo različno, tako v globino kot v širino. Mimogrede naj že na tem mestu omenimo, da je znanstvena in tudi bolj poljudna literatura o zamejskih Slovencih vse bolj obširna, čemur gre vzroke iskati najprej v posebnostih pojavnosti manjšine kot take, naprej pa predvsem v žalostni stalnici slovenskih manjšin, namreč, da njihov položaj še ni rešen, da gre še zmeraj za krnjenje njihovih naravnih pravic in tudi za njihov nadaljnji obstoj. To slednje še najmanj velja za Slovence v Italiji, toda ne moremo trditi, da bi tovrstni problemi tudi zanje ne bili aktualni. Prav to pa stoji v ozadju vseh intelektualnih, političnih in gospodarskih naporov raznih dejavnikov, v manjšinskem kot tudi matičnem okolju, za

kakovostno izboljšanje položaja manjšine, oziroma v našem primeru, za globalno zakonsko zaščito Slovencev v Italiji, ki jo je italijanska država dolžna izvršiti že po svoji notranji logiki demokratične družbe, da ne govorimo o širših moralnih in »zakonskih« obveznostih, ki izhajajo tako iz odnosov med Jugoslavijo in Italijo kot iz že uveljavljenih načel mednarodnega sožitja v okviru Združenih narodov. Pri tem gre vsekakor tudi za naše, jugoslovanske in evropske vrednote, pri katerih velja vztrajati, kljub temu, da, kot je v svojih uvodnih razmišljanjih duhovito pripomnil ravnatelj inštituta mag. Silvo Devetak, je vse to včasih težko dojemati iz oddaljenega zornega kota ameriških prerij in vzhodnih tajg.

Za slovensko manjšino pa vsekakor obstaja jo trije imperativi, mimo katerih v svojem boju za pravice ne more iti. Prvič, predvsem se mora nasloniti na svoje sile, iz same sebe mora najti moč, razviti vitalnost in voljo do življenja, kar bo pripomoglo k temu, da jo bodo tudi drugi prišli upoštevati.

Drugič, v svojem boju se mora nasloniti na vse tiste demokratične sile, v sami Italiji, ki manjšini že pomagajo ali pa bi to še lahko. Tretjič pa gre za čim tesnejšo povezavo z matičnim narodom in državo, kar smo v zadnjem obdobju skušali uresničevati s konceptom enotnega slovenskega kulturnega prostora, ne glede na državne meje. Le-te so bile vsaj z osimskimi sporazumi dokončno spravljene ad acta, vsaj kot politični problem, toda videti je,

da se tudi v najnovejšem času kopičijo težave. Gre za znane pojave v italijanskem obmejnem prostoru zmeraj vsaj latentno navzočega nacionalizma, za nekatere znake oživljanja hladne vojne in ne nazadnje za naše gospodarske težave, ki se kažejo tudi v našem postopnem zapiranju nasproti sosednjim državam, kar na položaj in samozavest manjšin vpliva izredno negativno.

Vsekakor avtorji prispevkov glede na objektivne okoliščine niso mogli poseči prav v najnovejši čas, a glede na nespremenjeno stanje oziroma celo slabšanje položaja manjšine glede na italijansko okolje so razprave izredno aktualne in bodo spričo dolgoročnosti problemov take še gotovo nekaj časa. Gre za 25 avtorjev, od katerih jih je kar 15 iz zamejstva, 10 pa iz Slovenije, pri čemer je izredno velik delež mlajših raziskovalcev, tako iz ljubljanskega inštituta kot tudi iz Slovenskega raziskovalnega inštituta iz Trsta, ki ima svoji podružnici še v Gorici in Čedadu. Predolgo bi trajalo, če bi omenili vse probleme oziroma samo naslove razprav, zato naj poudarimo pomembnost in tudi zanimivost samo nekaterih. Za življenje manjšine kot pač za vsako družbo je izredno pomembna ekonomska osnova. O tem v zborniku razpravlja Darj Cupin ter Nada Vilhar. Kot zanimiva novost nato izstopa sicer kratek prispevek Dušana Jakomina o slovenski cerkvi v zamejstvu in slovenski narodni skupnosti. Videmska pokrajina oziroma Beneška Slovenija ostaja še zmeraj izredno pereč problem

tudi na prav elementarni ravni, zato se nekaj avtorjev ukvarja prav z njo kot n. pr. Viljem Cerno, Riccardo Ruttar, Ferruccio Clavara ter Paolo Petricig. Še bolj to velja za Kanalsko dolino, ki jo je na poljuden način opisal Peter Beltram. Drugi prispevki so po večini kar na visoki znanstveni ravni, ukvarjajo se s temami splošnega značaja, pomembnimi za vse Slovence v Italiji. Kakšne izrecne notranje organske povezave pa med njimi sicer ni opaziti, kar pravzaprav dokazuje, da je individualno delo v družboslovju še zmeraj prevladujoče in tudi lažje.

Omenili smo že potrebno naslanjanje zamejskih Slovencev na demokratično in sploh italijansko javnost. Tu nastane problem približevanja slovenske problematike italijanski javnosti. Slovenci se morajo pač prilagajati, in tako izdajajo najbolj zanimive in pomembne informacije o sebi tudi v italijanski in sploh v tujih jezikih. To je nekaj let že uveljavljena praksa tako Slovenskega raziskovalnega inštituta kot Založništva tržaškega tiska. V našem zborniku so uredniki mednarodno odmevnost zagotovili z obširnimi povzetki v italijanski in angleščini. Resnici na ljubo pa se je vseeno potrebno vprašati, ali bo ta odmevnost v italijanskem prostoru postala tudi resnična ali pa bo še vedno ostala kar potencialna. Slišali smo namreč, da ob predstavitvi zbornika v Trstu kljub napovedim italijanske strani skoraj ni bilo opaziti!

Zborniku so končno priloženi dokumenti, ki na avtentičen način kažejo položaj slovenske manjšine v Italiji ter so hkrati tudi prepričljiva ilustracija prejšnjim, zgoraj omenjenim razpravam.

Boris Mlakar

Spomini kurirja Janka Kalana Na startu kurirske poti...

Usodnih dni in trenutkov se ne da pozabiti. Živijo z nami, nas spodbujajo, veselijo ali žalostijo.

Janko Kalan iz Podlanišča na Cerkljanskem si je zapomnil, kako je šel v službo v separacijo rudnika bakra v Cerkljo, zjutraj ob osmih pa so ga odpeljali karabinjerji. Na silo so ga vtaknili v vojaško suknjo, čeprav je bil star šele 16 let, 10 mesecev in 6 dni. Kapitulacija Italije ga je zatekla blizu Barija, odkoder je s skupino primorskih fantov peš krenil domov. Le na nekaterih krajih so se peljali z vlakom ali kakim drugim priložnostnim prevoznim sredstvom.

Dva meseca je bil pri Narodni zaščiti v domačem kraju, 19. decembra 1943. leta pa je postal »ta pravi« partizan v zaščitni četi komande mesta Cerkljo. Po vojni je bil tajnik krajevnega ljudskega odbora Podlanišče, potem pri kmetijski zadrugi v domači vasi, nato v obrtnem čevljarstvu Sovodnje in nazadnje do upokojitve pri Termopolu Sovodnje.

Petnajst let po vojni je na polovičkah pisarniškega papirja na pisalni stroj napisal svoje spomine na partizanske dni, ko je bil kurir kurirske postaje R-3. Napisano je sam razmnožil na pisalnem stroju in po en izvod podaril preživelim kurirjem omenjene kurirske postaje. Marca letos je zadnji izvod poslal meni. Pred prvim majem sva se pogovarjala v Sovodnju, kjer živi.

Kalanova brošurica obsega 67 strani, kazalo pa kaže 20 zgodbic. Preberimo si nekaj odlomkov.

Na startu

»Dne 7. julija 1944 popoldne je bilo zelo lepo vreme. Ko smo ravno kramljali v senci pod drevesi, je vedno živahni in pogumni vodnik Nagode sklical v vrsto zaščit-

no četo idrijskega vojnega področja. Po njegovem nagovoru smo hitro razumeli, da potrebuje tri prostovoljce za odhod v kurirske enote 2. korpusa. Seveda pri tem ni manjkalo spodbudnih in hkrati propagandnih besed, češ da morajo biti taki borci, kurirji, iznajdljivi, odporni in drzni. Meril nas je z očmi in ocenjeval, kdo od nas naj bi bil tak. Razlagal je, da je v takih enotah več hrane in včasih se dobi tudi zlahka kapljica, skratka, pri kurirjih bo lepše in in življenje bo bolj razgibano.

Nagode me je vprašal, če hočem biti kurir. Odgovoril sem mda, da zelo rad, če bi se pridružila še moja sosedica, šolska tovariša Marko in Henrik. Skupno smo preživeli sovražni napad na Cerkljo 27. januarja 1944. leta, ko je bila napadena partijska šola, nato bombni napad 18. in 19. marca 1944 ter še nekaj sovražnih izpadov.

Sprejem na štabu korpusa ni bil obetačen. Spremljevalec jim je rekel, naj poležejo pod drevesa. Bilo je na Lokvah.

Kurirski začetek

»Prebudil nas je grom sredi noči, dež nas je močil po obrazu, vse odeje so se premočile in smo bili v viharju noči prisiljeni iskati boljše zatočišče. Našli smo košato smreko, pod katero smo se stisnili in pokrili z mokrimi odejami. Ob jutranji zarji je bilo nebo čisto in jasno kot kristal. Ko se je sonce dvignilo, smo novopečeni kurirji že imeli vse odeje razprostrate po skalah in iz njih se je kadilo kot iz sušilnice.

Ob desetih dopoldne 8. julija 1944. leta smo po skromnem zajtrku krenili za drugimi kurirji od Otlice proti Podkrajju. Ob enih smo šli čez cesto Črni vrh-Col, po kateri je pred nami šla nemška enota. Toliko sem bil za-

čuden nad kurirjevo drznostjo, da sem ga vprašal, če se to večkrat zgodi. Njegov odgovor je bil nasvet: Če boš hotel biti dober kurir, se takšnim nevarnostim ne boš mogel izogniti, strahu pa bo vsak dan manj.

Po dolgi naporni poti smo prišli v kurirsko postajo R-2. Zaslutl sem, da nas čaka še tri do štiri ure hoda. Nisem se zmotil, kajti po skromni hrani in izmenjavi pošte med kurirji smo šli naprej otovor-

Janko Kalan

jeni kot mule in končno le prispeli v kurirsko postajo R-3.

Janko Kalan je ostal na tej postaji za kurirja. Naslednjega dne je šel s komandirjem v Bukovje, kjer se je seznanil z domačini. Vasica je blizu Postojne. Čez dva dni je prvič odšel z drugimi kurirji na pot, ki jih je vodila čez Predjamo, Šmihel, Landol, Brinje, Faro, Goriče do glavne ceste Postojna-Gorica, pa na Rakulj in v gozd nad Slavino pri Prestranku.

»Otvorjen s pošto in materialom sem le s težavo dohiteval tovariša pred menoj,« je zapisal v spominih.

»Po glavni cesti je iz Postojne proti Gorici peljal tovrnjak, na katerem so bili vojaki. Kurirja sta bila blizu ceste. Skrila sta se za grmiček, sicer pa je naokoli čistina. Če bo vselej tako,« je pomislil Kalan, »ne bom več dolgo nosil cele kože.«

Edo je bil muhasto zabaven

Doživetje, ko je bil s še enim kurirjem prvič na javki, je Kalan takole opisal:

»Tri četrt ure hoda od glavne ceste sva bila že v majhni vasi Rakuljk. Oglasila sva se v neki hiši, kjer so nama postregli s hrano. V pogovor se je vmešal mladenič Edo, ki je potem šel z nama na javko. Pozneje mi je kurir pripovedoval, da gre Edo vsak večer s kurirji do javke in nazaj in je vsem za vodnika, hkrati pa pomaga nositi pošto utrujenim kurirjem. Edo je bil drzen, požrtvovalen, priazen in nekoliko muhasto zabaven; rad nam je pomagal in skrbel za našo prehrano.

Okoli polnoči so nas na javki, oddaljeni pol ure od Rakuljke, v gozdu pod debelo smreko čakali kurirji sosodne kurirske postaje, ki so prinesli pošto od Glavne štaba NOV in POS za 9. korpus, mi pa smo jim izročili našo pošto. Kratek pomek o novicah, voščilo za srečno pot in že smo jo mahali nazaj. Ob svitanju sva že bila na kurirski postaji...

Izpela se je Nagodetova pesem o svobodnem kurirskem življenju, zvišenosti in zadostni prehrani. Vsak tretji večer si je bilo treba oprtati težak nahrbtnik na oguljena ramena in poleg pošte nositi še orožje. Nič nas ni smelo ustaviti in prebijali smo se skozi goščave, čez skalnate strmine, čez čistine, proge in ceste, mimo sovražnikovih zased, patrolj in postojank do javke. Kurirji smo bili arterije in vene glavnega štaba...

Jože Vidic

Alojz Červič-Mihec je padel na prekmurskih tleh

V jeseni 1942 je prišel na področje Slovenskih goric Ivan Nemec-Vojko, poverjenik IOOF, da bi dal narodnoosvobodilnemu gibanju na tem območju nov polet. Kmalu mu je uspelo pospešiti delo, pridobiti številne simpatizerje OF ter na novo ustanoviti okrožni odbor OF za ljutomersko-radgonsko področje. Na področju Radomerja pri Ljutomeru je vključil v delo tudi Alojza Červiča-Mihca, pri katerem je bila tako že leta 1942 znana partizanska postojanka. Červičev sin Bojan pa se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje že leta 1941. Spomladi 1942 se je vključil v Ruško četo, ki se je v jeseni 1942 združila v 1. Pohorski bataljon. Dom Alojza Červiča je bil odprt mnogim kurirjem in aktivistom. Na tej domačiji se je nekaj časa zdravil Ivan Nemec-Vojko, ko je prišel z Dolenjske na področje Slovenskih goric. Alojz Červič je na svojem domu zgradil bunker, ki bi naj dajal zavetje partizanom. Ivan Nemec je Alojza Červiča imenoval v rajonski odbor OF za Radomerje in okolico.

Na domačiji Alojza Červiča je prišlo 31. decembra 1943 do prvega spopada med partizani in Nemci v Slovenskih goricah. Tega dne je bil na domačiji sestanek skojevcev, ki ga je vodil takratni okrajni sekretar Danijel Hojs-Ljubo. Na sestanku so bili Zinka Vaingrl, Marica Potočnik, Dragica Vrtnjak, Lizika Vrtnjak, Miško Zakrajšek in Bojan Červič. Analizirali so politični položaj ter sklenili poživiti delo na področju SKOJ. Po sestanku sta Zinka Vaingrl in Marica Potočnik takoj odšli, drugi pa so še nekaj časa ostali na postojanki, kar je bilo usodno. Okrog 22. ure so Nemci obkolili domačijo. Partizani so kmalu ugotovili, da so izdani. V naglici so se umaknili v kletne prostore. Hoteli so se umakniti skozi skriven izhod, toda bilo je že prepozno, saj so jih Nemci prehiteli. Vdrli so v domači-

jo in v kletne prostore. S seboj so imeli za talca gospodarja Alojza Červiča. Ko je Alojz Červič v kletnih prostorih skušal Nemce prepričati, da ni v hiši nikogar, je že počil strel Hojsove puške in nemški orožnik se je ranjen zgrudil. Zdj se je oglašilo sovražnikovo orožje tudi od zunaj. V boju je bil ranjen Stane Červič-Bojan v desno roko. Partizani so izsilili pot skozi zasilni izhod. Odvrgli so ročne bombe, kar je sovražnika zmedlo, nato pa so prebili obroč in se rešili. Partizanska skupina se je nato umikala k Francu Ozmecu v Hermance in se tam srečala z Ivanom Nemcem-Vojkom, ki se je začasno zadrževal na postojanki. Skupina partizanov je tukaj ostala do 6. januarja 1944.

V Prekmurju je narodnoosvobodilno gibanje, ki je v letu 1941 doseglo velik organizacijski razmah, prešlo v letu 1942, 1943 v začasno krizo, zato se je Ivan Nemec-Vojko odločil, da pošlje na politično delo v to pokrajino skupino partizanov, in sicer: Alojza Červiča-Mihca, Dragico Vrtnjak, Elizabeto Vrtnjak in Staneta Červiča-Bojana. Dogovorjeno je bilo, da bi Stane Červič-Bojan delal na področju OF, Dragica Vrtnjak-Nadja pri razvijanju SKOJ in Elizabeta Vrtnjak pri utrjevanju AFŽ. S skupino je šel tudi Mirko Zakrajšek-Miško, ki bi naj spremljal Alojza Červiča, ki je takrat že nekoliko bolehal.

Skupina je krenila na pot 6. januarja 1944. Prekoračila je nemško madžarsko mejo. Do prve postojanke pri Karlu Klenarju v Globoki sta jih spremljala Slavko Ivanjšič-Boris in Danijel Hojs-Ljubo. Nekaj dni so se zadrževali na tej znani partizanski postojanki, nato sta se Ivanjšič in Hojs vrnila, drugi pa so kmalu začeli politično delo na področju Razkrižja. Tu so ustanovili več postojank OF. Februarja 1944 so ustanovili odbor OF za področje Razkrižja. Sestanek je bil v vini-

Z avtobusom skozi zgodovinska mesta Avnoja

S poti

Marsikaj, kar se skriva očem potnika v osebнем avtomobilu, se pokaže že, če se voziš v avtobusu, na sedežu kakšen meter višje. Tako je s pogledom na pokrajino, tako je tudi z vedutami mest in nenazadnje je s te višine vidno precej tistega, kar bi ljudje radi prikrili: smetišča v grmovju, odlagališča starih štedilnikov in avtomobilov v opuščeni peskokopih ter rečna barakarska naselja na robovih mest.

Ker smo se podali po avnojski poti, ima moj pogled na pokrajino in ljudi, ki jih srečujem, določen predznak. Nova Jugoslavija, ta naša domovina, vsem znana in vendar vedno znova odkrivana, ta naša država, pisana družina, ta naša slavna preteklost, kako odseva iz ljudi?

Zastavljam si vprašanja in odsotno drsim s pogledom po dolenjskih gričih, dokler mi ne obstane na Hmeljniku, gradu, ki se ponosno dviguje vrh griča na levi. Spomnim se nekaterih podrobnosti: grad omenjajo že leta 1223, medtem ko je še danes obstoječi del nastal v srednjem veku in ima tako značilne okrogle obrambne stolpe. Po hodnikih, ki so jih dogradili v času renesanse, po z bogato dediščino založenih sobanah so v minuli vojni hodili partizani. Dominantna lega, ki je nekoč, v davni preteklosti varovala grajske pred Turki in uporniki, bi se bila lahko v drugi svetovni vojni v sovražnikovih rokah obrnila proti partizanom. Zato so bili borci prisiljeni grad razdejati, da ne bi postal sovražna postojanka. Žal je dolga leta po vojni grajsko zidovje še vedno

kazalo svoj spačen obraz in je bilo tako bolj klavna reklama za znamenite dolenjske gradove... Zdj ga pokriva nova streha. Menda kaj dosti dlje pri popravilu niso prišli (o razlogih najbrž ni potrebno posebno razpredati), zato obstaja vsaj upanje, da grad ne bo naprej propadal in da je vsaj za silo otet uničenju še en zgodovinski spomenik.

Za nekdajne čase prešacenja uro hoda, za naš avtobus pa komaj nekaj minut, in že smo bili v Novem mestu. Tretja ura, ko vse kar leze in gre, hiti z dela domov, Kolona avtomobilov pred nami nič kaj ne spominja na pomanjkanje bencina. Preden zavijemo na belokranjsko cesto, se nad Krko dvigujejo novi, temnomodri stanovanjski bloki, ki jih lani ob tem času zanesljivo še ni bilo.

Nad Gospodično se dvigajo temni oblaki in na drugi strani Gorjancev je pričakovati nevihto. Na travniku, pravzaprav na planjavi nekaj kilometrov proč od Novega mesta se beli stotine počitniških prikolic. So prodane, se sprašuje popotnik, bo že poleti v vsaki od njih preživljala dopust kakšna skandinavska družina? Prikolice hvalijo vsi, ki so jih kupili. Dobro so narejene, lepo oblikovane, izdelek pridnih novomeških delavcev. Toda kaže, da kriza na svetovnem tržišču tudi njim ne prizanaša...

Prehiteli smo dež. Od Kolpe do Karlovca objema pogled nova naselja, nove hiše, lepo urejene vrtove in bohotno cvetenje pomladi, ki je onstran Kolpe, tako kaže, nekoliko piheta. Na poljih stopajo v brazdo možje kot

nekoč in iz zavihanega predpasnika z zama-hom sipljejo zrnje.

Že smo mimo starodavnega Slunja na Korani in Slunjščici. Svetlo modro (z apnom in galico) popleskane lesene bajte se stiskajo med nove, dvonadstropne hiše. Sredi tedna je, popoldne in pri vsaki hiši na dvorišču nekaj delajo. Cesti, po kateri se peljemo, je letošnja zima prizanesla in tako smo kar hitro na Plitvicah.

Pogled na bele prikolice tovarne IMV

Po poteh med griči hitijo iz šole otroci s torbicami na ramenih in spomin preskoči v vojni čas. Kako je bilo v teh krajih med vojno? Lika, razmeroma kmalu osvobojeno partizansko ozemlje, je morala prestopiti staršne dneve. Ustashi in četniki, prestrašeno prebivalstvo, partizani, ki jih je bilo vsak dan več. Vedo danes otroci kaj o tem? Vsekakor o vojni ne govorijo vodniki na Plitvicah. Dobrodošli, obič-

šcite, oglejte si naravne lepote Plitviških jezer! Table in markacije vabijo z obeh strani ceste. Parkirišča so prostrana, vse polno je majhnih trgovin s spominki; hoteli »s pogledom na jezera« vabijo.

Prikupne gostiteljice v čednih oblekicah, skrojenih že za novo sezono, nas spravijo v »avto-vlakec«, se prepričajo, da vsi udobno sedimo in vlak se premakne. Do zgornjih jezer smo namenjeni. Trak se zavrti. Rahla Schumannova glasba se potaplja v jezerske globine, mimo švigajo stoletne smreke. Naravni park je to, z zakonom zaščiten. S traku je slišati osnovne geografske podatke: šestnajst jezer se razprostira na približno dveh kvadratnih kilometrih liškega ozemlja med Malo Kapelo in Plješivico v dolžini osmih kilometrov. Razlika v nadmorski višini med najvišjim in najnižjim jezerom je 133 metrov. Zgornja jezera tičijo v dolomitskih kotanjah, spodnja pa v apnenčasti kamenini. Vse skupaj se preliva in pretaka v večjih in manjših slapovih in brzicah...

Tod je turizem zares že kar industrija. Čeravno sedaj, ko še ni bila polna sezona in je bilo obiskovalcev malo, lahko opazi popotnik marsikatero pomanjkljivost, je vendar očitno, da je tu vsako leto kaj novega. Če povemo po gospodarsko: vlagajo v turizem in se ne zadovoljujejo le s prodajo lepega pogleda na naravne lepote. Navsezadnje je pa tradicija že stara, saj je bilo prvo zgrajeno zavetje za obiskovalce Plitvic zgrajeno že leta 1852 in prvi hotel 1896. leta!

In že smo na poti proti Bihaču. Prikazuje se prva bosanska vas, prikaže se prva džamija. Ovce se pasejo na travnikih, belo perilo se suši v vetrovnem popoldnevu pred hišami. Bolj ko se bližamo mestu, večje postajajo hiše in bolj na gosto zgnetene ob glavni cesti. Vmes je vse več novih. Tod je cestišče nekam ozko, ozko grlo, bi lahko rekli. Poleg tega se na cesti

čariji Ivana Harija iz Čakovca, ki je imel v Globoki svoj vinograd. Sekretar odbora je postal predvojni komunist Franc Alt-Milan.

Skupina je nato nadaljevala pot v Prekmurje, kjer so se takoj lotili dela. Kaj kmalu so ugotovili, da je bilo delo izredno težko. Nekaj časa so se zadrževali v Gornji in Srednji Bistrici, nato pa v Črenšovcih. Alojz Červič se je nekaj časa zadrževal na znani partizanski postojanki pri Jožku Brumnu v Murski Soboti.

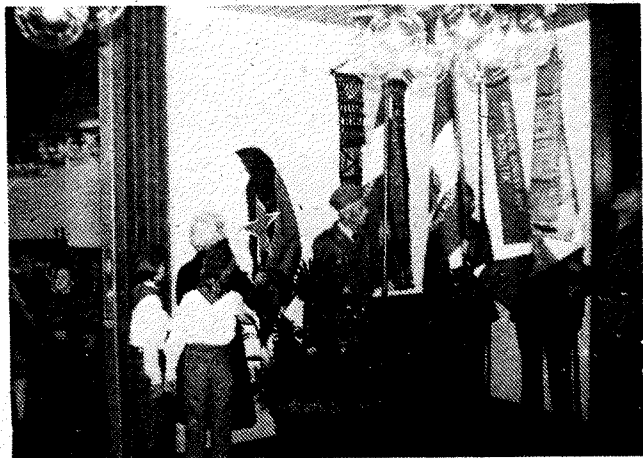
Madžari so maja 1944 zopet v Prekmurju aretirali večje število aktivistov in delo je postalo še težavnejše. Prve dni maja 1944 sta se Alojz Červič in Dragica Vrbjak zadrževala na področju Črenšovcev. Desetega maja 1944 so Madžari obkolili domačijo Jožeta Skledarja, kjer sta se zadrževala omenjena partizana. Madžari so ju pozivali k vdaji. Nista se hotela vdati, zato sta se

odločila za izpad. Pri preboju pa je Alojz Červič-Mihec padel, Dragica Vrbnjak se je prebila in se skrila na polju. Madžari so jo izsledili. Ni se hotela vdati. V boju je bila ranjena v nogo, odpovedala ji je parabola in Madžari so jo ranjeno zajeli, odvedli v zapore in v taborišče Rawensbrück, odkoder se je vrnila po vojni.

Alojz Červič-Mihec je tako, star 54 let, padel na prekmurskih tleh. Rodil se je 11. 6. 1890 v Slamjaku pri Ljutomeru kot sin viničarske družine. Po spopadu so ga Madžari pokopali ob ograji na pokopališču v Črenšovcih. Po osvoboditvi so njegove posmrtno ostanke pokopali na pokopališču v Črenšovcih, kjer ima tudi spomenik. Njegovo plementio delo pa bo ostalo med ljudstvom Pomurja, saj je mnogo prispeval k razvoju narodnoosvobodilnega gibanja na obeh straneh Mure.

Drago Novak

Odkrili doprski kip

Skupščina občine Ljubljana Šiška je 16. maja 1978. leta poimenovala dom starejših občanov v KS Dravljice po pokojni revolucionarki Mariji Draksler-Marjani. Ob 80-letnici rojstva in 10-letnici njene smrti ter v počastitev praznika OF in 1. maja je bila v torek, 26. aprila, v domu starejših občanov slovesnost, na kateri je oskrbovanka doma in medvojna aktivistka Pavla Kolman ob navzočnosti številnih predstavnikov družbenopolitičnih in borcevskih organizacij šišenske občine, krajanov Dravljic in sosednjih krajevnih skupnosti ter oskrbovancev doma odkrila spominsko obeležje – doprski kip pokojne revolucionarke Marije Draksler-Marjane.

Doprski kip je delo akademskega kiparja Antona Sigulina. O liku nekdanje revolucionarke in aktivistke Marije Drakslerjeve je med drugim spregovorila predsednica KO ZZB NOV Dravljice Mimi Zupančič.

Jože Čurin

Prvič po 38 letih

Srečanje odredovcev v Novi vasi

Nemara je edinstven primer, da so se borci neke enote srečali prvič šele po skoraj 38 letih. To se je zgodilo letos maja v Novi vasi pri Opatjem selu na Krasu. Zbrali so se pripadniki Odreda JA za Slovensko primorje, Trst in Istro. Ta odred je štel 2000 mož in je deloval na delu primorskega ozemlja, ki je bilo pod zavezniško vojaško upravo, znano kot cona A. To je bila edina jugoslovanska vojaška enota, ki je delovala v tej coni. Ustanovljena je bila, potem ko so morale naše enote zapustiti Trst, Gorico in druge kraje na zahodnem Primorskem. Obstajala je in bila v veliko oporo tukajšnjemu ljudstvu v njegovem boju za pravične meje vse do priključitve Primorske k Jugoslaviji sredi septembra 1947 leta.

Bivši odredovci so se začeli zjutraj najprej zbirati v Opatjem selu. Srečanja po toliko letih so bila nadvse prirčna. Mnogi med njimi se niso več poznali. Saj tudi ni čudno. Razšli so se kot krepki mladeniči dvajsetih ali komaj kaj več let. Zdaj pa se srečujejo kot šestdesetletniki in še starejši. Življenje jim je vtisnilo na obraze svoj pečat in v lase se je naselilo srebro. Toda želja po srečanju z vrstniki, s katerimi so prebili nekaj najlepših mladih let, po srečanju s kraji in ljudmi, ki so jih gostili, je bila močnejša od bremena let. Čeprav so odredovci razkropljeni po vsej Jugoslaviji in so prišli na srečanje na svoje stroške, je udeležba preseгла pričakovanja. Zbralo se jih je blizu 250, in celo iz Splita, Dubrovnika, Titovega Užica, Beograda, Zagreba itd.

Iz Opatjega sela so se odredovci z nekoliko manj strumnim in počasnejšim korakom kot nekoč v sprevedu ter s harmonikarjem in zastavo na čelu podali v bližnjo Novo vas. Tam je namreč obmejna karavla, ki nosi ime komandanta odreda, tedaj polkovnika, pozneje pa generalpolkovnika in narodnega heroja Dragomira Benčiča.

Na lepo urejenem prostoru pri karavli je ob navzočnosti predstavnikov vojske, novo-

goriškega občinskega združenja borcev NOV, Krajevne skupnosti Opatije selo, žene pokojnega Benčiča Dragice in drugih potekal delovni del srečanja. Potem ko je opajski moški pevski zbor počastil navzoče s krajšim koncertom, je začel zborovanje predsednik pripravljalnega odbora Veljko Jelaska. Glavni govornik pa je bil nekdanji načelnik štaba odreda Franjo Bavec-Branko. Opisal je vzroke za nastanek odreda ter njegov pomen in vlogo, kakor tudi širši javnosti še danes manj znano barantanje s Primorsko in Istro – tokrat že drugič v zgodovini. Zato bomo ta del govora zapisali obširneje. Tudi zato, ker poteka letos 40-letnica od sklepa AVNOJ o priključitvi Slovenskega primorja in Istre k Jugoslaviji.

Churchill si ni mogel kaj, da ne bi svojim bivšim sovražnikom – fašistični Italiji – za nagrado, da bi kapitulirala, zagotovil vseh njenih starih mej, čeprav je vedel, da se tu bojuje proti fašizmu z ramo ob rami s svojimi brati vse primorsko in istrsko ljudstvo.

Da bi to svojo obljubo varoval tudi s silo, je načrtoval desantno operacijo v Tržaški zaliv, ki naj bi jo izvedel v septembru 1944. Njegov cilj je bil odrezati Nemce na fronti v Italiji, jugoslovanske enote vreči čez staro mejo in priti v Avstrijo pred Rdečo armado. Prvi se je tak zamislil uprl tovariš Tito, ko je bil na obisku pri Churchillu v Neaplju. Odločno je odklonil vsako zavezniško izkrcavanje na našem ozemlju, ker tu zaščotajo naše enote. Potrebujemo le tehnično-materialno pomoč zaveznikov in smo sposobni sami obračunati z Nemci in njihovimi zavezniki, je dejal Tito.

Proti tej akciji sta bila tudi Stalin in Roosevelt. Naposled se je tudi Churchill vdal in se ji na nekem sestanku v Washingtonu 9. septembra 1944 odrek, ne pa tudi namenu, da bi zasedel te kraje.

Vendar so bili tudi pozneje vsi napor zaveznikov, da bi prvi prodrl in zasedli celotno ozemlje, zaman, ker so jih prehiteli enote 4. armade in

9. korpusa in s sijajnim manevrom potegnile zaveso od Trsta do Koroške. Nemci in njihovi hlapci so se znašli v kleščah naših armad, kjer so jih do kraja potolkle in uničile.

Zavezniki so takoj po prihodu v Trst, Gorico in druga mesta postavljali zahtevo, da se morajo naše čete umakniti z vse Julijske krajine, češar jim seveda nismo ustregli. Konec maja 1945 je naše vodstvo umaknilo svoje čete iz Furlanije in s Koroške, medtem ko so za Trst in druga mesta potekali tudi pogovori pod grožnjo vojne.

Naposled je bil dosežen sporazum (sporne zadeve naj bi dokončno rešili na mirovni konferenci) med vrhovnim poveljstvom JA in poveljstvom za Sredozemlje. Podpisala sta ga načelnika teh poveljstev, za naše Arso Jovanovič, za Angleže pa Morgan, po katerem se je pozneje imenovala demarkacijska črta cone.

Po tem sporazumu so bile napravljene tri cone, in to:

– cona A, ki je zajemala Pulj z okolico, Trst s Krasom

Dolg spreved odredovcev se je vil iz Opatjega sela proti kraju zborovanja v Novi vasi

do Sežane, spodnji del Vipavske doline, Tržič, Gorico in dolino Soče vse do Bovca. To ozemlje naj bi bilo pod zavezniško okupacijo in vojaško upravo.

– Cona B je obsegala ozemlje od cone A do stare jugoslovansko-italijanske meje, kjer naj bi bili jugoslovanska vojska in vojaška uprava.

– Cona C je obsegala Italijo do cone A in naj bi bila pod

dili spominsko sobo. V njej se bodo mladi graničarji spoznavali z osebnostjo Benčiča ter z odredom, ki se je bojeval za meje, ki jih oni danes varujejo. Razen tega bodo odredovci začeli zbirati gradivo za monografijo svoje enote in razvili svoj prapor. Že na tem srečanju so odredovci podarili karavli lepo Benčičevo sliko.

Miro Cencič

gnetejo vsi hkrati: pešci, kolesarji in motoristi in nazadnje še kolona tovornjakov, avtobusov in osebnih avtomobilov.

Na nekaterih drevesih v drevoredu so pritrjeni lističi s črno obrobo. Tukaj imajo tako navado obveščati o pogrebi umrlih.

Novi kašipoti, veškanske table in nova cestno deteljica tik pred središčem mesta so že prispevek k boljšemu pretoku turistov v letošnjem poletju. Tu gre namreč ena glavnih poti na srednji in južni Jadran.

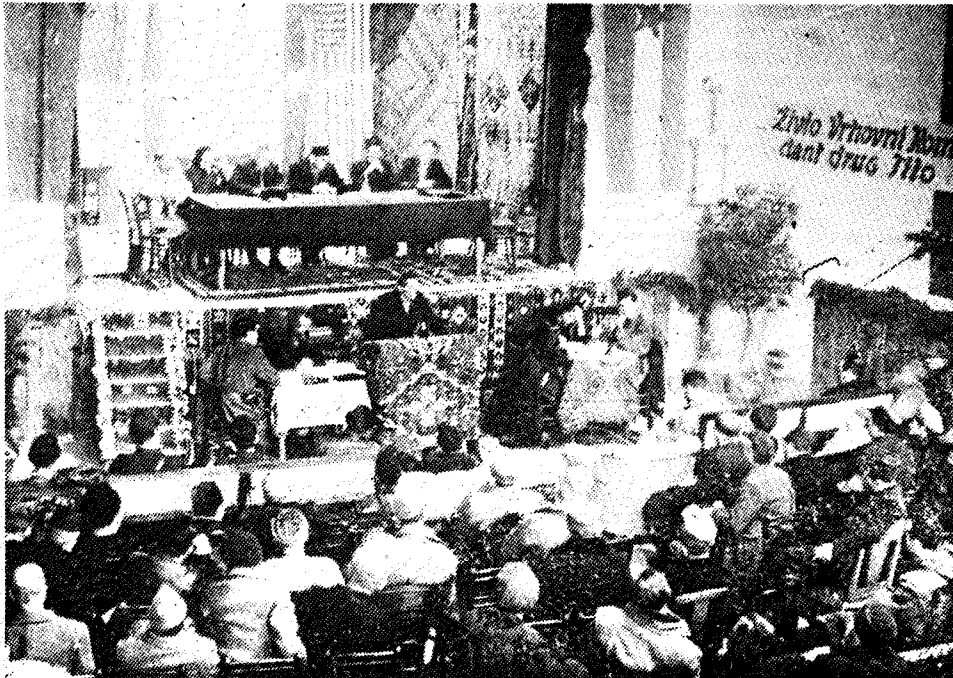
Središče mesta je na delavni dan nenavadno živahno. Večina je mladine v kavbojkah in pisanih majicah. Grejejo se med odmori predavanja na stopniščih šol, pohajkujejo po lepih, novih ulicah.

Prav tu je tudi znameniti muzej prvega zasedanja Avnoj. Preden vstopim, želim v bližnjem kiosku kupiti brošuro o tem dogodku. Prodajalka sedi založena med časopisi in revijami, kjer se iz mnogih naslovnic smehlja »Lepa Brena«. Med razstavljenimi revijami seveda ni prostora za omenjeno brošuro. Roke sežejo globoko pod pult, kjer po navadi spravljajo bolj poredkoma prodajano blago. Do polja se bo najbrž število obiskovalcev podeseterilo in bo nova naklada zgodovinske brošure priromala na zgornjo polico...

V kavarnici nasproti muzeju spijem kavo in prisluhnem pogovoru natakarc, ki se pripravljajo, kako se pišejo pravilno listki z računi. Med njihovim razpravo pride nekaj novih gostov, ki niso posebno dobrodošli. Očitno bodo zmotili nemoteni pogovor...

Prvo zasedanje Avnoj – dvorana – muzej

Polmrak v dvorani in tišina, ki jo zmoti odmev obiskovalčevih korakov, delata ozračje, kot da so že vsi na svojih sedežih in se bo zasedanje vsak hip začelo... Na stenah napisi

Prvo zasedanje AVNOJ v Bihaču 26. 11. 1942.

»Svi na front – sve za front« i »Živio vrhovni komandant drug Tito«. Sedem v prvo vrsto, na oblaženi trosedi. Kdove, kdo je sedel pred enainštiridesetimi leti na njem? Morda dr. Ribar, ali pa Moša Pijade?

Preproge so iste, mize in stoli enako razvrščeni, še smrekove vejice, ki krasijo stene, dajejo občutek, da se bo to vsak hip zgodilo nekaj pomembnega. Potlej zdrse pogled na rob enega od pogirnjal in opazi izdajalsko in-

ventarno muzejsko številko. Pa vendar so vse postavili prav tako, kot je bilo takrat. O tem pričajo fotografije, o tem govori sam prostor. Tukaj se je ustavil čas, tukaj še vedno mirno in z največjim spoštovanjem sedijo na sedežih delegati in čakajo Ribarjeve besede, na Titov prihod: »Srečen sem, da lahko danes in tukaj vidim najboljše sinove naših narodov, rodoljube, resnične predstavnike naših narodov, ki so ojekleneli v tem krvavem boju...«

Tukaj se je začela avnojska pot. Tukaj je polna dvorana najboljših sinov naše revolucije 26. novembra 1942. leta ob šestih popoldne mirno za hipec postala v molku. Drugega dne je bila sprejeta odločitev o ustanovitvi Antifašistične skupščine narodne osvoboditve Jugoslavije, resolucija o organizaciji AVNOJ, narodom in narodnostim Jugoslavije je bil poslan razglas in izvoljen je bil izvršni odbor AVNOJ.

Bihaška republika, osvobodjeno ozemlje okrog Bihača, je zavzemala kar petina velikosti stare Jugoslavije. O vsem tem mi pripovedujejo dokumenti in fotografije, ki so nadvse nevsiljivo postavljeni v razstavnice police v dvorani. Mislim si takole, da morda niso imeli povsod pri urejanju tovrstnih muzejev tako srečne roke. Nekam svet je ta kraj, čeprav je daleč od sakralnega.

Tukaj smo se rojevali, med smrečjem in iz domače volne tkanimi čilimi, med kmetstvom in še neprosvetljenim življenjem, ki pa je do dobrega spoznal osnovno stvar: da noče, za ceno življenja, več živeti po starem.

Pomislim na otroke pred šolsko zgradbo na bihaški glavni ulici, na sproščen tok prebivalcev, ki hitijo po vsakodnevnih opravkih enako kot v Celju ali Titovem Velenju, in vem, da bo treba urediti še marsikatero krivo misel, prikrito grdobijo in nedoslednost na poti našega bratstva in enotnosti v naših glavah. Kajti muzej je eno, tam čas lahko stoji, zunaj pa gre življenje naprej z dolgimi koraki.

Zapeljemo se čez prelepi bihaški most čez reko Uno in pogled se mi ustavi na velikanski moderni stavbi v gradnji. Kaže, da bo hotel. Velik in lep. Upam, da tako velikega res potrebujejo, in da jim kljub tem stabilizacijskim časom dobro gre, da si to lahko privoščijo.

Bojana Žokaj-Jesih

Prihodnjic: Pečalba in dom

Resnica o Rabu

V časopisu TV-15 sem redno prebiral članke Ivana Malnarja, ki je pisal o dogodkih v taborišču na Rabu. Ker sem tam tudi sam preživel 14 hudih mesecev, lahko v celoti potrdim natančnost in resničnost njegovega pričevanja.

K njegovim zapisom dodajam še podatek, da so za novo leto 1943 na pokopališče odpeljali 82 človeških trupel. Dogajalo pa se je tudi, da so pokopavali žive ljudi. Navzoč sem bil pri takem dejanju – v okrevališču v baraki A je hudo bolan ležal Anton Truden, zaradi bolečin je krčevito zavijal roke. Toda italijanski vojaki so zatrdili, da je mrtev, in ga skupaj z drugimi mrtvci naložili na mrliški voz ter odpeljali na pokopališče.

V taborišču na Rabu je našlo smrt 4763 ljudi, ki niso hoteli postati sužnji in so si želeli svobode. V želji po svobodi smo zato taboriščniki na Rabu ustanovili Rabsko brigado, ki se je bojevala proti okupatorjem in domačim izdajalcem. Želel bi, da bi mladi spoštovali naša prizadevanja in da bi rasli v srečnejših okoliščinah kot naša generacija.

FRANC ŽUGELJ

Ali so res takšni in tako ponižni?

Na rob snemanju filma o igmanskem maršu

Borci iz Slovenj Gradca in okolice so bili na nedavni občinski programski konferenci ZZB NOV zelo ogorčeni nad tem, kar se pri nas dogaja v zadnjem času. Zdi se, da je v naši demokratični in svobodni socialistični skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti za nekatere marsikaj, če že ne vse dovoljeno. Posamezniki, ki nastopajo na račun humorja, zabave in satire si za aktualnost in duhovitost dovolijo neverjetno veliko.

Prizadeti borci so opozorili, da so bili že nekajkrat priče predvajanja po radiu, na raznih prireditvah, TV zaslonih ali pa še kako drugače, narodnih, revolucionarnih, zlasti pa partizanskih borbenih pesmi v taki obliki in s takim besedilom, da niso več izvirne. Izzvenele so podcenjevalno ter celo ponižujoče.

Ze pred vojno zlasti pa med njo in po njej je prav pesem poleg zavesti marsikomu dajala tisto moralno moč pri vztrajanju in premagovanju težav. Marsikdaj ali pa celo vedno je bila pesem čudovit studenec za črpanje moči. Mnogi so s pesmijo na ustih umirali kot talci ali pa kot borci. Ali niso iz tega izvira pili to čudovito zdravilo že naši predniki in seveda naši vzorniki vidnejši člani partije in SKOJ. Prav petje (beri tisto pravo) je že od nekdaj pomenilo notranje bogatenje človeka. Spomnimo se, kako so med borci in med ljudmi odmevale pesmi Mateja Bora, Karla Destovnika-Kajuhja pa še koga drugega.

Posebna tarča so bili že večkrat upokojenci, med katerimi je tudi precej borcev, ki ne morejo mirno mimo nekaterih izrazov, češ da imajo umetne zobe, v nočnih omaricah skrivajo gole ženske... in nenazadnje, da je tovrstna zvrst ljudi le v breme naše skupnosti, saj nič ne proizvajajo in je z njimi konec. O upokojenih obstaja celo pesem.

Ali je takšno spotikanje sploh človeško in res tako duhovito? Če se prav spomnimo bi naj le-ti uživali na miren način sadove minulega dela. Mar se ti ljudje, zlasti pa borci niso leta in leta na različnih področjih še kako razdajali in se še ter nosili najtežja bremena pri opravljanju zelo zahtevnih nalog med vojno in po vojni. Si sploh lahko predstavljamo, kako se počutijo medvojni borci, ki so bili po vojni in do nedavnega organizatorji številnih delovnih akcij ter še drugih nalog. Je od vseh teh še sploh kdo zdrav?

Ne glede na to, da so se bojevali za osvoboditev in sodelovali pri ustvarjanju naše domovine, v veliki meri in po svojih najboljših močeh delujejo še danes. V veliki večini prav nekdanji partizani ne le sodelujejo, ampak celo organizirajo številne akcije, ki so po svojem bistvu

nemalokrat splošnega, včasih celo posebnega družbenega pomena. V precejšnji meri se zavedajo, da je treba storiti še marsikaj. Prav zaradi tega so zelo občutljivi za posamezne negativne pojave in izkrivljanja. Ali res nimajo pravice tako reagirati? Kako to, da za nekatere, recimo za borce pa morda še za koga veljajo načela: prizadevanje, spoštovanje do izbojevanja, skromnosti in varčnost, medtem ko za druge ne?

Borci se tudi sprašujejo, kako to, da si posamezniki na račun svoje popularnosti vzamejo na piko zdaj republiškega drugič pa zveznega funkcionarja in na njihov račun prek sredstev javnega obveščanja zbijajo šale. Že res, da je treba posamezne nepravilnosti bičati ali pa jih kako drugače ožigosati. Toda ne tako, kot to počnejo posamezniki. Marsikaterega borca ob tem zaboli srce, celo solze mu privrejo na dan, tako je togoten. Ali bi nekateri res radi vse izničili in na račun posameznih problemov prikazali, kot da pri nas nič več ne velja?

Ne samo borci v Slovenjem Gradcu in okolici, temveč tudi po vsej domovini že dalj časa opozarjajo, da nekatere zadeve gredo le predaleč. Že večkrat naj bi slišali izjave. Kaj ste si priporili, saj ne znate gospodariti? Vidite, kako smo zadolženi? Saj nikamor ne pridemo? Kaj pa delate? Saj nič ne ukrenete? Kakor, da bi bili za vse to krivi le borci in nihče drug?

Borcem očitajo, da so za današnji čas preveč robati in premalo taktični in da bi najraje posamezne zadeve rešili kar na hitro. Njihov značaj se je oblikoval v najhujših časih, z najhujšimi preizkušnjami. To je tudi razlog, da na posamezne pojave reagirajo zelo energično in da so pri tem še kako idejno opredeljeni. Upor borcev je seveda oster in se res ne da primerjati z neko splošno in povprečno kritiko.

Nekateri tudi očitajo, da borci niso več sodobni, da so zaostali in ne razumejo utripa sedanjega časa, kar pa seveda ni res. Prav borci so v veliki večini neverjetno pozorni za vse, kar se dogaja pri nas in okoli nas, zlasti še takrat, kadar se za nekaj dogovorimo.

Borci ne bijejo plat zvona, temveč hočejo opozoriti, da niso taki, kot jih hočejo nekateri prikazati, in tudi ne tako ponižni, kot so videti. Njihov glas naj bi se slišal, dokler bo še kateri živ od njih, in da bi njihov protest tudi kaj zalegal. Borci so prepričani, da smo sedanjim težavam in negativnim pojavom še lahko kos.

DRAGO MIKLAVEC

Za odgovorno, neponarejeno in objektivno pisanje

Odbor skupnosti borcev Briško-beneškega odreda je na enem izmed sestankov obravnaval način prikazovanja raznih dogodkov iz časa NOB in dejavnosti posameznih enot ali posameznikov v osvobodilnem boju.

Odbor je sklenil opozoriti na določene pojave tendencioniznega in netočnega pisanja in razpravljanja o posameznih obdobjih v zgodovini našega narodnoosvobodilnega boja, najsi gre za prikaz raznih obdobji ali za delovanje in vlogo raznih enot ali posameznikov v NOB.

Odbor pozdravlja pripravljenost borcev, da pišejo o svojih doživetjih in o različnih dogajanjih med NOB in tudi sam spodbuja takšno aktivnost svojih članov.

Toda glede na veliko časovno odmaknjenost od narodnoosvobodilnega boja obstajajo dejanske možnosti, da se nekateri dogodki prikazujejo v napačni, netočni luči, v nasprotju z resničnim dogajanjem. Objektivna podoba dogajanj se tembolj zamegljuje, ko gre za subjektivne, ne dovolj preverjene in nedokumentirane prikaze delovanj posameznih partizanskih enot, stanja v njih in razpleta posameznih dogodkov, ki so bili pomembni za rast osvobodilnega gibanja. Odbor zato misli, da bi bilo koristno in potrebno lotevati se pisanja zgodovinskih dogodkov iz NOB z večjo odgovor-

nostjo in si prizadevati za to, da se posamezni prikazi, opisi, zlasti pa ocene raznih dogodkov – zlasti še, ko gre za pomembnejše akcije posameznih enot preverjajo pri večjem številu udeležencev teh dogodkov. Predvsem pa je potrebno, da vse take osebne prikaze potrdijo ustrezni odbori skupnosti borcev NOB. Odbor tudi poziva uredništva raznih časopisov in revij, ki se ukvarjajo z objavljanjem prispevkov iz obdobja NOB, da se izogibajo nepreverjenih in ne zadosti argumentiranih opisov posameznih dogodkov.

Odbor skupnosti borcev Briško-beneškega odreda je k tem pobudam spodbudila polemika med članoma naše skupnosti, Leopoldom Koširjem-Zmagom in Silvom Gianfratijem-Srečkom. V njih polemiki je bilo tudi dokaj občutnih prvin žaljivega pisanja, kar je vredno vse obsodbe. Odbor se v tej zvezi povsem strinja z objavljenimi podatki in obrazložitvijo sporne zadeve, kot jo je prikazal 19. maja 1983 v TV-15 Franjo Bavec-Branko. Hkrati odbor poudarja, da nikakor ne more sprejeti trditve, kot jo vsebuje prikaz tovariša Zmaga, češ da je bil Rezijski bataljon vse do njegovega prihoda v Rezijsko povsem nedejaven. Resnica je prav nasprotna, da je bil ta bataljon v danih razmerah neoporečen in dejaven, kolikor je le bilo mogoče.

Odbor skupnosti borcev BBO sodi, da je treba spričo takih pojavov nenehno krepiti tovariško zaupanje, odkritost in medsebojno spoštovanje, ki so bile bistvene lastnosti pripadnikov osvobodilnega gibanja. Vsako napačno, podcenjevalno ali kako drugače popačeno prikazovanje resničnega in objektivnega dogajanja v NOB, zlasti pa precejevanja svojega deleža in povzdigovanje svoje vloge lahko samo škoduje trajnim vrednotam, ki so dajale in bodo vedno dajale pečat narodnoosvobodilnemu boju proti okupatorju. Objektivnost in resničnost prikazovanja naše slavne preteklosti morata biti glavni cilj vsega pisanja in obravnavanja dogodkov in časov NOB, vsak odmik od takega stališča lahko samo škoduje posamičnim enotam in našemu gibanju kot celoti.

Naša enotnost, ki je bila ena izmed odlik partizanov in osvobodilnega gibanja ter trn v peti naših sovražnikov nas mora v sedanjem času odvracati od slehernega javnega neobjektivnega ali žaljivega obračunavanja med borci, ko gre za prikaze posameznih dogodkov iz preteklosti. Vse nejasnosti in sporna vprašanja naj pretresajo borci v svojih skupnostih v tovariškem duhu in v želji, da bodo skupno dosegli prikaz resničnega stanja in razvoja našega NOB.

Odbor skupnosti borcev BBO

Gobelin v zahvalo

Ob koncu skupne seje OO ZZB NOV in OK ZRVS Titovo Velenje se je oglasil Ferdo Kovič, član predsedstva OO ZZB NOV in sedanjí predsednik KO ZZB NOV Titovo Velenje – levi breg. V zbranih besedah je orisal svoje zadovoljstvo, ker mu je bilo omogočeno, da jesenske dni skupnega življenja z ženo, ki je bila tudi aktivna udeleženka NOV, preživljata v lepem Titovem Velenju. Bral je in tudi sam se je prepričal, da je bilo opravljenih mnogo dni udarniškega dela, da imamo tako lepo Titovo Velenje. Ker ga takrat ni bilo med nami v Velenju, ampak je služboval širom po domovini na odgovornih delovnih mestih, se je odločil, da se Šaleški dolini oziroma Titovemu Velenju oddolži z gobelinom, velikosti 80 x 60 cm. Slika prikazuje padlega kurirja NOV (delano po sliki Lojzeta Perka) in jo je izdelal sam. V izdelek je vložil mnogo prostega časa. Dra-

goceno delo je poklonil v zahvalo domu borcev in mladine Titovega Velenja. Nagrajen je bil z dolgotrajnim ploskanjem in zahvalnimi besedami predsednika občinskega odbora Združenja borcev NOV Titovo Velenje z obljubo, da bo delo krasilo spominsko sobo tovariša Tita.

MARTIN SLATINŠEK
Titovo Velenje

Ali res zaradi humanosti našega boja?

V TV-15 Naš tovariš kot tudi v Nedeljskem dnevniku je bil objavljen intervju z Albinom Pibernikom, najmlajšim partizanom, ki je osebno doživljal veliko epopejo Igmanskega marša. Po tej zgodbi iz naše revolucije sta Center film Beograd in RTV Sarajevo posnela filmsko zgodbo. Film bo letos prvič predvajan na letošnjem filmskem festivalu v Pulju.

Kot smo lahko v obeh zapisih prebrali, se Albin Pibernik jezi, ko je v filmu prikazan, da je prek Igmana vseskozi jezdil na konju, v resnici pa je naredil na stotisoče korakov, in to v globokem snegu, lačen, prezebel. Njegova mati je umrla kmalu potem tudi za posledicami tega marša, leta 1942. Vsi, oče, mati in enajstletni sin Albin so torej hodili skupaj, in sicer v enoti, ki ni bila sposobna za boj, kajti kot je povedal Albin, je bil prej v bojih s sovražnikom kar dvakrat ranjen tudi njegov oče.

Zakaj si torej režiserji dovoljujejo, da na filmskem platnu pa tudi TV ekranih prikazujejo naš boj, našo revolucijo po svoje, mimo resnice ter potem celo javno govorijo, da pač vse spreminjajo zaradi humanosti našega boja, naše revolucije. Ali se sploh ne zavedajo, da s tem izmalčujejo vso veličino naše revolucije, naših žrtev, skratka, da pačijo neko resnico. Zakaj torej Albin Pibernik, ki ga igra 13-letni fant Edin Parlo, v filmu ne bi hodil peš, saj se mu menda tedaj niti sanjalo ni, da bi lahko jezdil na konju.

Naj so povrnem nekaj let nazaj. Pred desetiimi leti sem bil po službeni dolžnosti na vlaku Bratstvo in prijateljstvo in spominjam se, kako so nam znani prvoborci iz Titovih Užic na Kadinjači, Zlatiboru in sploh z nekim posebnim ponosom pripovedovali o družini Pibernik iz Slovenije ter poudarjali, da je bil ravno Albin iz Slovenije eden najmlajših udeležencev naše revolucije.

Mislim, da je skrajni čas, da se vsem scenariistom in režiserjem, ki ustvarjajo filmske nianze iz naše novejšje revolucije, enkrat za vse večne čase posveti, da naj ustvarjajo filme po resničnih doživljajih in naj jih ne zapelje kakšna humanost. Prav borci revolucije smo nemalo razočarani, ko vidimo, da danes lahko režiserji in producenti filmov prikazujejo našo veliko epopejo revolucije čisto po svoje.

Tudi ne bi bilo napak, če bi morali vsaj scenarij tako za film kot TV pregledati udeleženci naše revolucije, ki bi seveda imeli pravico, da neresnično, »izrežejo« že v scenariju. V ta namen naj bi bile pri republiških organizacijah ZZB NOV posebne komisije, sestavljene iz prekaljenih udeležencev revolucije, nakar bi se šele lahko lotili snemanja filma. In ne nazadnje, zakaj ne bi že pred snemanjem filmov režiserji imeli strokovnih posvetov tudi s samimi udeleženci revolucije, kot na primer z Albinom Pibernikom, ki so mu spomini na Igmanski marš, čeprav mu tedaj še ni bilo niti polnih enajst let, brez dvoma ostali še kako živo v spominu.

FRANJO HOVNIK
Ptuj

Jože Ržek – 40 let član ZK

Osnovna organizacija ZK Krajevne skupnosti Radeče je imela na svojem zadnjem sestanku majhno slovesnost, saj je sekretar OO Rudi Steblovnik podelil našemu članu Jožetu Ržku posebno častno priznanje za štiridesletnico članstva v partijski organizaciji. Jože je tudi nosilec spomenice 1941.

Že v bivši Jugoslaviji je bil vključen v organizacijo delavskega gibanja. Takoj ob okupaciji se je Jože vključil v boj proti okupatorju. V septembru 1941 je postal skojevec, leto dni kasneje partijski kandidat in še nekaj mesecev kasneje član partije. Rad pove, da je bil to njegov največji ponos. Pove pa tudi, da je to pomenilo takrat samo eno, to je stopiti v neizprosni boj z okupatorjem, boj na življenje in smrt. Težke so bile takrat naloge, ki so doletele člane tedanje partije.

Pa tudi potem, ko se je začel nov boj za obnovo Jugoslavije, je dal kot partijec in član ZK svoj veliki delež nesebičnega požrtvovanja in dela. Za vse to je lahko ponosen in k 40-letnici partijskega dela mu iskreno čestitamo.

Člani OOKZ Krajevne skupnosti Radeče

Naročam tednik

tv-15 naš
TOVARIŠ

Ime in priimek _____

Ulica, hišna št. _____

Kraj _____ Pošta _____

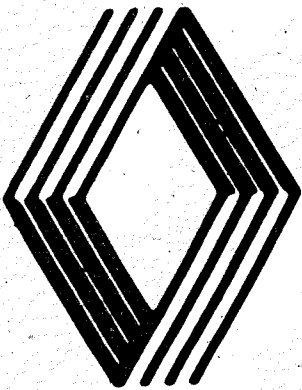
podpis _____

NAGRADNA KRIŽANKA

IMV
NOVO MESTO

RAZPIS NAGRADNE KRIŽANKE

Tokrat vam je nagradno križanko pripravil delovni kolektiv IMV iz Novega mesta. Vsem našim številnim reševalcem želimo veliko sreče, z žrebom pa bomo med pravnimi rešitvami, ki bodo prispele v uredništvo do 9. 6. 1983, izbrali nagrajence. Rešitve pošljite na naslov Uprava TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana in na spodnji del pisma napišite IMV Novo mesto.

VRSTA USNJA

MAJHEN HLEBEC

NAZIV

IZGUBA ZARADI POŠKODOV. BLAGA

FRNIKOLA

IRIDIUM

ZUBOVČ

SLOVENSKI ZGODOVIN.

ZAGNANOST

MESTO V ALŽIRIJ

VJAKI PRI VINSKIH PREŠAH

SRČECE ODRČEK

DEL TEDNA

TEKOČINA V ŽILAH

PEROČI

LADD

STARA JAPONSKA PRESTOLNI.

PRISTAŠ IDEALIZMA

TANČICA

iv-15

MATES

KAJNOV BRAT

KARLOVAC

OSEM

REDITEV

ČECH SVETOPLUK

ZMES CEME IN AZBESTA

EDO MIHEVC

RADO BORDON

PRIZORIŠČE

LJUBKOVAL Z. IME

KVARJENJE

REKA V ŠPANIJI

TUJE Z. IME

BANČNI PREDAL

SPOROČILO

KALCIJ

STRUPEN PLIN

MESTO V VZ. NEMČIJ

IZDELOVAL. OČAL

KMEČKO ORODJE

TIKOVINA

JÜRGENS

ŽIVALSKI IZRASTEK

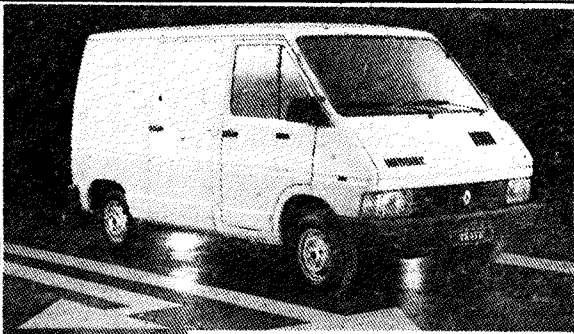
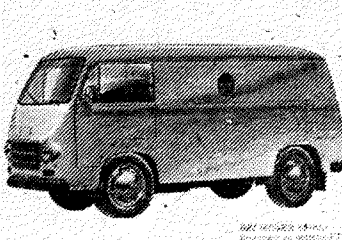
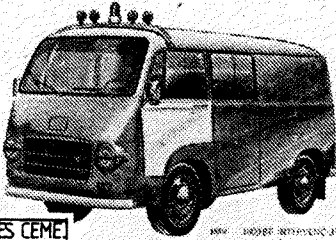
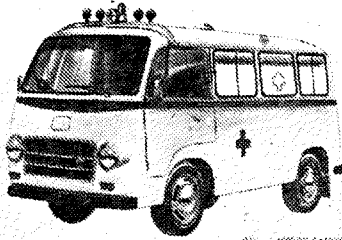
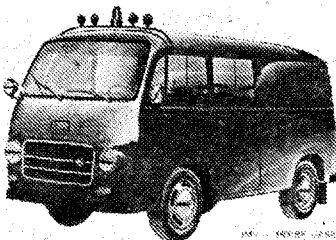
NOČNI LOKAL

SKANDIN. M. IME

KRANJ

SREDIŠČE VRTENJA

VEZNIK

RAA

Ž. IME

H₂O

POKRAJINA V VIJETNAMU

NAJB. RAZŠ. RASTLINA

MAKEDON. N. HEROJ

NEGRI

TOVARNA V MARIBORU

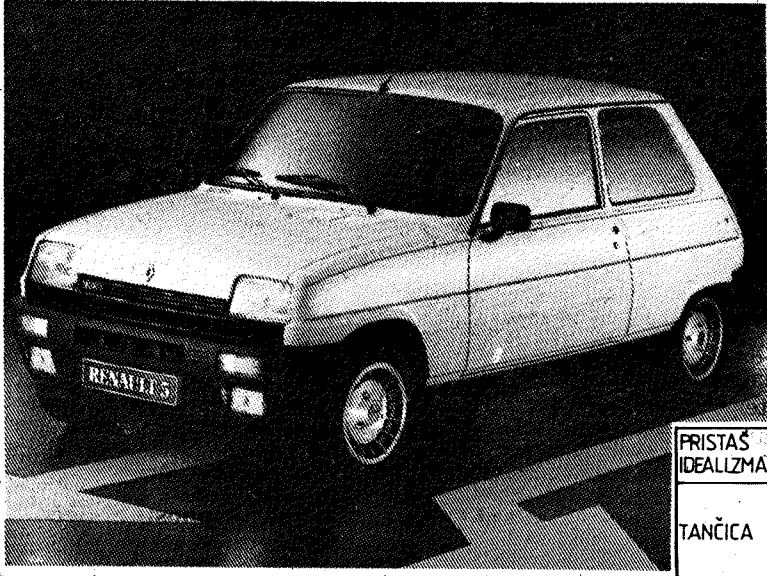
ZAKUPNINA

VZMETNICA

ZAČARANOST

JANEZ UČAKAR

LETENJE

iv-15

NAGRADNI KUPON

IME:

PRIIMEK:

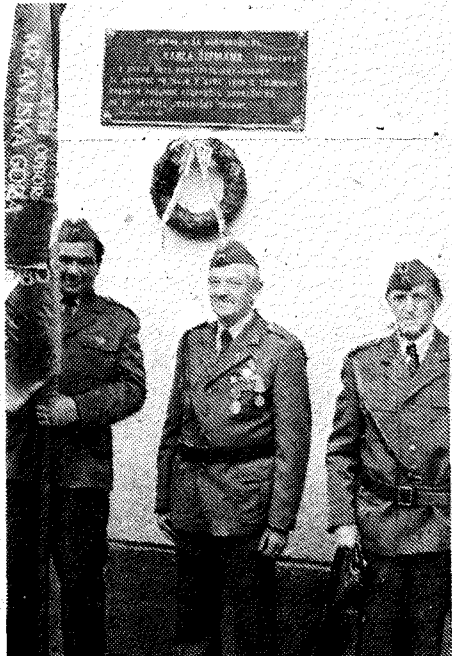
NASLOV:

iv-15

KRANJSKA GORA

Spominska plošča
borcu za severno mejo

V Kranjski gori so ob praznovanju krajevnega praznika odkrili spominsko ploščo nadporočniku Karlu Šefmanu, borcu za severno mejo. V imenu krajevnih družbenopolitičnih organizacij je govoril Boris Oitzel, ki je opisal dogodke med drugo svetovno vojno in dejal, da so za krajevni praznik določili dan, ko so bili internirani prebivalci tega območja in ko je bila Kranj-

Zastavonoše iz Kranjske gore in Rateč ob odkritju spominske plošče

ska gora osvobodjena. Navedel je velik prispevek prebivalcev Kranjske gore v NOB. V NOB je bilo 56 borcev, od katerih jih je 10 padlo, 60 je bilo aretiranih, 19 odpelanih v taborišča, 6 je bilo izseljenih in prav toliko jih je v taboriščih in izseljeništvu umrlo. Proslave so se udeležili borci za severno mejo s tega območja. V njihovem imenu je navzoče pozdravil in spominsko ploščo odkril Joža Stražisar z Jesenic.

BRANKO BLENKUŠ

ZAVODNJE

Razvitje prapora

V Zavodnjem nad Šoštanjem so slavili, ko so razvili prapor KO ZZB NOV Zavodnje. Največ sredstev za prapor so prispevali borci tega kraja pa tudi nekaj drugih krajanov. Prapor je razvil domačin Milan Goršek.

MARTIN SLATINŠEK

PREDGRAD

Skrb za mlade

Na programski konferenci krajevnih organizacij Zveze združenj borcev NOV za območje Poljanske doline ob Kolpi, ki spada pod območje kočevske občine, so spregovorili o dosedanjem delu te organizacije, organizacijskih vprašanjih in o nalogah v letošnjem letu. V razpravi o minulem delu so ugotovili, da zelo obsežno območje te organizacije delno vpliva, da se bolj poredko sestajajo. Ne glede na to oviro pa je delo te organizacije plodno. Člani borčevske organizacije aktivno sodelujejo v posameznih delegacijah. Z delovnimi izkušnjami v marsičem prispevajo k napredku tega kraja. Letos bodo več skrbi posvetili prenašanju tradicij iz delovanja Osvobodilne fronte in narodnoosvobodilnega boja na mladi rod.

VIKTOR DRAGOŠ

Obvestilo

Na željo večine borcev na 12. zboru borcev bataljona lani v Dolenjskih Toplicah smo se povezali s družbenopolitičnimi organizacijami na Mirni s programom, da organiziramo v miren dolini, ki je dala precejšnje število borcev v bataljon, 2. občni zbor in 3. zbor skupnosti borcev bataljona. Skupno slavo, ki bo v soboto, 4. junija, na Mirni, bo potekalo po tem programu:

1. Ob 9. uri zbor borcev bataljona pred staro osnovno šolo na Mirni, evidentiranje udeležencev borcev in podelitev bataljonske spominske medalje vsem borcem, ki je do sedaj še niso prejeli.
2. Ob 10. uri odkritje spomenika padlim borcem in aktivistom z mirenškega območja (tudi našim padlim borcem) pred novo osnovno šolo in polaganje venca našega bataljona.
3. Med 10.30 in 11. uro 2. občni zbor skupnosti borcev bataljona po običajnem dnevnem redu v novi osnovni šoli.
4. Ob 13. uri skupno kosilo za vse udeležence borcev bataljona in goste v novi osnovni šoli.
5. Ob 14. uri na Zupah slavje ob prazniku KS Mirna in zbor našega bataljona. Na zboru podelitev spominskih trakov bataljona ozdom in drugim organizacijam, ki so prispevale finančna sredstva bataljonu, in podelitev domičilnih listin bataljonu.

Opozarjamo vse borce bataljona na pravočasen prihod na Mirno.

Glede na zgoščen program slovesnosti predlagamo vsem borcem, ki želijo zbor bataljona obvestiti s kakršnikoli osebnimi zahtevami, da prineso to s sabo napisano in oddajo ob evidentiranju članom kadrovske organizacijske komisije, ki je dolžna, da o takšnih primerih razpravlja in ustrežno ukrepa. S tem obnega zbor ne bi zavlačevali in bi o posameznih primerih le informativno razpravljali.

Zelimo, da bi se obnega zbor in zbor borcev bataljona udeležili v čim večjem številu.

Odbor

Obveščamo vse nekdanje borce Dolenjskega odreda, da letos mineva 40 let od ustanovitve našega odreda. Ta jubilej bomo praznovali v soboto, 4. junija 1983, na Jančah. Tega dne se bomo ob 10. uri zbrali pred planinskim domom 2. grupe odredov na Jančah vsi borci našega odreda, mladina in drugi krajan. Pred domom bo slavnostni del naše proslave z odkritjem spominskega obeležja Dolenjskega odreda, nato pa bomo šli vsi skupaj v spredu na približno 2 kilometra oddaljen Tuji grm k spomeniku 2. grupe odredov. Tam se bomo vključili v drugi del slavnostnega programa. Po programu bo tovariško srečanje borcev, mladine in drugih občanov.

Na Tujem grmu je že tradicionalna vsakoletna proslava, ki jo organizirajo družbenopolitične organizacije občine Ljubljana Moste-Polje ob sodelovanju občin Litija in Grosuplje. Ker bo proslava Dolenjskega odreda združena s to proslavo, lahko pričakujemo, da bo letošnja proslava na Tujem grmu po udeležbi najštevilnejša doslej, in bomo imeli veliko možnosti za srečanje z velikim številom borcev NOV, mladine in drugih občanov.

Na Janče se lahko pripeljemo z osebnimi avtomobili iz ljubljanske smeri čez Besniško dolino, lahko pa tudi čez Volavljje ali Prežganje. Iz litijske smeri prek Prežganja na Janče ali pa čez Stango na Tuji grm. Iz Zasavja lahko pridete čez Litijo ali pa iz Jevnice in Laz. Posebno opozarjamo tiste, ki bodo prišli iz ljubljanske smeri, da je most v Zalogu zaradi gradnje zaprt za vsa vozila. Posebnih prevozov ne bomo organizirali, zato vas prosimo, da se v krajih bivanja organizirate v skupine in organizirate prevoze z osebnimi avtomobili.

Vsi borci Dolenjskega odreda in svojci naših padlih in umrlih tovarišev bodo dobili tudi osebna vabila.

Odbor skupnosti borcev
Dolenjskega odreda

OSNUTEK

Spremembe in
dopolnitve statuta
ZZB NOV Slovenije

1. točka preambule:

V drugi vrsti 1. točke se za besedama »udeležencev NOV« doda: »in socialistične revolucije«; ostalo besedilo ostane nespremenjeno.

Za prvim odstavkom 1. točke preambule se doda nov odstavek, ki se glasi:

»Josip Broz Tito, ustanovitelj, prvi predsednik in dosmrtni častni predsednik Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije, je dolgoročno opredelil družbenopolitično vlogo in naloge organizacije Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne, kot pomembne sile pri obrambi in nadaljnjem razvoju socialistične revolucije in nadaljnje izgradnje socialistične samoupravne družbe. Pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije na čelu s Titom, so borci narodnoosvobodilne vojne začeli revolucijo, izbojevali zmago, postavili temelje socialistične Jugoslavije in s svojim ustvarjalnim prizadevanjem prispevali k uresničevanju zgodovinske vloge delavskega razreda. Celotna dejavnost organizacije Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne je prežeta z velikim Titovim delom. Borci narodnoosvobodilne vojne neomajno in čvrsto vztrajajo na poti, ki jo je začrtal Tito.«

Sedanji drugi odstavek postane tretji odstavek.

1. člen:

Točka g) se črta.

Točka h) se spremeni tako, da se glasi:

»h) ki je družinski član padlega borca, če uživa pravice družinskega invalida.«

4. člen: Na koncu se za točko f) doda nova točka g), ki se glasi:

»g) do pomoči organizacije ZZB NOV pri reševanju njegovih borčevskih pravic.«

55. člen: Ta člen se spremeni tako, da se glasi:

»Združena borcev in Zveze združenj borcev NOV lahko samostojno ali z medsebojno združenimi sredstvi ustanovijo sklade za namensko določene potrebe, ki so v skladu z dejavnostjo organizacije. Upravljanje s sredstvi skladov, način njihove uporabe in poslovanja se uredijo s

posebnimi sklepi ustanoviteljev in s pravili sklada.

Občinski odbori ZZB NOV in odbori ZZB NOV posebnih družbenopolitičnih skupnosti lahko za doseg svojih, v statutu določenih ciljev, v skladu z zakonom o združenem delu ustanovijo počitniške, zdravstveno-rekreacijske domove, klube kot delovne organizacije združenega dela ali kot delovne organizacije, ki upravljajo dejavnost posebnega družbenega pomena, ali kot posebne delovne skupnosti ustanovitelja. Ustanovitelj in delovna organizacija oziroma delovna skupnost teh organizacij ureja medsebojne odnose z aktom o ustanovitvi ter s samoupravnim sporazumom o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih. Te delovne organizacije oziroma delovne skupnosti ne morejo brez ustanoviteljeve privolitve spreminjati dejavnosti, za katero so bile ustanovljene.

Premoženje in finančna sredstva vojaških invalidov so namenjena predvsem vojaškim vojnim invalidom.

60. člen:

Za prvim odstavkom se doda nov odstavek, ki se glasi:

»Značka Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije je peterokraka zvezda z žarko. Na zvezdi je v krogu Titova podoba.«

Drugi odstavek postane tretji odstavek.

67-a člen:

Spremembe 1. člena tega statuta, ki se nanašajo na sprejem v članstvo ZZB NOV Slovenije, veljajo od sprejema tega statuta dne 23. 6. 1983. dalje.

70. člen:

Ta člen se spremeni tako, da se glasi:

»Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je ustanovitelj Zdravilišča vojaških invalidov in borcev NOV Slovenije Strunjan, organiziranega kot delovna organizacija združenega dela, ki opravlja dejavnost posebnega družbenega pomena. Medsebojne pravice, odgovornosti in obveznosti med ustanoviteljem in delovno organizacijo – zdraviliščem se uredijo z aktom o ustanovitvi in s samoupravnim sporazumom o medsebojnih pravicah in obveznostih ter odgovornostih.

Morebitne spremembe in dopolnitve sprejema komisija za statut republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11.

Komisija RO ZZB NOV Slovenije za statut

Vabila

Pod Gozdnikom, ob potoku Artišnica, je okupator 29. maja 1943 ustrelil 10 talcev, pripeljanih iz celjskega Starega piskra. Streljanje je bilo povračilni ukrep zaradi likvidacije narodnega izdajalca Zganka, ki ga je narodno sodišče obsodilo na smrt.

Ob 40-letnici tega gnusnega zločina vabijo KK ZZB NOV Griže in družbenopolitične organizacije kraja na komemoracijo, ki bo v nedeljo, 29. maja 1983, ob 9. uri pred spomenikom v Pongracu.

KK ZZB Griže

V Novi Gorici bo 11. septembra osrednja proslava 40. obletnice ustanovitve 9. korpusa in priključitve Slovenskega primorja Jugoslaviji.

Odbor skupnosti borcev 31. divizije vabi vse borce enot sestava divizije, da se udeležijo proslave. Udeležbo prijavite odborom skupnosti borcev enote, kateri pripadate. Vsak se prikladi samo eni enoti.

Odbori skupnosti borcev morajo zbrati podatke do 15. junija 1983, da bi organizatorji lahko določili prostor za borce posamezne enote na prireditvenem prostoru. Odborom je treba prijaviti tudi način potovanja (osebni avto, avto, vlak). Prevoz z vlakom iz Ljubljane prek Jesenic in prek Postojne bo organiziral centralni odbor. Avtobuse pa naj bi organizirali občinski odbori ZZB NOV, za borce enot in druge udeležence proslave.

Za prehrano bo poskrbljeno tudi tako, da bo možno nabaviti poseben paket s hrano in pijačo.

Natančnejša navodila boste dobili pri odborih skupnosti borcev in organizacijah ZZB NOV.

Odbor skupnosti borcev
31. divizije NOV

Kot vsako leto bo tudi letos tradicionalno srečanje nekdanjih političnih zapornikov, internirancev in izgnancev ter drugih borcev Slovenije z mladino na Ljubelju.

Srečanje bo v soboto, dne 11. junija 1983, ob 10. uri s pestrim kulturnim programom, ki ga pripravlja skupaj z občino Trzica občina Ljubljana Šiška, kjer bo med drugimi nastopal tudi naš priznani Partizanski pevski zbor.

Letos Francozi praznujejo 40. obletnico, ko so prišli kot interniranci na Ljubelj, zato so sporočili, da bodo prišli na srečanje v večjem številu. Prvič pa bodo na srečanju navzoči tudi Norvežani.

Ker za srečanje ne bomo pošiljali posebnih vabil, vabimo nekdanje politične zapornike, internirance in izgnance ter druge borce, zlasti pa mladino, da se srečanja udeležijo.

Na srečanju bodo na voljo posebne brošure Memento in posebne značke, poskrbljeno pa bo tudi za prehrano in pijačo. Po programu si bodo navzoči lahko ogledali notranjost karavle, ki nosi ime maršala Tita, in pred njegov spomenik polagali tudi cvetje.

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri predsedstvu RO ZZB NOV SLOVENIJE

Odbor ZZB NOV občine Trebnje, vabi vse borce in borce skupnosti SNOUB Tone Tomšič, Matija Gubec in Ivan Cankar, da se udeležijo slovesnosti, posvečene 40-letnici boja januarja 1943. leta, borcev Tomšičeve, Gubčeve in Cankarjeve brigade pri vasi Bič in Zagorici na Dolenjskem.

Odkritje spominske plošče bo v nedeljo, 29. maja, ob 11. uri v vasi Bič.

Na slovesnost vabimo tudi mladino, občane, še posebno sorodnike padlih partizanov.

Prometne zveze so ugodne. Od železniške postaje Radohova vas do vasi Bič bo zagotovljen avtobusni prevoz.

Skupščina in družbenopolitične organizacije občine Trebnje

Borci Gorenjskega odreda!

Ob 40-letnici ustanovitve Gorenjskega odreda je večina borcev tega odreda že prejela spominsko listino s plaketo. Vendar se je ob podelitvah v posameznih občinah večkrat primerilo, da so posamezni borci, ki po naključju niso bili na seznamu, ostali brez plakete. Prav Gorenjski odred je imel toliko različnih enot in tolikokrat je bil reorganiziran, da ni nič čudnega, če spiski niso popolni. Odbor Gorenjskega odreda je zato sklenil, da ponovno pozove vse borce, ki so bili kdaj v enotah Gorenjskega odreda, da se prijavijo. Da se bodo lažje spomnili, kam so tedaj spadali, so na kratko obrazložili organizacijo Gorenjskega odreda in njegovo bojno pot, ki jo v celoti objavljamo.

Gorenjski odred, ki je bil ustanovljen junija 1942, je imel v svojem bojnem delovanju tri posebno izražena obdobja.

Prvi Gorenjski odred je bil v sestavi 1. grupe odredov, ki je zajemala celotno Gorenjsko. V sestavi odreda so bili:

- štab odreda;
- 1. bataljon (Cankarjev) je deloval pod Stolum od 20. 6. do 20. 10. 1942. leta. Večji del bataljona je ob koncu oktobra 1942. leta odšel na območje Jelovice in Selške doline in se je

preimenoval v Gregorčičev ali Jelovski bataljon;

- 2. bataljon (Prešernov ali Poključski) je bil ustanovljen sredi julija 1942 in je deloval na območju Poključke in Bohinjske doline.

Drugi Gorenjski odred: 26. 12. 1942 je bil dotedanji Gorenjski odred formacijsko preurejen. Z množično mobilizacijo pozimi 1943 je kmalu narasel v devet bataljonov. Junija 1943 je bil sestavljen iz teh enot:

- štab odreda
- 1. bataljon (Gregorčičev ali Jelovski) je deloval na območju Jelovice, Kropce, Ribnega in v Bohinju;
- 2. bataljon (Poključski) je deloval na območju Poključke in z eno četo pod Stolum;
- 3. bataljon (Poljanski) je deloval na območju Poljanske doline;
- 4. bataljon (Selški) je deloval v Selški dolini (desni breg Selške Sore do Davče);
- 5. bataljon je imel le dve četi in je deloval pod Storžičem in Kravcem;
- 6. bataljon (Koroški) je bil v ustanavljanju;
- 7. bataljon (Kranjski) je deloval na območju Mohorja, Križne gore in Jošta;
- 8. bataljon (Skofoješki) je deloval na območju Gabrške gore in Osolnika;

- 9. bataljon (Dražgoški) je deloval na območju levega brega Selške Sore, Dražgoše, Prtovča in Sorice;

- samostojni udarni vod je deloval na območju Poključke, Bleda in Jesenic;

- Minersko-sabotažni vod (MSV) »Triglav« je deloval na območju Poključke in železniške proge Jesenice-Bohinj.

Vsi bataljoni, razen 5., so imeli po tri čete. Tretji Gorenjski odred

Ob ustanovitvi Prešernove brigade 12. 7. 1943 je bil Gorenjski odred ponovno formacijsko preurejen v tri odredne bataljone: Jeseniški, Kranjski in Loški bataljon. Vendar je do ustanovitve bataljonov prihajalo postopno. Zato je bil odred poleti in jeseni 1943 v četni sestavi, in sicer: 1. četa Loška, 2. četa Selška, 3. četa Kranjska in 4. četa Jelovška. Na novo so bili ustanovljeni minersko-sabotažni vodi »Ratitovec« in »Grintovec« ter bolnišnica in tehnika. V začetku leta 1944 pa so čete prerasle v bataljone, in tako so Gorenjski odred od aprila 1944 sestavljale te enote:

- štab odreda;
- 1. bataljon (Tomažev) v skofojeških hribih;
- 2. bataljon (Vekotov) pod Storžičem in Kravcem do Tacna in Kranja;
- 3. bataljon (Planinčev) pod Stolum, do Jesenice, Bleda in Trziča;
- 4. bataljon (Maneverski) je bil ustanovljen 18. aprila 1944 in je deloval pod Kravcem do

Karnika in Mengša. Nekaj časa je sodeloval tudi z 18. NOUB Bazoviško v bojih pri Ajdovščini.

1. (Tomažev) in 2. (Vekotov) bataljon sta bila junija 1944 premeščena v enote 31. divizije - 9. korpusa. Zaradi tega sta se 3. in 4. bataljon preimenovala, in sicer: 3. bataljon v 1. in 4. bataljon v 2. bataljon Gorenjskega odreda.

- Minersko-sabotažni vodi »Ratitovec«, »Grintovec« in »Triglav« so marca 1944 prerasli v minersko-sabotažne čete;

- 1. transportna četa;
- 2. transportna četa;
- transportna karavla;
- odredna bolnica I;
- odredna bolnica II;
- odredne ambulante A, B, C in D;
- odredno skladišče I. in II.

Gorenjski odred je bil ukinjen 9. avgusta 1944. Iz njegovih enot sta nastala dva nova odreda, in sicer Kerkški in Skofješki.

Vsi borci, ki še niso prejeli spominske listine s plaketo, pa danes ugotavljajo, da so bili v kateri od enot Gorenjskega odreda dlje kot 30 dni, naj pošljejo svoje podatke (naslov in v kateri enoti so bili) na naslov: Občinski odbor ZZB Kranj, Gorenjski odred, Trg revolucije 1, 64000 Kranj. Vsem, ki jim spominske listine pripadajo, jih bodo podelili ob praznovanju ustanovitve Gorenjskega odreda, ki bo konec junija letos v Zirovnici.

Alojzija Zlobec

Od Alojzije Zlobec smo se poslovili februarja. Rodila se je 1901. leta v Dutovljah na Krasu. Za NOB je delala po svojih močeh. Dva njena sinova sta bila v taborišču v Buchenwaldu. Bila je predsednica odbora AFŽ v Krajni vasi.

Miha Fabjančič

Na pokopališču na Brezovici smo se poslovili od Mihe Fabjančiča, rojenega pred 73 leti. Med NOB je bil terencec v rojstni vasi in vojaški referent.

Ivana Mulej-Botrca

Februarja smo se poslovili od Fajdigeve mame-Botrce, rojene leta 1897 v Zabreznici pri Zirovnici. Za NOB je začela delati 1942. leta je imela stalne zveze s partizani in organizatorji Cankarjevega bataljona in okrožnega komiteja Jesenice. Leta 1944 je bila aretirana in zaprta v begunjskih zaporih. Ker ji niso mogli ničesar dokazati, so jo izpustili in nadaljevala je delo za NOB. Prejela je priznanje OF.

Jože Božiček

Rodil se je 1924. leta v Bistrici ob Sotli. Okupator ga je hotel izseliti v Nemčijo, vendar je pravočasno pobegnil. Navezal je prve stike z aktivisti NOG in je z njimi sodeloval. Bil je tudi odlikovan.

Olga Gomezelj

Rodila se je 1913. leta v Dobravljah na Krasu. Med NOB je veliko prispevala za osvoboditev domovine. Mož je padel na Colu. Od nje smo se poslovili v Krajni vasi.

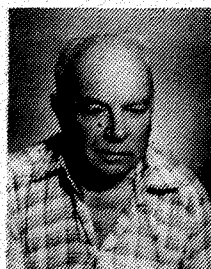
Marija Herle

Marca smo se na mariborskem pokopališču poslovili od Marije Herle, rojene pred 90. leti v Čemšeniku pri Zagorju. Že od 1941. leta je sodelovala s partizani. Pri njej je bila partizanska javka. Trije sinovi so padli.

Anton Andlovec

V Vrtovinu smo se oktobra lani poslovili od Antona Andlovca, rojenega 1910. leta. Po kapitulaciji Italije se je vključil v Vojkovo brigado. Bil je ujet in odpeljan v taborišče v Nemčijo.

Darko Ušaj

Darko Ušaj se je rodil 1903. leta v Kobardu in 1910. leta se je družina preselila na Rafut-Pristavo. V Gorici se je izučil za mehanika in zaposlil v tekstilni tovarni v Podgori, kjer je pokazal svojo protifašistično pripadnost in se bojeval za delavske pravice. Zaradi tega je bil odpuščen z dela. Bil je sekretar komunistične mladine takratne gorške province. Večkrat je bil zaprt. Po amnestiji je Darko prišel domov, vendar je bil kmalu ponovno aretiran in odpeljan v internacijo na otok Ventotenne, nato pa v Avellino. Z angleško vojsko je bil odpeljan v Egipt, kjer je dočakal konec vojne. Na hiši Ušajevih na Pristavi je vzidana spominska plošča, ki prča o predvojni komunistični dejavnosti Ušajeve družine. Za svoje delo je prejel več odlikovanj. Od njega smo se poslovili marca na solkanskem pokopališču.

Vincenc Lozar

Vincenc Lozar se je rodil v Vrtovinu pred 89 leti. V NOG se je vključil 1942. leta in aktivno delal na terenu. Bil je aktiven v gradnji domovine in v organizaciji ZZB NOV in v drugih organizacijah.

Ado Lavrenčič

V Kanalu smo se marca poslovili od Ada Lavrenčiča, rojenega pred 54 leti na Breginjskem. Še preden je imel 15 let, je odšel v partizane in bil kurir pri udarni četi Briško-beneškega odreda. Bil je dvakrat odlikovan. Po vojni se je vrnil v svoj rojstni kraj in postal sekretar Skoja. Na prostovoljnem delu v Zagrebu je postal uradnik in bil sprejet v KP.

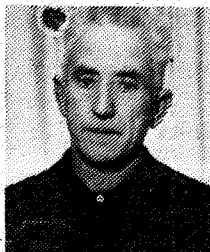
Malka Tavčar

Marca smo se na pokopališču v Cerknem poslovili od aktivistke Malke Tavčar, rojene pred 62 leti v Jaznah. V začetku 1943. leta je začela sodelovati z OF in postala članica odbora OF na vasi. Bila je sekretarka ZSMS in Skoj, 1944. leta pa je bila izvoljena v NOO. Za zasluge v NOB in po vojni graditvi je bila odlikovana.

Ana Tutner

Marca smo se na pokopališču v Laškem poslovili od Ane Tutner, rojene 1905. leta v Gorici. Že 1943. leta je navezala stike s prvimi partizani na področju Rečice in Šmohorja, zbirala je zaupne podatke, v njeni kleti so bili sestanki s prvimi aktivisti. To delo je opravljala do 1944. leta, ko je morala vsa njena družina v ilegalo. Odšli so na Dolenjsko, kjer je bila kuharica v zaščitni četi šole KP. Bila je odlikovana z medaljo za slug za narod.

Jurij Karidi

Rodil se je 1910. leta v Grčiji. Leta 1942 se je vključil v NOG. Ker je bil invalid, je delal na terenu, nazadnje pri komandi mesta Ajdovščina. Od njega smo se poslovili marca lani v Vrtovinu.

Lovro Lukačič

V Bučkovcih smo se poslovili od Lovra Lukačiča, rojenega 1898. leta. Bil je borec v prvi svetovni vojni in borec za severno mejo. Med drugo svetovno vojno je od 1944. leta materialno pomagal partizanom.

Viki Ambrož

Rodil se je 1912. leta na Hrušici pri Jesenicah. Med NOB se je vključil v boj proti okupatorju, leta 1944 se je priključil borcec 31. divizije.

Frane Trenta-Jakša

Osemindvajsetega februarja letos je praznoval svojo sedemdesetletnico prvoborec narodnoosvobodilnega boja Frane Trenta s partizanskim imenom Jakša. Takrat so mu predstavniki ZZB NOV Postojna in prvoborci postojnske občine zaželeli dobro zdravje in še veliko let. Danes pa ga ni več med njimi. Ostal je samo spomin

nanj, na dobričino, ki je hotel vsakemu pomagati, in na njegovo življenjsko pot, ki je bila velikokrat polna odrekaj.

Svoje življenje je začel kot kmečki otrok v Nadanjem selu v predni slovenski družini. Že kot mlad fantič je na svojih plečih okusil, kaj pomeni fašistično barbarstvo. Toda, ostal je vzravan, z uporniškim duhom, ki ga je na pragu druge svetovne vojne, leta 1936, pripeljal v vrste bojevnikov proti vsakršnemu zatiranju. V času osvajanja Abesinije mu je uspelo pobegniti v bivšo Jugoslavijo.

Med naprednimi delavci, kmeti, med ljudmi s komunistično usmerjeno miselnostjo je utiral pot k spoznanju, da slovenski osvobodilni boj lahko samo z orožjem v roki pride do svobode. Veliko

trdne volje je bilo treba! Sledil je glasu partije in po razslu biveše Jugoslavije se je vključil v boj kot borec, aktivist v Loški dolini, Beli krajini in kot organizator vstaje v Slovenskem primorju in Istri. Kolikokrat je z bratom na skrivaj tovoril prepevedano partizansko literaturo z Notranjske na Primorsko! Iz boja v boj, iz zmage v zmago, od Snežnika prek Pivške planote, Dolan, brkinskega hribovja, Krasa, Vipavske doline, Tolminskih gora v Benečijo in Režijo in vse tja do dolenjske metropole se je vila njegova bojna pot. Borci Brkinske čete ga pomnijo po številnih junaških akcijah, v katerih ni niti za trenutek okleval. Poznajo ga borci na težkem pohodu Gradnikove brigade v Benečijo in Režijo spomladi 1943 in spo-

mnijo se ga iz bojev na življenje in smrt gradnikovcev poleti istega leta na Krnu, kjer je s se enim od tovarišev odbil šestnajst sovražnih napadov.

Septembra 1943 je v Novem mestu doživel kapitulacijo Italije in osvoboditev mesta. Potem so se vrstili boji z belo in plavo gardo, treba je bilo opraviti s četniki v Grčari, na Turjaku, pri Razdrtem je junaško branil prodor nemškimi tankom v svobodno Vipavsko dolino. Kot komandir čete ali v drugačnih funkcijah - vedno je bil Frane v prvih bojnih vrstah.

Po vojni je ostal invalid. Vrnil se je na svojo rodno grudo. Zapisal se je zemlji in jo obdeloval z vso ljubeznijo, vse do krute bolezni, ki ga je počasi trgala iz njenega naročja. Za boljše in za

lepše se je vedno trudil, za socialistične humane odnose na vasi, delovod je v borčevski organizaciji, v invalidski ter v drugih družbenopolitičnih organizacijah. Veliko pozornosti in časa je namenjal tudi mladim, bodisi v šoli ali pa na vasi.

Šestnajstega maja je ugasnilo njegovo življenje. V Dolanah so ga na njegovi zadnji poti pospremili delavci, kmetje, mladina in vojaki, njegovi zvesti prijatelji iz Dolanske in Košanske doline, iz Brkinov in Pivke, Postojne, Kopra, Ljubljane in Novega mesta, pospremili so ga z zavestjo, da so izgubili dobrega človeka in neustrašnega bojevni-ka. Poslovili so se z venci pomladnega cvetja, z žalostnimi besedami in s salvami v poslednji pozdrav.

Lojze Maslo

PRAVNI SVETOVALEC

R. L. V. Umrl vam je mož, ki je bil uživalec osebne invalidnine kot mironodobni vojaški invalid V. skupine. Ali ste poleg hčerke, stare 10 let, soupravičeni do družinske invalidnine po njem, čeprav ste stari šele 31 let?

Odgovor: Vdova vojaškega invalida I. do VII. skupine je upravičena do družinske invalidnine, ko dopolni starost 45 let oziroma ko postane pridobitno nezmožna. Ne glede na to pa ima pravico do družinske invalidnine kot souživalka z otrokom ali otroki, ki so upravičeni do družinske invalidnine, in sicer toliko časa, dokler ima katerikoli od otrok pravico do družinske invalidnine.

F. K. M. Imam polnoletnega sina, ki stanuje v mojem stanovanju, je pa nasilen in s svojim obnašanjem onemogoča skupno življenje. Ali mu lahko odpovem stanovanje?

Odgovor: Po zakonu o stanovanjskih razmerjih sme imetnik stanovanjske pravice iz upravičenih razlogov zahtevati od vsakega uporabnika stanovanja, razen od svojih mladoletnih otrok in svojega zakonca, izselitev iz stanovanja in mu dati primeren rok za izselitev, ki ne sme biti krajši od 30 dni. V vašem primeru ni dvoma, da so upravičeni razlogi za zahtevo, da se sin izseli iz stanovanja. Morate pa mu dati najmanj 30-dnevni rok, če pa se ne bo izselil v roku, ki ga boste določili, lahko zahtevate izselitev s tožbo pri rednem sodišču.

J. R. Š.L. Kakšne spremembe so uveljavljene letos v zvezi s pravicami invalidov do ortopedskih pripomočkov?

Odgovor: Po zakonu o temeljnih pravicah vojaških invalidov imajo vojaški invalidi pravico do zdravstvenega varstva v obsegu, ki je predpisan za delavce zavarovanca samoupravne interesne skupnosti za zdravstvo, na katere območju ima stalno bivališče. Tako od 1. 1. 1983 dalje uveljavljajo vojaški invalidi pravico do ortopedskih pripomočkov na način, ki je predpisan za upravnike-delavce v samoupravnih splošnih aktih zdravstvenih skupnosti. Za ortopedske in ortotične ter druge pripomočke mora upravičenec najprej k svojemu izbranemu zdravniku v zdravstveni dom. Ta zdravnik presodi, ali je zahteva po ortopedskem pripomočku utemeljena, če je, izda napotnico ustreznega specialista. Ta izda recept oziroma naročilnico za potrebni ortopedski pripomoček. Vojaškim invalidom, pri katerih je nastala izguba vida na obeh očeh, so še naprej zagotovljeni kot posebni pripomočki magnetofon, magnetofonski trak in ura za slepe iz Braillove kovinske ploščice.

O. T. R.: Radi bi vedeli, koliko znaša letos najnižja pokojninska osnova za odmero pokojnine?

Odgovor: Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji je določila za leto 1983 najnižji znesek pokojninske osnove v višini 8.960,10 dinarjev. Za borce NOV pred 9. 9. 1943 pa znaša najnižja pokojninska osnova, to je tako imenovana zagotovljena pokojninska osnova, 16.893,24 dinarjev.

O. L. S. Stanujete in živite že več let pri svoji teti. Ali bi po njeni smrti imeli še pravico uporabljati stanovanje, ki je v zasebni lasti?

Odgovor: Po novem zakonu o stanovanjskih razmerjih obdržijo v primeru smrti imetnika pravice do uporabe stanovanja, ki je sklenil stanovanjsko pogodbo z lastnikom družinske stanovanjske hiše ali stanovanja kot posameznega dela stavbe za nedoločen čas, pravico do nadaljnje uporabe stanovanja le njegov zakonec ali z njim izenačena oseba, njuni starši, posvojitelji ter otroci in posvojenci, dokler so jih starši dolžni preživljati. Po morebitni smrti vaše tete torej ne boste imeli pravice do nadaljnje uporabe stanovanja ter bo lahko lastnik stanovanja v roku enega leta po smrti vaše tete zahteval s tožbo pri rednem sodišču vašo izselitev.

ALBERT KLUN

4

Tretja prekomorska udarna brigada v boju pri Pasjaku, Šapjanah, Rupih, Lipi in Ilirski Bistrici

Junaške bolničarke

Danes, 3. maja, ko se je naša enota borila za hrib pri Lipi, je bilo nekaj ranjenih. Prosili so za pomoč: „Bolničarka, bolničar, pomagajta!“ Bolničarki Milica Bošković in Tončka Lucić in bolničar Stanko Marušić niso bili gluhi za ta klic. Takoj so na nogah, takoj nudijo prvo pomoč ranjenim. Toda sovražnik, ki je ranil borce, ve, da bo bolničarka prišla k njim in dobro pazi, da bi tudi njo onesposobil. Ko se bolničarke plazijo k ranjenim, se ne zmenijo za svoje življenje. Vedno, da jih ima sovražnik na cilju, toda kljub temu hitijo, da ne bi prišle morda prepozno. Že začenjajo previjati ranjence, ko šarec zapoje mrtvaško pesem in zadene tudi njih. Zgrudijo se poleg ranjenih in zaspijo skupaj z njimi. Vedele so, da bodo svoje delo morda plačale z življenjem, a navzlic temu so se zavedale svoje dolžnosti, ki se je ne smejo in ne morejo iznebiti. Požrtvovalnost in junaštvo naših bolničark naj služi za vzpodbudo in v zgled vsem bolničarkam! Naj ostanejo neizbrisni zgled hrabrosti in zavednosti tudi v bodoče! Naj bo smrt naših dveh bolničark in našega bolničarja, članov naše sanitete, večno zapisana v naših srcih.

Ivan Toličić, vojni dopisnik 3. bataljona, je o hrabrosti mitraljezcev v bojih pri Šapjanah zapisal v Prekomorcu maja 1945. leta.

„Naš mitraljezec! Dolga sovražnikova kolona se bliža vasi Brdo. Naš bataljon je po povelju pravočasno zasedel vas in se pripravil za obrambo. Težki dve brezi sta moleli skozi okni, a šarci so bili skriti ob kamniti ograji, ki obdaja vas. Sovražnikova kolona se premika zmeraj bližje ter namerava naš in 1. bataljon obkoliti z desnega krila.“

Neustrašni mitraljezec Borec četrte čete Adolf Kravanja, ki upravlja težko bredo, že nastavlja daljino. Breda zapoje svojo smrtno pesem presenečenemu sovražniku, ki ji ne more več ubežati. Kolona se hoče skriti za grmovje, kajti primernih zaklonov ni mogoče najti. Kravanja neusmiljeno kosi s svojo bredo po grmovju in prisili sovražnika k umiku.

Umikati se mora po preglednem terenu, kajti doseči hoče gozd na vrhu griča. Zelene postave se plazijo po hribu navzgor in hočejo čimprej utesiti našim krogom. Tudi druga breda in šarci obsujejo bežečega sovražnika z ognjem. Ubežniki se valijo sem in tja, vedno več jih je nepremičnih. Naše krogle so za vedno obračunale z njimi. Od dolge kolone jih le nekaj doseže vrh griča. Okoli sedemdeset „fricev“ je obležalo na zeleni livadi. Preostala kolona pa je pripravila minomete in pričela sipati mine na našo obrambno linijo.

Del kolone je hotel z druge strani obkoliti vas. Prišlo je povelje, da se mora naš bataljon umakniti, kajti sovražnik je prodiral po glavni cesti. Prvi bataljon se umika in naši borci stalno držijo ogenj, tako dolgo, da se lahko poslednji borec umakne. Adolf Kravanja neusmiljeno spušča rafale na sovražnika, ki se je že približal. Obstaja nevarnost, da se naš mitraljezec ne bi mogel več umakniti. Toda on ne misli na to, on vidi samo sovražnika, s katerim hoče obračunati. Vsi so se umaknili, samo še njegova breda bruha ogenj. V poslednjem trenutku prihiteli politični komisar čete in ga prisilili, da se umakne. Sovražnik ga opazi in že spušča rafale za njim. Kravanja se spretno izmika po grmovju in dohiti svoj bataljon. Krepko stiska svojo bredo, ki je zadala velike izgube sovražniku.

Vojni dopisnik 3. čete 4. bataljona je o bojih za obrambo Ilirske Bistrice napisal članek s tole vsebino:

„Bistrica! To lepo mesto v naši novi, osvobodjeni domovini bo zapisano v izročilu o bojih 26. udarne divizije kot eno od tistih mest, kjer so naši borci in voditelji pokazali svojo resnično vrednost, kjer so prelili svojo kri za osvoboditev in obrambo domovine.“

S krvjo zapisana zgodovina

Sedeli smo v stavbi, poldne je že davno bilo mimo, ko smo naenkrat zaslišali streljanje in nato še vpitje: „Nemci napredujejo, hitro k orožju!“ Hrabri borci so hitro poskočili v obrambo Ilirske Bistrice, pa čeprav so bili hudo izčrpani od dotedanjih borb in pohodov.

Zagledali smo tanke, toda v prvem trenutku nismo vedeli, čigavi so, ali naši ali nemški. Toda bili so naši tanki, ki so se upirali fašističnim tolpom.

Naposled smo organizirali močan odpor in zasedli položaje ob železniški progi. Po hudih bojih nam je uspelo odbiti sovražnikove napade.

Noč je bila tamna in turobna, kakor da tudi sama občuti, da se dogajajo veliki dogodki in da se s krvjo najboljših borcev piše zgodovina.

Sovražnik je bil prepričan, da bo Ilirsko Bistrico našel prazno, da se bomo ob njegovem pritisku porazgubili. Toda naše straže pozorno pazijo, da ne bi spet prišlo do presenečenja.

Bistrica, to lepo mesto, ki je že prvi dan po prihodu naših enot osvojila simpatije vseh naših borcev, in sicer s trdno pripadnostjo svojega prebivalstva našemu gibanju.“

Konec

Osemnajsti zbor pionirjev Jugoslavije v Kočevju 21. maja

Živeli rodovi Titovih pionirjev

Več kot tri tisoč pionirjev iz Slovenije in delegacije pionirjev iz drugih jugoslovanskih republik se je v soboto, 21. maja, zbralo v Kočevju na zboru pionirjev Jugoslavije. Pravzaprav so delegacije iz drugih republik prispele že v četrtek. Gostitelji-kočevski pionirji so jih naslednjega dne popeljali v delovne organizacije v Kočevju in na Bazo 20, potem pa so skupaj pripravili kulturni program ob tabornem ognju.

Z zborom so pionirji obeležili pomembne obletnice – štiridesetletnice: Zbora odposlančev slovenskega naro-

da, drugega zasedanja AVNOJ, prvega kongresa Zveze slovenske mladine, zbora ak-

tivistov na Pugledu in ustanovitve 9. brigade. »Predvsem pa,« so poudarili pio-

nirji, »nam zbor svobodo, tovarišstvo in enotnost vseh naših narodov. S takšnimi zbori želimo naše vezi utrjevati in krepiti. Nam ni vseeno, kako živi naš vrstnik na čisto drugem kon-

vojnem obdobju,« je še dejal tovariš Hafner. »Toda tudi danes in v prihodnje nam bo vedno potrebno čimveč revolucionarne zavesti in vdanosti mladine svobodi, napredku in človeški solidar-

strumnim korakom in tudi harmonikaše, ki so ubrano raztezali svoje mehove, so imeli s seboj. To so bili pohodniki, ki so 14. aprila letos v Novi Gorici začeli svoj pohod. Po poteh osvoboditve Primorske.

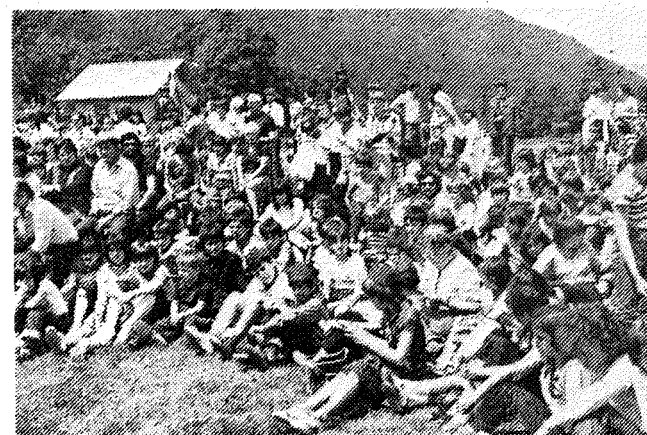
Več kot tisoč slovenskih pionirjev se ga je udeležilo. Tega dne pa so prispele v Dolgo vas, da raportirajo in predajo dnevnik v podpis narodnemu heroju tovarišu Albertu Jakopiču-Kajtimiru. Tovariš Kajtimir je izrazil željo, da ostanejo pohodi še naprej ena od pionirskih aktivnosti, saj na njih spoznavajo spretosti in se urijo v veščinah, ki so potrebne za življenje v naravi in ki so tako blizu partizanskemu življenju.

To pa še ni bilo vse; pred ožer je stopila planinska brigada, da odnese z zbora štafeto na Kurešček, kjer je bil naslednjega dne 13. tabor

cu Jugoslavije, saj smo mi vsi Titovi pionirji.«

Naj živijo rodovi Titovih pionirjev! Pisana množica z modrimi kapami in rdečimi rutami, nekateri pa tudi kar brez, vmes kar precej odraslih, ki so se udeležili zbora pionirjev, rahlo valovanje pionirskih praporov, mirno stoječ pionirski zbor v belih bluzah, pari oči, pozorno uprtih v dirigentovo roko, nad njimi napis Rastemo pod Titovo zastavo in pesem – vsepovsod pesem iz mladih grl, veselo razpoloženje in veder nasme, razlit na mladih obrazih kot odsev opoldanskega pripekajočega sonca. Takšna podoba je vstala pred očmi obiskovalca, ki je v soboto opoldne stopil na jaso v Dolgi vasi, obdano z obronki kočevskih gozdov, na osrednjo prireditel. O tradicijah narodnoosvobodilnega boja in predvsem o pomenu Kočevja med vojno, kraja, kjer so se letos zbrali pionirji, je spregovoril predsednik skupščine SR Slovenije Vinko Hafner. Opozoril je tudi na težave današnjega časa, mimo katerih ne more nihče, tudi pionir ne in najmlajšim je položil na srce: »Tudi vi, pionirji in pionirke, lahko prispevate k stabilizaciji, najprej v izpolnjevanju obveznosti do svoje izobrazbe, pa pri družbenem prebujanju in

nosti, torej čimveč tistega partizanskega duha, ki je dvigal in krepil slovensko mladino v najbolj usodnih in

hudih dneh naše zgodovine.«

V Dolgo vas na osrednjo prireditev je prispela kurirčkova pošta, torbica z vseh petih smeri po Sloveniji. Končno tudi leto varno na cilju! In ko so pionirji-kurirji raportirali in izročili torbice tovarišu Andreju Cetinske-mu-Levu, je bil to najbolj slovesen trenutek. Tovariš Lev pa se je, ko si je obesil še peto torbico na ramo, šaljivo obrnil k pionirjem: »Hm, nositi kar pet kurirčkovih torbic – to se še med partizani ni zgodilo. Vi pa ste izbrali prav mene.«

Kurirka Andreja je prebra-

planincev PD ljubljanskega območja. Svojo pot so mladi planinci začeli v Kočevju pred Šeškovim domom, kjer je bil pred štiridesetimi leti zbor odposlančev slovenskega naroda, potem pa jih je dalje vodila po kurirskih poteh, mimo številnih spomenikov NOB.

Zanimivo je bilo tudi prisluhniti prionirjem, ki so prikazali svoje dejavnosti: taborniki, Rdeči križ, gasilci, radioamaterji...

Po vsem tem je pa že bil čas, da pionirji potešijo svoje lačne želodčke. Dobro je teknilo!

Predsedstvu socialistične federativne republike Jugoslavije

Tudi letos pionirji s ponosom iz kraja v kraj nosimo kurirčkovo torbico. V njej nimamo skrivnega sporočila, kakršnega so prenašali pogumni pionirji – kurirji med narodnoosvobodilnim bojem.

Naše sporočilo je kratko in želimo, da vsi zvedo za naše želje, delo in radost. Naša največja želja je, da bi utihnila vsa orožja tega sveta. Prijateljska beseda naj zamenja grožnje, da bi se lahko naši vrstniki vseh dežel veselili sonca in svobode.

Živimo v svobodni in neodvisni domovini. Zanje so mnogi dali življenja. Vemo, da so pred štiridesetimi leti na zboru slovenskih odposlančev v Kočevju ter na zasedanju AVNOJ v Jajcu postavili temelje za razvoj naše samoupravne socialistične Jugoslavije.

Na teh temeljih danes tudi mi, pionirji, razvijamo prijateljstvo in bratstvo med narodi in narodnostmi, spoznavamo in razvijamo samoupravne odnose v pionirski organizaciji, v prostovoljnih aktivnostnih, povsod, kjer živimo in delamo. Tega nas je vedno učil tovariš Tito in to ostaja tudi v prihodnje naša trajna naloga.

Premajhna je kurirčkova torbica, da bi lahko vanjo dali vse naše želje, vsa pričakovanja. Mnoge izmed njih bomo uresničili s svojim delom in učenjem. Zato zaupajte v nas! Mi, pionirji, rastemo pod Titovo zastavo!

Pionirji iz socialistične republike Slovenije
Leta 1983

mobilizaciji mladine. Vse to je v skladu z gesli vaših letošnjih pionirskih iger Rastemo pod Titovo zastavo Pionirji, veselo na delo! Težko je primerjati današnje razmere in razpoloženje slovenskih ljudi, mladine in pionirjev s tistimi v težkem

la pismo pionirjev Slovenije iz kurirčkove torbice.

Spet pesem, godba na pi-hala, recitacije, plesi... Utrujeni pionirji so posedli kar po bregu. Izza grmovja nad njimi se je izluščil najprej zastavonoša, za njim pa še drugi pohodniki, cela kolona s

Poseben vlak je odpeljal pionirje proti Ljubljani. Slovo, kakor pač vsako slovo. Toda, ostala je misel, da čeprav vsak v svojem kraju, ostanejo skupaj združeni pod geslom Rastemo pod Titovo zastavo.

Živa Drole

Tovariš Tito je takole ocenil udeležbo mladincev in mladink v narodnoosvobodilnem boju jugoslovanskih narodov:

Mladina je bila duša gibanja

»Z besedami ni mogoče oceniti vloge, ki jo je mladina odigrala v narodnoosvobodilnem boju. Že pred vojno se je naša mladina udeleževala boja proti reakciji in fašizmu, že takrat, ko smo v Jugoslaviji postavljali temelje protifašističnega gibanja. To je bilo v letih 1938–40.

Mladina je ostala zvesta svojim načelom. Prvi partizanski odredi so bili sestavljeni iz mestne in vaške mladine. Ves čas boja so se naši odredi izpopolnjevali v glavnem z mladino. V boju je bila mladina duša gibanja. Znano je na primer, kakšno vlogo je v boju odigrala pesem. In to pesem je v našo armado prinesla mladina. Prinesla je svojo energijo, voljo do življenja, iniciativo in željo po napredku. Ta polet je prevzel tudi vse ostale, navduševal je borce naših partizanskih odredov. Sam sem videl, kako so se naši mladinci in mladinke izkazali v boju pod

okupacijo. Mladina je izpolnjevala vsako nalogo, ki smo ji jo postavili, pa naj je bila še tako težka ali nevarna. Znano je, da so si sovražniki srbskega in vsega jugoslovanskega ljudstva, četniki Draže Mihailovića, nalašč pustili rasti brade. To so bili sami priletni ljudje. Naši borci pa so bili navedeno brez brk. Četniki so se v začetku pritoževali: »Kaj se bomo vojskovali s smrkavci?« Toda kmalu so občutili na svoji koži, kako dobro se bojujejo ti »smrkavci«, kako čvrsto in brez prizanašanja uničujejo nemške okupatorje in njihove pomagače, izdajalce našega ljudstva.

Prav tako junaško se je obnašala mladina v zaledju. Medtem ko so se partizanski odredi bojevali proti Nemcem, odbijali njihove ofenzive in sami prehalai v ofenzive, je mladina našega zaledja delala, pomagala partizanom in jih oskrbovala z življenjskimi potrebščinami.

V vseh krajih so ustanovljali mladinske delovne brigade. Te so opravljale setev, pospravljale žetev, delale udarniško pogosto celo pod sovražniškim topniškim ognjem, tvegajoč pri tem življenje. Spominjam se, kako težko mi je bilo gledati, ko so povsem mlada dekleta in fantje v hudih zimskih dneh in nočeh vlačili vreče žita za borce naših odredov, velikokrat po dvajset do petindvajset kilometrov daleč. Lahko se reče, da je bila mladina pred vojno in med njo v prvih vrstah borcev proti fašizmu.

Po vojni je naša mladina ostala zvesta sami sebi, v obnovi domovine. Povsod opravlja svojo dolžnost in Združena zveza protifašistične mladine Jugoslavije, ki sodi v okvir Ljudske fronte, je eden izmed stebrov, na katerih sloni nova, demokratična Jugoslavija.

Pesem – tista vez, ki je dvigala moralo med borci, vez, ki se spleta med generacijami, pesem, ki vžiga vedno znova – kjerkoli in kadarkoli

»Naša mladina je za našo državo najdragocenejša, kar imamo«

Iz govora tovariša Tita ob otvoritvi mladinske proge Šamac-Sarajevo

»Naša mladina je sijajno izpolnila svojo dolžnost; zgradila je veliko železniško progo, ki s širokimi tiri spaja Bosno in Hercegovino z drugimi našimi federativnimi enotami. Naša mladina je opravila herojsko delo in naši narodi ter naše vlade se ji najpristneje in najtopeleje zahvaljujejo: Ta veliki objekti, ki sta ga zgradili vi, mladinci – graditelji nove in srečnejše Jugoslavije – ima v gošpodarskem pogledu velik pomen za nadaljnji razvoj. Bogastva, ki leže v Bosni, postajajo s to progo bolj dostopna vsem našim narodom.

Mladinska proga ima prav tako velik politični in moralni pomen, tako za naše narode znotraj države kot tudi onstran njenih meja. Vaše delo, tovariši in tovarišice mladinci, na tej mladinski progi in lansko leto na progi Brčko-Banovići je odjeknilo po vsem svetu zaradi vašega dela, zaradi vaše požrtvovalnosti je dobila naša država takšen ugled, kakršnega ni imela še nikoli. Dvignili ste ugled naše države v očeh vsega sveta in pobili vsa obrekovanja, da je naša država dežela nesvobode in ne vem kaj še vse; s

svojimi krampi, s svojim delom ste pokazali vsemu svetu, da je Jugoslavija dežela miru, da dela in gradi, da bi se dvignila iz razdejavanja, kamor so nas pahnila vojna katastrofa in vojni zločinci, ki danes spet hujskajo k vojni.

S svojim delom ste bili zgled drugim, kako je treba delati. Vi, mladinci na gradiščih železniških prog, pri gradnjah drugih naših velikih objektov, vi ste tako kot delavci v tovarnah tisti nosilec delovnega ustvarjalnega poleta, ki spodbuja vse, kar pošteno misli v naši državi – k novim dejanjem, k novemu delu. Mislim, da se mora pri takih velikih delih naša mladina nadeležno truditi in da so meje, čez katere ne smemo. Naša mladina je za našo državo najdragocenejša, kar imamo, neizmerno bogastvo, ki ga ima naše ljudstvo, in to mladino moramo varovati. Bremana, ki nam jih nalagata graditev naše države in izpolnjevanje petletnega plana, moramo porazdeliti na vse državljane naše države. Kdor noče delati, tudi nima pravice okoriščati se z delovnimi uspehi drugega, okoriščati se z vašimi napori za blaginjo skupnosti.

Toda, mladinci in mladinke, vaša prva dolžnost je, da se učite. Naši mladinci postavljamo pomembne naloge, vendar si zapomnite: vaša prva naloga je učenje, potem šele delo. V šolah se morate nečesa naučiti, kar vam bo omogočilo, da boste pozneje še bolj koristili domovini. Prav tako se morate, če ste slabotni in še nedorasli, telesno okrepiti, da boste lahko vzdržali vse napore pri delu za blaginjo naše države. Vsakdo, ki učenje zanemarija, pokaže, da ne razume duha nove Jugoslavije. Nova Jugoslavija hoče imeti umen mladi rod.

V naši državi so sovražniki, ki izkoriščajo sedanjí mednarodni položaj, da bi ustvarili psihozo, kakor da bo jutri prišlo do vojne. Jaz pa vam bom, tovariši in tovarišice, takole povedal: do vojne ne bo prišlo kar tako. Do izzivanja že lahko pride. Glede raznih vojnih hujskačev pa moram poudariti, da se morajo prav ti bati vojne, kajti gorje jim, če bi prišlo do nje. Pri nas v Jugoslaviji ni niti ene tako globoke jame, kjer bi se lahko skrili in dočakali zmago, na katero upajo. Mi nečemo vojne in je tudi nikoli

nismo hoteli. Vemo pa, koliko krvi in človeških življenj nas je stala naša država. To, kar je najdragocenejša, človeška življenja, je bilo žrtvovano za novo Jugoslavijo, in mi vsi bomo, če bo potrebno, stali trdno kot zid na njenem braniku. Naj nihče ne misli, da jugoslovanski narodi pri svojih naporih, v svojih težavah pri graditvi države, pri delu za izboljšanje življenjskega standarda ne skrbijo hkrati za svojo varnost. Tudi za to skrbijo!

Pred nami so, tovariši in tovarišice, mladinci in mladinke, velike in pomembne naloge. Od vas danes tukaj zahtevam, da izkoristite do skrajnosti vse možnosti za učenje, ker potrebujemo kadre, ki bodo sposobni opraviti velike naloge. Poklicali vas bomo vedno, morda ne več k tako velikim in težkim, vendar pa k pomembnim nalogam. Pomagajte svojem ljudstvu, pomagajte svoji državi. Bodite tudi poslej polni vneme in poleta pri delu za ustvaritev naše lepše in srečnejše prihodnosti!

Naj živi naša čudovita, junaška mladina, ki gradi novo in boljšo Jugoslavijo!

Delo z mladimi – predvsem v osnovni šoli

Pogosto sprašujemo in slišimo vprašanja tudi od drugih, zakaj se mladi v starosti od petnajstega leta ne vključujejo v delo mladinske organizacije, zakaj je njihovo delovanje v osnovni celici začutili šele po starosti osemnajst oziroma devetnajst let ali pa še pozneje.

»Ni problem v tem, da mlade v tej starosti problem, ki nas tarejo že malo sarejše mladince, ne zanimajo; problem je v tem, ker ne poznajo dela mladinske organizacije in ne čutijo dovolj pripadnosti. Ne znajo svojih problemov vnesti prav v osnovno celico, kjer živijo in kateri pripadajo,« meni mladinka Marija Naglič iz občine Mozirje.

Pa smo pred vprašanjem, kdaj in kako delati ter pripravljati mlade, da bodo začutili pripadnost, da bodo začutili, da je osnovna organizacija zveze socialistične mladine tista celica, prek katere lahko dosežemo marsikateri cilj.

»Za nas mlade iz celjske regije,« je nadaljevala Marija, »je težko sprejemljivo, da smo v predlogu statuta ovrgli različico sprejema v zvezo socialistične mladine v šestem razredu osnovne šole. Tako ostajamo pri istih problemih. Še naprej bomo izgubljali in izgubili stik med mlado generacijo v starosti od petnajst do devetnajst let in še naprej se bomo srečevali s problemi prestarih funkcionarjev bodisi na občinski ali pa na republiški ravni. Škoda je, da nam množica še preveč potrebnih mladih ljudi, polnih nesproščene energije, uhaja skozi prste.«

Takoj se ponudi vprašanje, ali je delo mladinske organizacije na osnovni šoli drugačno, morda ne dovolj popolno?

»Poznam delo osnovnih mladinskih organizacij na osnovnih šolah,« pravi Marija Naglič, »in upam si trditi,

da bo z nadaljevanjem te oblike dela v teh okoljih težko zaživelo v boljši obliki. V nasprotnem primeru bi mladinec le na ta način v svoji osnovni organizaciji ZSMS deloval aktivno vsaj dve leti. Tako bi spoznal pomen in namen mladinske organizacije. Le na ta način si bomo zagotovili, da bo večina mladih znala nadaljevati svoje delo v srednjih šolah, krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah.«

Prevečkrat pozabljamo na izobraževanje mladih, kajti tudi to je pomemben faktor, ki zagotavlja, da se bo oblika delovanja mladih spreminjala in da organizacija ZSMS ne bo organizacija, ki je dana za vse večne čase v enaki obliki. Kakšen mladinec postane, kako spoznava in spozna svojo organizacijo, in to že v osnovni šoli, pa je gotovo odvisno tudi od mentorjev. Kakšen naj bo mentor?

»Razume naj probleme mlade generacije, naj bo naš aktivist. Le tako bo znal živeti z mladimi, prikazati našo organizacijo samo po sebi potrebno, in ne kot nujno zlo. Zato moramo vztrajati pri tem, da imamo odločilno vlogo izbire mentorjev mi mladi, da ne bo mentor tisti, ki je najmanj obremenjen z delom v šoli ali v krajevni skupnosti. Potrebno bo preseči meje delovanja samo v osnovni šoli, premajhna je povezava z okoljem, kjer naši mladi živijo v prostem času. Ne nazadnje bi bilo dobro spremeniti tudi učne programe družbenomoralne vzgoje za sedmi in osmi razred, saj je v njih premalo poudarka mladinski organizaciji, ki je prva in osnovna družbenopolitična celica našega mladega človeka.«

V mladinski organizaciji je treba mladega človeka pravilno usmeriti, če hočemo imeti dobre samoupravljalce in pozneje delavce v drugih družbenopolitičnih organizacijah.

Živa Drole

Problem organiziranja bratskih brigad

Oblika organiziranja bratskih brigad se je pokazala kot dobra, saj nam ravno bratske brigade omogočajo, da krepimo bratstvo in enotnost. Le na ta način se mladi lahko seznanjamo z delom naših vrstnikov v bratskih občinah. Vendar pa ugotavljamo, da se kažejo pri organiziranju teh brigad številne pomanjkljivosti. Premalo pozornosti namenjamo pravočasnemu usklajevanju in programiranju izmenjav.

V lanskem letu je bila OK ZSMS Trebnje organizator bratske brigade. Poprejšnje pogovore smo imeli predstavniki bratskih občin, kjer je bilo tudi dogovorjeno, da vsaka občina evidentira najboljše brigadirje. Končni rezultat je bil drugačen. Naslednja bratska brigada ni imela nobenih poprejšnjih priprav, ker zato pač ni bilo primernih sredstev. Vemo pa, da vseskozi poudarjamo, da moramo brigadirje seznanjati z mladinskim prostovoljnim delom, da se morajo brigadirji pred odhodom na akcijo spoznati. Le taka brigada lahko doseže zaželene in seveda pričakovane uspehe.

Naloga vseh OK ZSMJ je, da v bratske brigade evidentirajo res najboljše, najbolj zaslužne brigadirje. Veljati bi moralo načelo, da je vsakemu mladincu čast, da je eden izmed brigadirjev bratske brigade. Žal pa ugotavljamo, da se OK ZSMJ tega ne drži vedno. Če se odločimo, da bomo organizirali bratsko brigado, moramo biti prepričani, da bo le ta opravičevala svoje ime.

Dosedanje izkušnje so pokazale, da način organiziranja, teh brigad ni bil pravilen. Bratske brigade naj bi organizirali po načelu prostovoljnosti, kar pomeni, da se ne bi več opirali na razdelilnike, ki jih navedejo na posameznih OK. V brigado bratskih občin naj bi se vključili le tisti brigadirji, katerih interes je, da sodelujejo v tej brigadi. Občinska konferenca, ki je organizator brigade, pa prevzame vso odgovornost nadaljnega usklajevanja in tudi usposabljanja vodilnega kadra brigade. Bratske brigade naj bi bile tudi organizirane zunaj rednega števila rednih brigad. V prihodnje naj se OK ne uporablja načina, da z mladinci bratskih občin izpopolnjujejo občinske brigade.

Večjo vlogo pri organiziranju bratskih brigad bi morale imeti tudi druge družbenopolitične organizacije, ki so se v preteklih obdobjih na tem področju obnašale dokaj pasivno. Tako bi morale vse družbenopolitične organizacije sodelovati pri organiziranju in financiranju bratskih brigad. Zavedati bi se morale, da je za mlade to edino področje, kjer se lahko spoznajo in tudi izmenjajo izkušnje.

Ob upoštevanju teh sprememb bomo lahko dosegli, da bodo brigade, ki jih bodo sestavljali mladinci in mladinke iz bratskih občin, dosegale zaželene uspehe in seveda tudi opravičile svoje ime.

ADA GOLE
OK ZSMS Trebnje

Kulturni dnevi Slovencev iz Italije

Kulturni dnevi Slovencev iz Italije, ki bodo potekali v Kulturnem domu Ivana Cankarja v Ljubljani od 27. do 30. maja, obetajo nadvse razgibano in raznovrstno srečanje s kulturnim in umetniškim snovanjem zamejskih rojakov iz Italije. Poleg likovne razstave, kjer se nam bodo prvi dan predstavili priznani likovniki Lojze Spacal, Avgust Černigoj, Klavdij Palčić, Rudolf Saksič, Marjan Kravos in Franc

Vecchiet, bo 28. maja večer s slovenskimi zamejskimi književniki; v predvečerju Cankarjevega doma bo na ogled razstava leposlovnih izdaj zadnjega desetletja slovenskih avtorjev v Italiji ter razstava tamkajšnje slovenske periodike. Poleg tega pregleda pa bo na ogled še spominska razstava ob 120-letnici rojstva Ivana Trinka, ob 100-letnici Ivana Preglja in 90-letnici Iga Grudna. Primorsko v pesmi in be-

sedi nam bodo predstavili na večeru pod naslovom »Skri-nja orehova« 28. maja zvečer, v nedeljo bo nastopal ansam-bel Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta z noviteto in dramskim prvencem pisa-telja Alojza Rebule »Hribi, pokrijte nas« in v ponedeljek, zadnji dan, bo še okro-gla miza o možnostih, obli-kah in problemih slovenske kulture v Italiji pod naslo-vom »Živeti kulturno«.

B. Ž.J.

Tomšičeve nagrade

Prvič zlata odličja

Tudi letos kot že vrsto let je Društvo novinarjev Slovenije ob obletnici smrti Toneta Tomšiča podelilo priznanje za posebno uspešno novinarsko delo posameznikom. Najvišje priznanje za življenjsko delo sta prejela dolgoletni urednik Naših razgledov Bogdan Cepuder in fotoreporter Primorskega dnevnika Mario Magajna. Hkrati so letos prvič podelili zlata odličja Toneta Tomšiča, ki so jih prejeli novinarji, nekdanji borci: Cene Kranjc, Vlado Jarc, Stane Škrabar-Braškar in Andrej Pagon-Ogarev. Gre za novinarje, ki so slovenskemu novinarstvu, njegovemu razvoju in ustvarjalnosti polagali temelje. Zlata odličja Toneta Tomšiča bodo še naprej podeljevali vsem tistim, ki so tako kot letošnji štirje nagrajenci s svojim novinarskim in uredniškim delom izhajali iz tradicij NOB in povojne graditve.

B. Ž. J.

Športnikom, žrtvam za svobodo 1941-1945

»Zate smo živeli, zate smo padli v smrt, v svetlobi tvoje-ga imena živimo, nesmrtna domovina.« S tem posveti-lom, ki ga je sestavil Janko Čar, so se v Mariboru ob le-tošnjem dnevu mladosti in 64-letnici delovanja športne-ga društva Branik spomnili mariborskih športnikov, ki so žrtvovali svoja življenja za svobodo v letih 1941-1945.

Na spomeniku je napisanih 51 imen in primkov, med njimi so štirje narodni heroji (Rade Iršič-Gregl, Jo-že Kerencič-Janko, Evgen Matejko-Premc in Franjo Vrnč-Buzdo), ki so bili ustreljeni kot talci ali pa so padli kot borci. Njihovi življenjepisi govore, da so bili ne samo vsestranski in vzorni ter celo vrhunski športni-ki z že predvojni veljavo in državnem merilu, ampak so delovali še v raznih napre-dnih in prosvetnih društvih. Nekateri med njimi so bili že pred vojno skojevci ali celo komunisti.

1. SSK Maribor, ustanovljen v letu 1919 (njegov na-slednik MSD Branik) in okrog katerega so se zbirale

Spomenik s skulpturo v Ljudskem vrtu.

generacije naprednih šport-nih delavcev in športnikov, je bil od tega leta dalje pa do okupacije središče in trdnja-va naprednih domoljubov v boju proti takratni ponemče-valni politiki, proti nacizmu in protiljudski monarhiji. O tem govori tudi podatek, da je poleg že omenjenih padlih športnikov bilo še 300 bor-

cev, političnih aktivistov, in-ternirancev v raznih koncentracijskih taboriščih, sode-lavcev NOG in izgnancev, ki so pripadali 1. SSK Maribor. Spomenik s triinpolmetra visoko skulpturo iz bronu je postavljen v Ljudskem vrtu, sredi športnih igrišč Bra-nika.

Drago Miklavc

Razstava o ljubiteljskem kulturnem gibanju na Slovenskem

Odbor za zgodovino naprednih kulturnih gibanj pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije pripravlja razstavo o razvoju slovenskih delavskih in narodnoobrambnih društev v obdobju od leta 1867 do 1982.

Na razstavi, ki jo bodo dopolnjevale filmske in video projekcije ter izbrana glasba, bodo prikazani dosežki naprednega narodnega, družbenega in sploh kulturnega prebujanja slovenskih delovnih in kmečkih množic ter mladine. Prikazano bo tudi delo zamejskih Slovencev in izseljenskih oziroma zdomskih društev.

Razstava bo v Cankarjevem domu v Ljubljani od 25. maja do 10. junija.

Na dan otvoritve - 25. maja ob 17. uri se bosta v krajšem kulturnem programu predstavila mešani pevski zbor KUD Me-talka in Studio za svobodni ples.

Pohod po poteh Dolomitskega odreda

Letošnji, že tradicionalni Pohod po poteh Dolomitske-ga odreda ob dnevu mladosti je bil posvečen 40-letnici bo-jev na življenje in smrt 1. ba-taliona odreda v Belški gra-pi, 40-letnici Kočevskega z-bora, 40-letnici 2. zasedanja AVNOJ in razumljivo kra-jevnemu prazniku krajevine skupnosti Trnovec - Topol.

Pohod se je začel 25. maja pred šolo Janeza Kalana in se tam tudi končal. Srečanju so se letos pridružili tudi partizanski kurirji Gorenj-

ske, ki praznujejo 40-letnico ustanovitve postaj. Po poho-du so bili organizirani pogo-vori mladih z borci NOV.

Trasa pohoda je potekala mimo spomenika padlim na Katarini, spominskega obe-ležja ob robu Balške grape, spominskega obeležja, po-svečenega padli narodni he-rojinji Liziki Jančar-Majdi na Belem in se končala ob spominskem obeležju Jane-za Kalana pri šoli.

Zdravko Vidrih

Nismo vas pozabili

Ob koncu leta je bilo na območju Kranja vključenih v Društvo invalidov 1629 čla-nov vseh kategorij. V letoš-njem mednarodnem letu in-validov potekajo številne ak-cije za izboljšanje socialne varnosti invalidov, rešujejo se najbolj žgoči problemi, ki tarejo prizadete, nasploh pa je veliko razprav v zvezi z zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki bo v kratkem sprejet. To velja tudi za invalide kranjske občine. Minulo soboto je bilo v Iskri na Laborah pri Kra-nju srečanje tamkajšnjih in-validov. Nekaj čez 400 zbra-nim je spregovoril njihov predsednik Mirko Galičič. Tudi predstavniki družbeno-političnih organizacij kranj-ske občine so prisluhnili po-ročilu slavnostnega govorni-ka in se zavzeli za vsestran-sko pomoč invalidskim or-ganizacijam. Zanimivo pa je, so poudarili na sobotnem srečanju, da je med invalidi čedalje več športnikov re-kreativcev, primeren zgled športnih aktivnosti med in-

Republiška prvakinja SRS v plavanju 80-odstotna in-validka 16-letna Brigita Ga-ličič

validi pa je gotovo športno društvo pri krajevni skupno-sti Vodovodni stolp v Kra-nju.

Jože Čurin

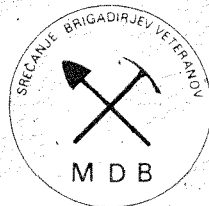
Dirka za veliko nagrado Ljubljane

V nedeljo, 29. maja, bo Ljubljana prizorišče velike mednaro-dne dirke v kartingu za veliko nagrado našega glavnega mesta. Organizatorji pričakujejo, da se bodo na improvizirani stezi v Javnih skladiščih pomerili tekmovalci iz šestih evropskih držav ter seveda iz Jugoslavije. Gledalci bodo brez dvoma videli na-peto in zanimivo dirko, ki bo vnovič potrdila, da na njej sodelu-jejo res najboljši.

Dan prej pa bo na isti stezi tudi druga dirka za prvenstvo Slovenije. Ker naša republika še vedno vodi v kartingu, bodo gledalci videli na sobotno dirki najboljše jugoslovanske tekmo-valce v tem športu.

Posebno presenečenje pa pripravlja AMD Moste, ki je organi-zator obeh dirk za gledalce. Vsi, ki se bodo do sobote včlanili v to društvo, si bodo lahko zastoj ogledali dirki. Tudi v Javnih skladiščih bo odprta posebna blagajna, na kateri se bodo vozniki lahko včlanili v društvo. Potrdilo o plačani članarini pa bo veljalo kot vstopnica.

B. K.

Srečanje brigadirjev veteranov

Pred letom dni je skupina nekdanjih brigadirjev pripravila v rekreacijskem centru Jezica v Ljubljani prvo srečanje brigadirjev veteranov, ki so vihteli krampe in lopate v letih od 1945 do 1965. Udeležba je bila presenetljiva, saj je prišlo 810 brigadirjev in briga-dirk. Prvo srečanje, lahko rečemo tudi poskusno, je povsem uspelo. Organizacijski odbor je zato pripravil že drugo srečanje, ki bo 11. junija ob deveti uri prav tako na Jezici.

V okviru lanskega srečanja so pripravili tudi prilož-nostno razstavo brigadirskih značk, slik, pohval in drugega gradiva. Letos pa je skrb za razstavo prevzel muzej revolucije in jo bodo odprli oktobra letos. Orga-nizacijski odbor srečanja prosi vse, ki imajo brigadir-sko značko, sliko, diplomu, priznanje, znamenje ali kakšno drugo gradivo s tega področja, naj ga posodi ali odstopi in ga pošlje na naslov: Muzej ljudske revolu-cije Slovenije (Nataša Urbanc) 61000 Ljubljana, Celov-ska 23. Lahko pa prinesete gradivo tudi na srečanje. Kdor bo gradivo posodil, mu ga bodo po zaprtju raz-stave vrnili.

Organizacijski odbor tudi prosi vse, ki se bodo ude-ležili srečanja, da to sporočijo na dopisnici na naslov: Turistična poslovna skupnost Ljubljana (za srečanje brigadirjev veteranov), 61000 Ljubljana, Studentska 3. S tem bi olajšali delo organizacijskemu odboru pri rezervaciji prostora za srečanje.

Bojan Kuntarič

Častno ali sramotno?

Če kdo še pozna kakšen ra-zloček med častnim in sra-motnim, se bo pač zgražal, vsa njegova srenja pa se mu bo posmehovala, kakor da je zadnji dinosaver. Tisti torej, ki se zgražajo, ne štejejo. Za-to ni žalostno, marveč kar zelo razveseljivo, da smo tako »napredni«, svetovljanski, ker se lahko kosamo z mo-gočnimi zahodnimi kralje-stvi. Namreč po svetu imajo še kraljestva, kar je seveda nekaj ne le zgodovinsko ime-nitnega. Da, po svetu imajo zato tudi kraljice. Tako re-koč zelo demokratične kra-ljice z nadvse častnim naslo-vom: kraljice lepote. Kako lepo, ganljivo, kulturno! Tam namreč v tistih kralje-stvih častijo, cenijo, povzdi-gujejo lepoto, nekaj najlep-sega, kar je ustvarila narava v sodelovanju z reklamo. Kaj je v resnici lepo, to ni vpraša-nje. Kakor pač ne gre za to, kaj je častno ali sramotno. Zaradi tistih pripomb naše-ga spodobnega, značajnega in razumniškega ženstva kraljestva te lepote ne bodo propadla. Celó čedalje več jih je in niti naše meje, naša načela o spoštovanju človeškega in s tem tudi ženskega dostojanstva, niso mogle zaustaviti povodnji izbiranja krajevnih in republiških »miss«. Tudi mi, tudi mi!

Nekako tako, kakor se gla-si tisti pregovor: Tudi mi imamo konja... Torej: tudi mi imamo lepote in še kakšne! Z njimi bi mogli na-polniti vse zahodne bare in spodriti tiste njihove kla-vrne barske migotke, slači-punce in sploh svečence »lepote«. Nočemo vendar zaostajati! Hočemo imeti svojo »miss« krajevine skup-nosti, občine, »regije« in se-veda - Slovenije! Ne bomo več peli le »Imeli smo ljudi«, marveč tudi: »Imamo jih, imamo« - kako se jim že pravi? Res: ali so to naše muze, mistice, mavzerice? Naj od-ločijo pristojni jezikoslovci! Poglavitno je, da imamo ar-mado domnevnega kralje-stva navdušenih privržen-k (nikar nobene nespodobne primerjave z zavrnjenkami!) gibanja za čaščenje gole žen-ske kože, ženskih krakov in raznih njihovih pritiklin. Imamo jih! Imamo »preten-dent« na prestol »miss Slo-venije«! Le ogledala, zrcalca ni, ki bi nam razodelo, katera je najlepša in kaj pravzaprav sestavlja tiste njene vrline (pritikline?), kaj je tako zlahtnega na nji, da lahko vse sramotno zbledi pred častnim. Čast pa je res nepo-pisno velika. Pred veličast-jem takšne kraljice morajo pasti na kolena - čeprav v smrdljivo blato - malikoval-ci ženskosti (ženskega me-sa?), ne glede na njihovo filo-zofsko (svetovnonazorsko?) prepričanje. Ko gre za takš-no kraljico, izginejo vsi pred-sodki, vsi pomisleki, vsa na-čela o takšni ali drugačni morali. Nobenih pripomb o kakšni sramoti!

Tako bi torej zavrnili moj-stri ali mojstri - skaze vse-mogočne reklame (ki ponuja naprodaj tudi žensko goloto - »lepoto«) tiste naše razso-dnike (ali jih je kje kaj?), ki bi si drznili načeti vprašanje, kakšen je razloček med čast-nim in sramotnim in ali je izbiranje »miss« Kurje, Blat-ne vasi častno ali sramotno. efes

Za sovrstnike v Namibiji

Slovenski pionirji so v tednu solidarnosti z namibijskimi vrstniki, ki je bilo v decembru 1981, zbrali s prodajo novoletnih voščilnic in drugimi akcijami 300.000,00 dinarjev. S temi sredstvi so v sode-lovanju z Mladinsko knjigo pripravili 2.000 kompletov šolskih po-treščin. Prispevek MK je bil v tem, da je kom-pletirala vrečke in nati-snila na prozorne ovitke za zvezke pozdrav pio-nirjev iz Slovenije vrst-nikom v Namibiji.

V torek, 24. maja, so slovenski pionirji v dvo-rani Pionirskega doma - Centra za kulturo mla-dih te komplete predali predstavnikom gibanja SWAPO.

Tako so se pionirji z neposredno akcijo od-zvali pobudam za soli-darnost z ljudstvi, z vrstniki v deželah, kjer še nista izbojevana svo-boda in mir.

Svet Zveze pionirjev Slovenije

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRASEK - reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ - naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniki oddelke: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35